

No. 66

Απρ-Ιουλ 2026

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ επιθεώρηση

Περιοδικό Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

ΤΕΥΧΟΣ 660 - ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΛΙΟΣ 2026

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ

Υποστράτηγος Εμμανουήλ Τσακανιάς

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος ΕΑ Γεώργιος Καπούλας

Σμχος ΕΑ Παύλος Βάκαλος

Σχης (ΠΒ) Παναγιώτης Αλεξανδρίδης

Σχης (ΠΒ) Ιωάννης Πούλης

Σχης (ΠΒ) Αντώνιος Ταβλαρίδης

ΜΥ Α' ΞΞ Δρ. Αικατερίνη Μπάλλα

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΥΛΗΣ

ΜΥ Α' ΞΞ Δρ. Αικατερίνη Μπάλλα

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθστής (ΥΠ) Γιώργος Δουλγεράκης

ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος ΕΑ Παύλος Βάκαλος

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Μίνωας-Αθανάσιος Καρυωτάκης,

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής,

Ινστιτούτο David C. Lam for East-West

Studies (LEWI), Hong Kong Baptist University,

Αντιπλοίαρχο Χρήστος Δουμένης ΠΙΝ και Νικόλαος

Γκρέκας ΠΙΝ, Σπουδαστές 23^{ης} ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,

Αλέξανδρος Κανλής, Αστυνομικός

Υποδιευθυντής, Σπουδαστής 23^{ης} ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,

Επισμηναγός (Ι) Νικόλαος Βασιλείδης,

Σπουδαστής 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ,

Ταγματάρχης (ΠΒ) Μιχαήλ Αβραάμ,

Σπουδαστής 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ,

Ταγματάρχης (ΠΖ) Βασίλειος Πατσιούρας,

Σπουδαστής 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710

Τα προς δημοσίευση άρθρα αποστέλλονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση
e-mail: ekdoseis@adispo.gr

Το περιοδικό «Διακλαδική Επιθεώρηση» της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου λειτουργεί ως επιστημονικό βήμα για γόνιμο διάλογο επί ζητημάτων στρατηγικής και επιχειρησιακής τέχνης, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής, με έμφαση στη διακλαδική δύναμη. Η θεματολογία του καλύπτει ευρύ φάσμα πεδίων στρατηγικής και εθνικής σημασίας, όπως η ηγεσία, τα στρατιωτικά δόγματα, η στρατιωτική εκπαίδευση και οι αμυντικές σπουδές, οι σύγχρονες επιχειρήσεις σε συμμετρικό και ασύμμετρο περιβάλλον, τα πολεμικά παίγνια, η κυβερνοάμυνα, ο ηλεκτρονικός πόλεμος, η τεχνητή νοημοσύνη.

Στις σελίδες του περιοδικού δημοσιεύονται επιστημονικές εργασίες, μελέτες, διαλέξεις και άρθρα από καθηγητές Πανεπιστημίων, ερευνητές, ειδικούς εμπειρογνώμονες και διακεκριμένους προσωπικότητες των στρατηγικών σπουδών, της διπλωματίας, της άμυνας και των διεθνών σχέσεων.

Ιδιαίτερη βαρύτητα και θέση στο περιοδικό έχουν, επίσης, οι εργασίες των σπουδαστών της Σχολής, οι οποίες επιλέγονται με βάση την επιστημονική τους επάρκεια, τη θεωρητική τους συγκρότηση και τη συνάφεια με την αποστολή και τα εκπαιδευτικά αντικείμενα της ΑΔΙΣΠΟ.

Το περιοδικό εκδίδεται ανά τετράμηνο, αναρτάται σε ηλεκτρονική μορφή στον επίσημο ιστότοπο της Σχολής, στη διεύθυνση <https://www.adispo.mil.gr/periodiko-scholis/> και τυπώνεται σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων.

Οδηγίες συγγραφής - Όροι συνεργασίας

Τα άρθρα προς δημοσίευση υποβάλλονται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση ekdoseis@adispo.gr, σε επεξεργασμένη ηλεκτρονική μορφή (αρχείο τύπου Word), συνοδευόμενο από σύντομο βιογραφικό του συντάκτη (έως 100 λέξεις), φωτογραφία του συντάκτη (προαιρετική) και στοιχεία επικοινωνίας. Επιπλέον, στην αρχή κάθε άρθρου απαιτείται σύντομη σύνοψη 80 λέξεων.

Το άρθρο πρέπει να παραδίδεται γραμμένο στα ελληνικά και σε επίσημη δημοτική γλώσσα. Η γραμματική και συντακτική επιμέλεια, ο έλεγχος της σωστής ορθογραφίας, αλλά και ο έλεγχος του τελικού προς παράδοση κειμένου είναι αρμοδιότητα του συντάκτη.

Η ενδειγμένη έκταση κάθε άρθρου/δημοσίευσης είναι 3.500 - 4.000 λέξεις (περιλαμβάνονται υποσημειώσεις και λεζάντες φωτογραφιών).

Το άρθρο πρέπει να έχει αντικειμενικότητα και σωστή τεκμηρίωση με παραπομπές σε έγκριτη βιβλιογραφία. Το περιοδικό εφαρμόζει αποκλειστικά το Σύστημα Υποσημειώσεων και Βιβλιογραφίας (*Notes & Bibliography*) του *Chicago Manual of Style*: όλες οι παραπομπές καταγράφονται ως σημειώσεις τέλους (*endnotes*), με διαδοχική αρίθμηση στο σώμα του κειμένου. Η ευθύνη για τη σωστή μορφοποίηση των παραπομπών ανήκει αποκλειστικά στον συντάκτη του άρθρου. Βιβλιογραφικός κατάλογος δεν απαιτείται.

Όλα τα προς δημοσίευση άρθρα υποβάλλονται σε διαδικασία αξιολόγησης, με βάση τη δομή, τη συνοχή του κειμένου, την ποιότητα των επιχειρημάτων και την κριτική ανάλυση των δεδομένων, το ύψος και τη γλωσσική αρτιότητα, καθώς και την επάρκεια των πηγών και τη συνολική τεκμηρίωση.

Στο περιοδικό δε δημοσιεύονται κείμενα με διαβαθμισμένες πληροφορίες, καθώς και όσα περιέχουν απρεπή, ακραία ή προσβλητική γλώσσα, σχόλια πολιτικού χαρακτήρα ή περιεχόμενο άσχετο με τον σκοπό και τη θεματολογία του περιοδικού.

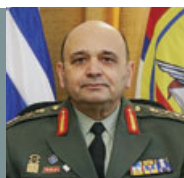
Η Συντακτική Επιτροπή διατηρεί το δικαίωμα προσαρμογής του κειμένου, μετά από κατάλληλη γραμματική και συντακτική επεξεργασία, χωρίς να αλλοιώνεται το περιεχόμενο.

Η δημοσίευση ενός κειμένου δε σημαίνει απαραίτητα και την αποδοχή των απόψεων του συντάκτη από την ΑΔΙΣΠΟ, το ΓΕΕΘΑ ή το ΥΠΕΘΑ.

Το υλικό που παραδίδεται προς δημοσίευση στο Γραφείο Εκδόσεων της ΑΔΙΣΠΟ δεν επιστρέφεται, ανεξάρτητα από το αν δημοσιευθεί ή όχι.

Πρόλογος

του Υποστράτηγου Εμμανουήλ Τσακανιά
Διοικητή Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες,

σας καλωσορίζω στο 66^ο τεύχος της Διακλαδικής Επιθεώρησης, το οποίο κινείται σε μια ευρεία προβληματική γύρω από τις σύγχρονες προκλήσεις της άμυνας και της ασφάλειας. Η διεθνής επικαιρότητα επιβεβαιώνει ότι το περιβάλλον ασφαλείας μεταβάλλεται με ταχείς ρυθμούς, δημιουργώντας νέα δεδομένα και νέες απαιτήσεις για όσους καλούνται να σχεδιάσουν, να αποφασίσουν και να ηγηθούν. Όλα δείχνουν ότι η προετοιμασία για το μέλλον είναι πολύπλοκα πολυπαραγοντική και σίγουρα διαφορετική από ο,τιδήποτε γνωρίζαμε έως σήμερα.

Το πρώτο άρθρο, του μεταδιδακτορικού ερευνητή κ. Μίνωα-Αθανάσιου Καρυωτάκη, με τίτλο «NATO και ΕΕ μετά την Ουκρανία: Επιχειρησιακές Προκλήσεις και η Θέση της Ελλάδας» εξετάζει τον μετασχηματισμό του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία. Η βασική ανάλυση αναδεικνύει την ανάγκη για αυξημένη διαλειτουργικότητα και στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης και αναφέρεται στον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η Ελλάδα στο νέο ευρωπαϊκό περιβάλλον ασφαλείας.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να αναφερθώ στην ιδιαίτερη αξία που προσδίδει στο παρόν τεύχος το γεγονός ότι η πλειονότητα των δημοσιευόμενων άρθρων αποτελεί προϊόν της επιστημονικής έρευνας και της ακαδημαϊκής προσπάθειας των Σπουδαστών της ΑΔΙΣΠΟ.

Το άρθρο των Αντιπλοιάρχων Χρήστου Δουμένη ΠΝ και Νικόλαου Γκρέκα ΠΝ με τίτλο «Συγκριτική Ανάλυση Στρατηγικών Πίεσης: Οι περιπτώσεις της Ταϊβάν και του Αιγαίου» προσεγγίζει συγκριτικά τις στρατηγικές πίεσης που ασκούνται στο Στενό της Ταϊβάν και στο Αιγαίο. Μέσα από αυτή την πρωτότυπη προσέγ-

γηση αναδεικνύονται οι σύγχρονες μορφές αναθεωρητισμού και οι προκλήσεις που δημιουργούν για την ελληνική στρατηγική.

Ακολουθεί η μελέτη του Επισμηναγού (Ι) Νικόλαου Βασιλειάδη, με τίτλο «Χωροθέτηση Αεροδρομίου Διττής Χρήσης με Πολυκριτηριακή Χωρική Ανάλυση: Η Περίπτωση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης», η οποία παρουσιάζει μια μεθοδολογία χωροθέτησης αεροδρομίου διττής χρήσης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με τη χρήση νέων τεχνολογιών, αναδεικνύοντας τη σημασία των κρίσιμων υποδομών για τη στρατιωτική κινητικότητα, την ανθεκτικότητα και την ενίσχυση της αποτρεπτικής ικανότητας της χώρας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το άρθρο του Αστυνομικού Υποδιευθυντή Αλεξάνδρου Κανλή, με τίτλο «Μελέτη Συγκρότησης Ειδικής Αστυνομικής Μονάδας Αλεξιπτωτιστών για την Αντιμετώπιση Προκλήσεων σε Περιβάλλοντα Γκρίζων Καταστάσεων». Το άρθρο εξετάζει μια καινοτόμο προσέγγιση αντιμετώπισης υβριδικών απειλών και κρίσεων γκρίζας ζώνης, αναδεικνύοντας τη σημασία της προσαρμογής των θεσμών στις απαιτήσεις του σύγχρονου περιβάλλοντος ασφάλειας.

Ακολουθεί το άρθρο του Ταγματάρχη (ΠΒ) Μιχαήλ Αβραάμ, με τίτλο «Η τουρκική στρατιωτική παρουσία σε Συρία και Λιβύη: αναδιαμόρφωση της περιφερειακής ασφάλειας και επιπτώσεις για Ελλάδα και Κύπρο», όπου εξετάζεται η τουρκική στρατιωτική παρουσία στη Συρία και τη Λιβύη, σε σχέση με τις στρατηγικές επιδιώξεις της Άγκυρας και οι επιπτώσεις τους στις ισορροπίες ασφαλείας της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς και οι προσαρμογές που απαιτούνται για την ελληνική και κυπριακή στρατηγική.

Το τεύχος ολοκληρώνεται με το άρθρο του Ταγματάρχη (ΠΖ) Βασίλειου Πατσιούρα, με τίτλο «Από το Ντονμπάς στη Θράκη. Η Εξέλιξη της Επιχειρησιακής Τέχνης και ο σύγχρονος πόλεμος», το οποίο μεταφέρει τα επιχειρησιακά διδάγματα του πολέμου στην Ουκρανία στο Θέατρο Επιχειρήσεων της Θράκης, εξετάζοντας τον ρόλο των νέων τεχνολογιών, των μη επανδρωμένων συστημάτων και της δικτυοκεντρικής άμυνας στη διαμόρφωση του σύγχρονου πεδίου μάχης.

Όλα τα παραπάνω ζητήματα υπενθυμίζουν ότι η εθνική ισχύς δε διαμορφώνεται μόνο από τα οπλικά συστήματα, αλλά από τη διαλειτουργικότητα και τη συνεργασία, την ποιότητα του

σχεδιασμού, την αξιοποίηση της τεχνολογίας και των υποδομών και, κυρίως, από το ανθρώπινο δυναμικό που καλείται να διαχειριστεί κρίσεις υψηλής πολυπλοκότητας.

Και η Σχολή μας υπηρετεί αυτήν ακριβώς την αποστολή: την καλλιέργεια στρατηγικής σκέψης, την ανάπτυξη διακλαδικής αντίληψης και τη σύνδεση της θεωρητικής γνώσης με τις πραγματικές απαιτήσεις του σύγχρονου επιχειρησιακού περιβάλλοντος.

Είμαι βέβαιος ότι τα άρθρα του ανά χείρας τεύχους θα αποτελέσουν χρήσιμο πεδίο προβληματισμού για κάθε αναγνώστη που ενδιαφέρεται για τα ζητήματα στρατηγικής, άμυνας και διεθνούς ασφάλειας. Η επικαιροποίηση της γνώσης μας και η προσαρμογή στη σύγχρονη πραγματικότητα στις εξελισσόμενες συνθήκες αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις, ώστε να μπορούμε να αντιμετωπίζουμε αποτελεσματικά τις προκλήσεις του αύριο και να διασφαλίζουμε την ειρήνη, την ασφάλεια και τα εθνικά μας συμφέροντα.

Σας εύχομαι καλή ανάγνωση!

Περιεχόμενα

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, και Σπουδαστών της Σχολής

NATO και ΕΕ μετά την Ουκρανία: Επιχειρησιακές Προκλήσεις και η Θέση της Ελλάδας <i>του Μίνωα-Αθανάσιου Καρυωτάκη, Μεταδιδακτορικού Ερευνητή, Ινστιτούτο David C. Lam for East-West Studies (LEWI), Hong Kong Baptist University</i>	1
Συγκριτική Ανάλυση Στρατηγικών Πίεσης: Οι περιπτώσεις της Ταιβάν και του Αιγαίου <i>των Αντιπλοίαρχων Χρήστου Δουμένη ΠΝ και Νικόλαου Γκρέκα ΠΝ, Σπουδαστών της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ</i>	11
Μελέτη Συγκρότησης Ειδικής Αστυνομικής Μονάδας Αλεξιπτωτιστών για την Αντιμετώπιση Προκλήσεων σε Περιβάλλοντα Γκρίζων Καταστάσεων <i>του Αλέξανδρου Κανλή, Αστυνομικού Υποδιευθυντή, Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ</i>	26
Χωροθέτηση Αεροδρομίου Διττής Χρήσης με Πολυκριτηριακή Χωρική Ανάλυση: Η Περίπτωση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης <i>του Επισημναγού (Ι) Νικόλαου Βασιλειάδη, Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ</i>	40
Η τουρκική στρατιωτική παρουσία σε Συρία και Λιβύη: Αναδιамόρφωση της περιφερειακής ασφάλειας και επιπτώσεις για Ελλάδα και Κύπρο <i>του Ταγματάρχη (ΠΒ) Μιχαήλ Αβραάμ, Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ</i>	55
Από το Ντονμπάς στη Θράκη. Η Εξέλιξη της Επιχειρησιακής Τέχνης και ο σύγχρονος πόλεμος <i>του Ταγματάρχη (ΠΖ) Βασίλειου Πατσιούρα, Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ</i>	75

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Τελετή αποφοίτησης της 23 ^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς ΑΔΙΣΠΟ	91
Ομιλία Διοικητού, Υποστράτηγου Εμμανουήλ Τσακανιά, στην τελετή αποφοίτησης της 23 ^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς ΑΔΙΣΠΟ	93
Τελετή αποφοίτησης της 3 ^{ης} Σειράς Αξιωματικών του Κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΚΠΜΣ)	95
<u>Σχολεία-Συνέδρια-Ημερίδες</u>	
Κοινό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Σχολών Πολέμου των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	96

Διακλαδική Επιθεώρηση

- 97 ————— *PM²: Project Management in support of CSDP Missions and Operations*
- 98 ————— Διοργάνωση ημερίδας με θέμα «Ψυχική Υγεία»
- 99 ————— Άσκηση ΤΑΑΣ ΕΡΜΗΣ
- 100 ————— Προκεχωρημένο Διατμηματικό Σχολείο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ στη Διαχείριση Κρίσεων σε Πολιτικό-Στρατηγικό Επίπεδο (AMT2)
- Επισκέψεις Στρατιωτικής Ηγεσίας**
- 101 ————— Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΕΦ
- 102 ————— Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΕΘΑ
- 103 ————— Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΑ
- 104 ————— Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΕΛ.ΑΣ
- 105 ————— Επίσκεψη και Ομιλία Γενικού Επιθεωρητή Πυροσβεστικού Σώματος Βορείου Ελλάδος
- 106 ————— Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΣ
- 107 ————— Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΝ
- Επισκέψεις Ξένων Αποστολών και Προσωπικοτήτων**
- 108 ————— Επίσκεψη Γενικού Γραμματέα και Διευθυντή Αμυντικής Πολιτικής Υπουργείου Άμυνας Αυστρίας, Dr. Arnold H. Kammel
- 109 ————— Επίσκεψη Ακόλουθου Άμυνας Κυπριακής Δημοκρατίας, Αντιπλοίαρχου Ανδρέα Χαραλαμπίδη ΠΝ
- 110 ————— Επίσκεψη αντιπροσωπείας Επιτελών Υπουργείο Άμυνας Ζάμπια
- Διάφορες Εκδηλώσεις**
- 111 ————— Εκπαιδευτική Επίσκεψη στη Βεργίνα
— Επίσκεψη Δημόσιου Ειδικού Γυμνασίου Θεσσαλονίκης
- 112 ————— Εθελοντική αιμοδοσία
— Ενημέρωση Πυροπροστασίας
- 113 ————— Συμμετοχή της ΑΔΙΣΠΟ στο Aristotle Innovation Forum 2026
— Προσκυνηματική Επίσκεψη στο Άγιο Όρος
- 114 ————— Βιβλιοθήκη Σχολής
- 116 ————— Αποφθέγματα

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Την 1^η Οκτωβρίου 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της ΑΔΙΣΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9^η Σεπτεμβρίου 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1^η Εκπαιδευτική Σειρά (ΕΣ).

Στις 27 Οκτωβρίου 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο «Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου» στη Θεσσαλονίκη, όπου έως το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανώτατη Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το αντίστοιχο έμβλημα του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) με τα σύμβολα των τριών Κλάδων (κράνος, άγκυρα, φτερά) και την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει τον «Γόρδιο Δεσμό». Η σύνθεση συμβολίζει τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση κάθε προβλήματος, μέσω του διακλαδικού σχεδιασμού. Η φράση «ΕΝ ΤΗ ΕΝΩ-ΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ», που αναγράφεται στο επάνω μέρος του εμβλήματος, τονίζει τον διακλαδικό χαρακτήρα της Σχολής.

NATO και ΕΕ μετά την Ουκρανία: Επιχειρησιακές Προκλήσεις και η Θέση της Ελλάδας

του Μίνωα-Αθανάσιου Καρυωτάκη, Μεταδιδακτορικού Ερευνητή,
Ινστιτούτο David C. Lam for East-West Studies (LEWI),
Hong Kong Baptist University

Σύνοψη

Η μελέτη εξετάζει τις επιχειρησιακές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν το NATO και η ΕΕ μετά την εισβολή στην Ουκρανία, με έμφαση στη διαλειτουργικότητα, τη στρατηγική αυτονομία, τις υβριδικές και κυβερνοαπειλές και στις πρωτοβουλίες Readiness 2030/ReArm Europe. Αναλύει τις τεχνικές, οργανωτικές και βιομηχανικές ελλείψεις, τις χρηματοδοτικές πρωτοβουλίες και την ανάγκη για κοινά πρότυπα C4ISR. Ειδική ενότητα αφιερώνεται στον ρόλο της Ελλάδας, τις αμυντικές επενδύσεις και την ενίσχυση της εγχώριας βιομηχανίας, ώστε να αναδειχθεί πώς μπορούν NATO και ΕΕ να βελτιώσουν την επιχειρησιακή τους ετοιμότητα και ποιος είναι ο βέλτιστος ρόλος της Ελλάδας στην ενίσχυση της συλλογικής ασφάλειας.

Εισαγωγή

Η ασφάλεια της Ευρώπης βρίσκεται σήμερα σε μια ιστορική καμπή, καθώς το γεωπολιτικό περιβάλλον μεταβάλλεται ραγδαία υπό το βάρος της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, της αναζωπύρωσης των ανταγωνισμών μεγάλων δυνάμεων και της ανάδυσης νέων, πολυδιάστατων απειλών. Σε αυτό το πλαίσιο, η επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα των αμυντικών δομών του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) τίθεται στο επίκεντρο της συζήτησης, με ζητήματα όπως η διαλειτουργικότητα (interoperability), η κατανομή των πόρων, η στρατηγική αυτονομία και η αντιμετώπιση υβριδικών και κυβερνοαπειλών να αποκτούν κρίσιμη σημασία. Η Ελλάδα, ως μέλος και των δύο οργανισμών, με ιδιαίτερη γεωστρατηγική θέση και αυξημένες αμυντικές δαπάνες, καλείται να διαμορφώσει τον ρόλο της σε ένα περιβάλλον αυξημένων απαιτήσεων και προκλήσεων.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι να αναλύσει τις επιχειρησιακές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν το NATO και η ΕΕ, να εξετάσει τις σύγχρονες πρωτοβουλίες και μεταρρυθμίσεις και να αξιολογήσει τον ρόλο και τις δυνατότητες της Ελλάδας στο νέο αυτό περιβάλλον. Έτσι, θα μπορέσει να δοθεί απάντηση στο πώς μπορούν NATO και ΕΕ να βελτιώσουν την επιχειρησιακή τους ετοιμότητα και ποιος είναι ο βέλτιστος ρόλος της Ελλάδας στην ενίσχυση της συλλογικής ασφάλειας.

Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία το 2022 αποτέλεσε σημείο καμπής για την ευρωπαϊκή ασφάλεια, δυσχεραίνοντας τις σχέσεις με τη Ρωσία και αναδεικνύοντας τα όρια της μέχρι τότε ευρωπαϊκής στρατηγικής. Η ενότητα που επέδειξαν οι ΗΠΑ και η Ευρώπη στην αρχική φάση της κρίσης έδωσε τη θέση της σε πιο σύνθετα διλήμματα, καθώς η μακροχρόνια απομόνωση της Ρωσίας, η αυξανόμενη εξάρτησή της από την Κίνα και οι *ad hoc* συμμαχίες με κράτη όπως το Ιράν και η Βόρεια Κορέα περιόρισαν τα περιθώρια επιρροής της Δύσης στις εξελίξεις.¹ Παράλληλα, η σταδιακή μετατόπιση των αμερικανικών στρατηγικών προτεραιοτήτων και η αβεβαιότητα ως προς τη διατλαντική συνοχή, ιδίως υπό την προεδρία Τραμπ, ενίσχυσαν και ενισχύουν τη συζήτηση για την ανάγκη βελτίωσης της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας.² Η διεύρυνση της ΕΕ προς τα Δυτικά Βαλκάνια και η ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO αποτελούν ενδείξεις της αναζωογόνησης της ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας, αλλά και της ανάγκης για νέες μορφές συνεργασίας και κατανομής βαρών.³

Η Ελλάδα, ως χώρα της νοτιοανατολικής πτέρυγας του NATO και της ΕΕ, βρίσκεται στο επίκεντρο των εξελίξεων, τόσο λόγω της γεωγραφικής της θέσης όσο και λόγω των παραδοσιακών και νέων προκλήσεων που αντιμετωπίζει στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Ειδικότερα, το ενεργειακό ζήτημα στη Μεσόγειο φαίνεται να οδηγεί την Ελλάδα σε έναν σημαντικότερο ρόλο και σε μεγαλύτερο ανταγωνισμό με την Τουρκία, παρότι και οι δύο χώρες είναι μέλη του NATO.⁴

Το NATO αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της συλλογικής άμυνας στην Ευρώπη, με δομή που διακρίνεται σε δύο βασικές στρατηγικές διοικήσεις: τη Συμμαχική Διοίκηση Επιχειρήσεων - Allied Command Operations (ACO), υπεύθυνη για τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των επιχειρήσεων, και τη Διοίκηση Συμμαχικού Μετασχηματισμού - Allied Command Transformation (ACT), υπεύθυνη για τον μετασχηματισμό και την καινοτομία των δυνάμεων. Η επιχειρησιακή δομή του NATO βασίζεται σε ένα πολυεπίπεδο σύστημα διοίκησης και ελέγχου, με σταθερές και αναπτυσσόμενες διοικήσεις σε στρατηγικό, επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο. Το ACO, με έδρα το SHAPE στο Βέλγιο, διαχειρίζεται τις κύριες επιχειρησιακές διοικήσεις (Joint Force Commands) σε Μπρουνσούμ, Νάπολη και Νόρφολκ, ενώ εξειδικευμένες διοικήσεις καλύπτουν τον τομέα της ξηράς, της θάλασσας, του αέρα, του κυβερνοχώρου και του διαστήματος. Η επιχειρησιακή φιλοσοφία του NATO εστιάζει στην ταχεία ανάπτυξη δυνάμεων, την πολυτομεακή επιχειρησιακή ετοιμότητα (multi-domain operations) και τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συμμαχικών δυνάμεων. Η μετάβαση από το NATO Response Force (NRF) στο Allied Reaction Force (ARF) και η υιοθέτηση του νέου Force Model αντανακλούν την ανάγκη για μεγαλύτερη ευελιξία, ταχύτητα και προσαρμοστικότητα σε ένα περιβάλλον πολλαπλών και ταχέως εξελισσόμενων απειλών.⁵

Η ACT, ως στρατηγική διοίκηση μετασχηματισμού, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη νέων δογμάτων, στην ενίσχυση της διαλειτουργικότη-

τας, στην εκπαίδευση και στην ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, τα αυτόνομα συστήματα και η κυβερνοάμυνα.⁶ Ωστόσο, παρά τα παραπάνω προτερήματα και χαρακτηριστικά, οι γεωπολιτικές αλλαγές και ο συσχετισμός των παγκόσμιων δυνάμεων έχει οδηγήσει την ΕΕ να αναθεωρήσει και να ξεκινήσει σχετικές πρωτοβουλίες για την περαιτέρω αμυντική της ενδυνάμωση όπως το πρόγραμμα Readiness 2030.

Η ΕΕ, αν και δε διαθέτει ενιαία στρατιωτική διοίκηση αντίστοιχη του NATO, έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια ένα πλέγμα πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της αμυντικής της ετοιμότητας και της βιομηχανικής της βάσης. Η Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Άμυνα – Readiness 2030 και το σχέδιο ReArm Europe αποτελούν τα βασικά ορόσημα αυτής της προσπάθειας. Οι βασικοί άξονες των πρωτοβουλιών αυτών περιλαμβάνουν την ενίσχυση της χρηματοδότησης, μέσω του ReArm Europe και του νέου χρηματοδοτικού εργαλείου Security Action for Europe (SAFE). Με αυτά τα μέσα, τα κράτη-μέλη αποκτούν μεγαλύτερη δημοσιονομική ευελιξία, καθώς μπορούν να διαθέσουν έως 1,5% του ΑΕΠ για αμυντικές δαπάνες, ενώ έχουν πρόσβαση σε δάνεια ύψους έως 150 δις. ευρώ για επενδύσεις σε κρίσιμες αμυντικές ικανότητες, όπως η αεράμυνα, τα drones και η κυβερνοασφάλεια. Παράλληλα, προωθείται η ανάπτυξη κοινών δυνατοτήτων μέσα από συνεργατική ανάπτυξη και προμήθεια οπλικών συστημάτων. Στόχος είναι η κάλυψη κενών σε τομείς όπως η αεράμυνα, η στρατηγική μετακίνηση, τα πυρομαχικά, τα drones, ο κυβερνοπόλεμος και η διαστημική ασφάλεια.⁷

Η ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας αποτελεί κεντρικό άξονα. Μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας (EDF) και της νέας στρατηγικής για τη βιομηχανία, η ΕΕ επιδιώκει να μειώσει τον κατακερματισμό, να ενισχύσει την καινοτομία και να δημιουργήσει οικοσυστήματα που θα επιτρέψουν την ταχεία παραγωγή καινοτόμων συστημάτων, ενισχύοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα. Επιπλέον, η δημιουργία στρατηγικών αποθεμάτων, η αναβάθμιση των υποδομών και η απλοποίηση των διαδικασιών μετακίνησης στρατευμάτων αποτελούν βασικές προτεραιότητες για την επιχειρησιακή ετοιμότητα της ΕΕ.⁸

Παρ' όλα αυτά, η συμπληρωματικότητα με το NATO παραμένει θεμελιώδης. Η ΕΕ αναγνωρίζει ότι το NATO είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της συλλογικής άμυνας και οι πρωτοβουλίες της στοχεύουν στην ενίσχυση της διατλαντικής συνεργασίας, αποφεύγοντας την αλληλοεπικάλυψη και τον διπλασιασμό δομών.⁹ Η δομή του NATO – με ξεκάθαρη διάκριση ανάμεσα σε ACO για επιχειρήσεις και ACT για μετασχηματισμό – παρέχει ισχυρό πλαίσιο για ταχεία, διατομεακή αντίδραση και τεχνολογική καινοτομία. Ωστόσο, αυτή η δομή παρουσιάζει την εξής δυσκολία: η κεντρική σχεδίαση και οι Joint Force Commands διευκολύνουν συντονισμό και ταχεία ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα συγκρούονται με εθνικούς περιορισμούς, διαφορετικούς κανόνες εμπλοκής και ζητήματα κατανομής βαρών, περιορίζοντας την πλήρη αξιοποίηση της διαλειτουργικότητας. Συνεπώς, η επιχειρησιακή ισχύς του NATO ενισχύει την ευρωπαϊκή αποτροπή, αλλά απαιτεί σαφείς μηχανισμούς πολιτικής διαχείρισης και ευθυγράμμισης με τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, ώστε να μεγιστοποιηθεί το όφελος για την Ευρώπη και να μειωθούν οι κίνδυνοι διπλής δομής ή ασυμφωνίας στόχων.

Παρά το ευρύ φάσμα ενεργειών και δυνατοτήτων που προσφέρει η διαλειτουργικότητα, η εφαρμογή της στην ΕΕ χαρακτηρίζεται από προκλήσεις, η σημαντικότερη εκ των οποίων είναι η έλλειψη ενιαίου προτύπου και κοινών πρωτοκόλλων. Η ύπαρξη πολλαπλών εθνικών προτύπων σε επικοινωνίες, ηλεκτρονικά συστήματα, ενεργειακές υποδομές και λογισμικό δημιουργεί σημαντικά εμπόδια στην άμεση συνεργασία και στην ανταλλαγή δεδομένων. Η μετάβαση σε ψηφιακές, υπηρεσίες/εφαρμογές νέφους (cloud based) και Τεχνητής Νοημοσύνης (TN, AI driven) πλατφόρμες απαιτεί κοινά πρωτόκολλα και αξιόπιστη διασύνδεση συστημάτων, ώστε να αποφευχθούν ασυμβατότητες και καθυστερήσεις στην επιχειρησιακή λειτουργία. Χωρίς εναρμόνιση προτύπων, η διαλειτουργικότητα παραμένει περιορισμένη και η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών γίνεται πιο αργή και δαπανηρή.¹⁰

Επιπλέον, η μετάβαση σε ένα πολυδιάστατο ενεργειακό τοπίο, που περιλαμβάνει ηλεκτροκίνηση, υδρογόνο και ανανεώσιμες πηγές, φέρνει νέες προκλήσεις στη διαλειτουργικότητα των στρατιωτικών και πολιτικών ενεργειακών υποδομών, οι οποίες απορρέουν ξανά από την έλλειψη όμοιων ενεργειακών προδιαγραφών. Διαφορετικές τάσεις, σύνδεσμοι και απαιτήσεις αποθήκευσης απαιτούν προσαρμοσμένες λύσεις και κοινά τεχνικά πρότυπα για να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία και η συνέχεια τροφοδοσίας σε επιχειρησιακά περιβάλλοντα. Η έλλειψη συντονισμού στις ενεργειακές προδιαγραφές μπορεί να οδηγήσει σε λειτουργικά κενά και περιορισμούς στην κινητικότητα και την επιχειρησιακή ετοιμότητα.¹¹

Η απουσία κοινών προτύπων κυβερνοασφάλειας αυξάνει τον κίνδυνο κυβερνοεπιθέσεων και παραβιάσεων δεδομένων. Η ταχεία και αξιόπιστη ανταλλαγή πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο επιβάλλει την υιοθέτηση κοινών προτύπων κυβερνοασφάλειας και την ενσωμάτωση συστημάτων Διοίκησης, Ελέγχου, Επικοινωνιών, Υπολογιστών, Πληροφοριών, Επιτήρησης και Αναγνώρισης (C4ISR). Χωρίς συνεπή μέτρα ασφάλειας και κοινές πρακτικές διαχείρισης κινδύνου, η ψηφιακή διαλειτουργικότητα μπορεί να γίνει πηγή ευπάθειας αντί για πλεονέκτημα.¹²

Η διαλειτουργικότητα όμως δεν αφορά μόνο τα τεχνικά συστήματα, αλλά και την εκπαίδευση του προσωπικού, τη συμβατότητα των διαδικασιών και την κοινή επιχειρησιακή κουλτούρα. Η έλλειψη κοινής στρατηγικής κουλτούρας στην Ευρώπη, που πηγάζει από διαφορετικές ιστορικές εμπειρίες και αντιλήψεις περί απειλής, περιορίζει την αποτελεσματικότητα των κοινών επιχειρήσεων και δυσχεραίνει την ταχεία συνεργασία σε κρίσιμες στιγμές. Η εναρμόνιση δόγματος και εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι απαραίτητη για να λειτουργήσουν τα τεχνικά μέσα στο πεδίο. Ο πολλαπλός συντονισμός και τα διαφορετικά επίπεδα διοίκησης επιβαρύνουν τη λήψη αποφάσεων και την ταχεία αντίδραση σε επιχειρησιακές φάσεις. Εθνικοί περιορισμοί και διαφοροποιημένοι κανόνες εμπλοκής (rules of engagement) δυσχεραίνουν τον ενιαίο χειρισμό περιστατικών και την αποτελεσματική κατανομή πόρων. Χωρίς σαφείς μηχανισμούς συντονισμού και κοινές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, η επιχειρησιακή διαλειτουργικότητα παραμένει αποσπασματική, κάτι το οποίο φαίνεται να υπάρχει και στο NATO.¹³

Εκτός αυτών, η συμμετοχή τρίτων χωρών και τα πολιτικά εμπόδια περιορίζουν την πλήρη ανταλλαγή πληροφοριών και τον κοινό σχεδιασμό μεταξύ ΕΕ και NATO. Πολιτικές εντάσεις, όπως η διαμάχη Κύπρου - Τουρκίας, δημιουργούν φραγμούς στην εμπιστοσύνη και στην κοινή επιχειρησιακή δράση, με άμεσες επιπτώσεις στην ασφάλεια και στην αποτελεσματικότητα συνεργασιών. Η πολιτική διάσταση της διαλειτουργικότητας απαιτεί διπλωματική διαχείριση και μηχανισμούς εμπιστοσύνης για να ξεπεραστούν αυτοί οι περιορισμοί.¹⁴ Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια τόσο το NATO όσο και η ΕΕ έχουν αυξήσει σημαντικά τις αμυντικές δαπάνες, ωστόσο παραμένουν οι προκλήσεις ως προς την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των επενδύσεων.

Αυτονομία της Ευρώπης, Υβριδικός Πόλεμος και ο Ρόλος της Ελλάδας

Η στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης αποτελεί αντικείμενο έντονης συζήτησης, ιδίως μετά το 2022, ως απάντηση στην αναβίωση των παραδοσιακών απειλών, τη μετατόπιση των αμερικανικών προτεραιοτήτων και τη χρόνια υποεπένδυση σε αμυντικές δυνατότητες. Η στρατηγική αυτονομία ορίζεται ως η ικανότητα της Ευρώπης να λαμβάνει αποφάσεις και να ενεργεί χωρίς εξωτερικό καταναγκασμό, να αναπτύσσει και να παράγει τις απαραίτητες αμυντικές δυνατότητες και να διαχειρίζεται τις εξαρτήσεις της με τρόπο που διασφαλίζει την ασφάλεια και την ευημερία των πολιτών της. Ωστόσο, υπάρχουν πολλαπλοί περιορισμοί, καθώς η Ευρώπη εξακολουθεί να εξαρτάται σε κρίσιμους τομείς (ISR, στρατηγικές μεταφορές, πυραυλική άμυνα, κυβερνοπόλεμος, πυρηνική αποτροπή) από τις ΗΠΑ και το NATO. Η έλλειψη κοινής στρατηγικής κουλτούρας, οι διαφορετικές αντιλήψεις περί απειλής και η απουσία ενιαίας πολιτικής βούλησης περιορίζουν την ικανότητα για αυτόνομη δράση, ιδίως σε σενάρια υψηλής έντασης. Επίσης, ο κατακερματισμός της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, η εξάρτηση από εξωευρωπαϊκές τεχνολογίες και η έλλειψη οικονομικών κλίμακας περιορίζουν τη βιωσιμότητα της αυτονομίας, καθώς και η στρατηγική αυτονομία συχνά εκλαμβάνεται ως απειλή για τη συνοχή του NATO, ιδίως από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που δίνουν προτεραιότητα στην αμερικανική εγγύηση ασφάλειας.¹⁵

Η επικρατούσα άποψη είναι ότι η στρατηγική αυτονομία πρέπει να ιδωθεί ως μια εξελισσόμενη διαδικασία ενίσχυσης του ευρωπαϊκού ρόλου εντός του NATO και όχι ως προσπάθεια υποκατάστασης των συμμαχικών δομών. Η φύση των απειλών έχει μεταβληθεί δραματικά, με τον υβριδικό πόλεμο και τις κυβερνοεπιθέσεις να αποτελούν πλέον βασικές προκλήσεις για τη συλλογική ασφάλεια της Ευρώπης. Επί παραδείγματι, η Ρωσία έχει αναπτύξει εξελιγμένες υβριδικές στρατηγικές, όπως φάνηκε στην Ουκρανία, με επιθέσεις σε κρίσιμες υποδομές, εκστρατείες παραπληροφόρησης και χρήση drones για επιθέσεις σε ενεργειακά δίκτυα. Το NATO και η ΕΕ έχουν αναπτύξει κοινές ομάδες υποστήριξης κατά υβριδικών απειλών, ενισχύουν την ανθεκτικότητα των κρίσιμων υποδομών και προωθούν την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών μέσω φορέων, όπως το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας για την Αντιμετώπιση Υβριδικών Απειλών στο Ελσίνκι. Οι κυβερνοεπιθέσεις αποτελούν καθημερινή πραγματικότητα, στοχεύοντας στρατιωτικές, πολιτικές και οικονομικές υποδομές, με αυξανόμενη ταχύτητα,

κλίμακα και ένταση λόγω τεχνολογικής προόδου και διασύνδεσης συστημάτων. Επιπλέον, αυτός ο ανταγωνισμός υβριδικών απειλών επεκτείνεται και στην Αρκτική, όπου οι Σκανδιναβικές χώρες-μέλη παίζουν σπουδαίο ρόλο για την αναχαίτιση νέων απειλών.¹⁶

Έτσι, καθώς οι απειλές εντός της Ευρωπαϊκής Ηπείρου και συμμαχίας φαίνονται να εντείνονται, η Ελλάδα ως μία χώρα με σταθερά υψηλές στρατιωτικές δαπάνες καλείται να παίξει έναν πιο σημαντικό ρόλο στην προστασία των νοτιοανατολικών συνόρων της ΕΕ, ιδίως εφόσον υπάρχει μία μεγαλύτερη στρατικοποίηση της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας την τελευταία δεκαετία.¹⁷ Εντός αυτού του πλαισίου, η Ελλάδα έχει ανακοινώσει ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων (2025–2036), το οποίο αποτελεί τη μεγαλύτερη επένδυση στη σύγχρονη ιστορία της χώρας, με προϋπολογισμό άνω των €25 δισ. και στόχο τη μετατροπή της Ελλάδας σε μία από τις πλέον τεχνολογικά προηγμένες δυνάμεις της Ευρώπης. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ανανέωση υποδομών, την ενίσχυση των ψηφιακών και διαστημικών ικανοτήτων και την ενδυνάμωση της εγχώριας βιομηχανικής βάσης.

Το 2024 οι αμυντικές δαπάνες των κρατών μελών της ΕΕ ανήλθαν σε €326 δισ. (1,9% του ΑΕΠ), με στόχο την περαιτέρω αύξησή τους μέσω πρωτοβουλιών όπως το ReArm Europe και την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτηρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας.¹⁸ Το χρηματοδοτικό εργαλείο SAFE παρέχει δάνεια έως €150 δισ. για κοινές προμήθειες, ενώ η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων διευρύνει τη χρηματοδότηση σε αμυντικά έργα, συμπεριλαμβανομένων διπλής χρήσης υποδομών και καινοτομίας. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EDF), με προϋπολογισμό €7,3 δισ. για την περίοδο 2021–2027, χρηματοδοτεί ερευνητικά και αναπτυξιακά έργα σε κρίσιμους τομείς, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, τα drones, η κυβερνοάμυνα και τα ηλεκτρονικά συστήματα.¹⁹

Η Ελλάδα διατηρεί σταθερά υψηλές αμυντικές δαπάνες, περίπου 3% του ΑΕΠ, και το νέο 12ετές πρόγραμμα εκσυγχρονισμού (2025–2036) προβλέπει επενδύσεις άνω των €25 δισ. σε νέες πλατφόρμες, τεχνολογίες και υποδομές. Παρά τις αυξήσεις, παραμένουν οι προκλήσεις ως προς την αποδοτικότητα των δαπανών, τον κατακερματισμό των προμηθειών, την εξάρτηση από εξωευρωπαϊκούς προμηθευτές και την ανάγκη για καλύτερο συντονισμό μεταξύ εθνικών, νατοϊκών και ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων, ώστε να μπορεί να υπάρχει μεγαλύτερη αυτονομία για την Ευρώπη και την Ελλάδα, ειδικά υπό την ύπαρξη νέων απειλών, όπως ο υβριδικός πόλεμος που δύναται να συνδεθεί με επιθέσεις κυβερνοασφάλειας.²⁰

Στον τομέα της αεροπορίας προβλέπεται η προμήθεια 20 F 35A Lightning II με παραδόσεις από το 2028, η αναβάθμιση F16 σε “Viper”, η ενσωμάτωση Rafale, η απόκτηση 35 ελικοπτέρων UH 60M Black Hawk και η ενίσχυση του στόλου UAV για αναγνώριση και μάχιμες αποστολές. Το ναυτικό θα ενισχυθεί με νέες φρεγάτες (FDI HN «Κίμων»), κορβέτες, περιπολικά και υποβρύχια, καθώς και με αναβαθμίσεις MEKO 200 και ενίσχυση παράκτιας άμυνας με Exocet και LORA. Ο Στρατός Ξηράς προβλέπει αναβάθμιση αρμάτων Leopard, προμήθεια EURO PULS MLRS και ενίσχυση πυροβολικού και δικτύων logistics.²¹

Η αντιαεροπορική άμυνα οργανώνεται γύρω από το πρόγραμμα «Ασπίδα του Αχιλλέα», ένα πολυεπίπεδο σύστημα που συνδυάζει ισραηλινά Barak MX, SPYDER, David's Sling και LORA, με προϋπολογισμό €2,8–3,5 δισ. και στόχο πλήρη επιχειρησιακή ετοιμότητα έως το 2027–2028.²² Στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της εγχώριας βιομηχανίας, τουλάχιστον 25% των επενδύσεων προορίζεται για την ελληνική αμυντική βιομηχανία, με έμφαση στην καινοτομία, την εξωστρέφεια και τη μεταφορά τεχνογνωσίας μέσω διεθνών συμπράξεων.²³ Ωστόσο, το πρόγραμμα αντιμετωπίζει προκλήσεις: η διαλειτουργικότητα απαιτεί επενδύσεις στην εκπαίδευση, την αναβάθμιση υποδομών και τη διασύνδεση με νατοϊκά και ευρωπαϊκά δίκτυα, ενώ η χρηματοδότηση εξαρτάται από την αξιοποίηση ευρωπαϊκών εργαλείων (SAFE, EDF, PESCO) και την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων εν μέσω δημοσιονομικών περιορισμών.

Συγκριτικά με άλλες χώρες, ιδιαίτερες προκλήσεις διαλειτουργικότητας και ενέργειας για την Ελλάδα προκύπτουν από τη γεωγραφική διασπορά των δυνάμεων, την εξάρτηση από νησιωτικές και απομακρυσμένες υποδομές και την ανάγκη για ταχεία ανάπτυξη σε πολλαπλά θέατρα επιχειρήσεων. Η ενεργειακή διαλειτουργικότητα απαιτεί επενδύσεις σε ανθεκτικά, διαλειτουργικά και πολυκαύσιμα συστήματα, με έμφαση στην ηλεκτροκίνηση και τα έξυπνα δίκτυα, ενώ η ενσωμάτωση νέων ψηφιακών εργαλείων απαιτεί αναβάθμιση των δικτύων επικοινωνίας, των συστημάτων C4ISR και εκπαίδευση προσωπικού. Παράλληλα, η υποστήριξη νησιωτικών και απομακρυσμένων δυνάμεων χρειάζεται στρατηγικά αποθέματα, κινητές υποδομές και αποκεντρωμένα δίκτυα ενέργειας και επικοινωνιών.²⁴

Έτσι, η Ελλάδα καλείται να διαμορφώσει μια πολυεπίπεδη στρατηγική που θα ενισχύει την αποτροπή, θα ενσωματώνει την καινοτομία και θα ενισχύει τη βιομηχανική της βάση. Η ενίσχυση της συμμετοχής σε ευρωπαϊκά και νατοϊκά σχήματα, η διπλωματική αξιοποίηση της γεωστρατηγικής της θέσης και η προώθηση περιφερειακής συνεργασίας αποτελούν κεντρικές πολιτικές επιλογές για την επίτευξη αυτού του στόχου. Ως προς τις πολιτικές προτάσεις, η ενεργή συμμετοχή σε PESCO, EDF και SAFE και η προώθηση της συνεργασίας με συμμάχους και εταίρους είναι κρίσιμες. Η διπλωματική αξιοποίηση της γεωστρατηγικής θέσης της Ελλάδας μπορεί να την αναδείξει σε κόμβο logistics, πληροφοριών και καινοτομίας στη νοτιοανατολική Ευρώπη, με έμφαση στη διασύνδεση με τα Βαλκάνια, την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή. Παράλληλα, η εμβάθυνση τριμερών και πολυμερών σχημάτων (Ελλάδα–Κύπρος–Ισραήλ, 3+1 με ΗΠΑ, συνεργασίες με Αίγυπτο, ΗΑΕ, Γαλλία και Σαουδική Αραβία) ενισχύει την αποτροπή και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας.²⁵

Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, η ανάλυση δείχνει ότι οι δομές και οι πρωτοβουλίες του NATO και της ΕΕ παρέχουν τα τεχνικά και οργανωτικά εργαλεία για ενισχυμένη αποτροπή και ταχεία αντίδραση, αλλά η αποτελεσματικότητά τους περιορίζεται από εθνικούς περιορισμούς, κατακερματισμό προμηθειών και ασυνεπή πρότυπα C4ISR. Η στρατηγική αυτονομία της ΕΕ πρέπει να προωθηθεί συμπληρωματικά

προς το NATO· όχι ως υποκατάσταση, αλλά ως ενίσχυση κοινών ικανοτήτων σε κρίσιμους τομείς (αεράμυνα, ISR, στρατηγικές μεταφορές, πυρομαχικά, κυβερνοάμυνα, διαστημικές ικανότητες). Για να μετατραπούν οι επενδύσεις σε πραγματική επιχειρησιακή ικανότητα απαιτούνται πολιτική βούληση για εναρμόνιση προτύπων, συντονισμένες προμήθειες και κοινά αποθέματα, καθώς και σαφείς μηχανισμοί πολιτικού συντονισμού ΕΕ–NATO.

Η Ελλάδα, με υψηλές αμυντικές δαπάνες και πρόγραμμα εκσυγχρονισμού, μπορεί να πολλαπλασιάσει το συλλογικό όφελος, εάν ευθυγραμμίσει τις εθνικές προμήθειες με τις διατλαντικές και ευρωπαϊκές προτεραιότητες, επενδύσει σε C4ISR, κυβερνοάμυνα και στρατηγικές μεταφορές, και ενισχύσει την εγχώρια βιομηχανία μέσω στοχευμένων συμπράξεων και αξιοποίησης ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων.

Συνοπτικά, η επιλογή είναι σαφής: ενισχυμένη, συμπληρωματική αυτονομία μέσα στο πλαίσιο της διατλαντικής συνεργασίας, με στοχευμένα τεχνικά μέτρα και πολιτική ηγεσία που θα μετατρέψουν τις δαπάνες σε συνεκτική, ανθεκτική και διαλειτουργική επιχειρησιακή ικανότητα.

-
1. Nele Marianne Ewers-Peters, “EU-NATO Cooperation Reloaded: The Impact of European Strategic Autonomy,” *Defence Studies* 25, no. 4 (2025): 864–83, <https://doi.org/10.1080/14702436.2025.2562975>; Naftemporiki.gr, “Η Ρωσία μετά τον πόλεμο: Πώς θα σταθεί η Δύση απέναντί της;” *Ναυτεμπορική*, April 18, 2025, <https://www.naftemporiki.gr/kosmos/1946301/i-rosia-meta-ton-polemo-pos-tha-stathei-idysi-apenanti-tis/>.
 2. Ewers-Peters, “EU-NATO Cooperation Reloaded,” 864–65.
 3. Sebastian Clapp, *EU–NATO Cooperation*, European Parliamentary Research Service, PE 772.922 (European Union, July 2025), 1–12, , https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772922/EPRS_BRI%282025%29772922_EN.pdf.
 4. Mert Orman, “Visible Serenity, Invisible Threats: A Security Paradox in the Eastern Mediterranean and the Aegean,” *Atlas Institute for International Affairs*, June 27, 2025, <https://atlasinstitute.org/visible-serenity-invisible-threats-a-security-paradox-in-the-eastern-mediterranean-and-the-aegean/>.

5. John Michael Weaver, "Allied Command Operations/Supreme Headquarters Allied Powers Europe (ACO/SHAPE)," in *NATO in Contemporary Times: Purpose, Relevance, Future*, ed. John Michael Weaver (Springer International Publishing, 2021), 35–52, https://doi.org/10.1007/978-3-030-68731-1_3.
6. Weaver, "Allied Command Operations/Supreme Headquarters Allied Powers Europe."
7. Dimitris Liakopoulos, "Some Thoughts and Criticisms Regarding the ReArm Europe Plan-Readiness and the Future of European Defense," *Public Security and Public Order* 37, no. 4 (2025): 576–91, <https://doi.org/10.13165/PSPO-25-37-04-06>; *PESCO Secretariat, PESCO Project's Report: PESCO Secretariat documentation for public release* (PESCO, September 2025), 1–8, https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2025/2025-pesco-projects-progress-report_202509.pdf
8. Liakopoulos, "Some Thoughts and Criticisms," 576–91, *PESCO Secretariat, PESCO Project's Report*, 1–8. Βλ. επίσης Clapp, *EU–NATO Cooperation*, 1–12.
9. Ewers-Peters, "EU-NATO Cooperation Reloaded," 864–83.
10. Arne Norlander, "Autonomy in Conflict: Technology, Complexity, Ethics, and Policy Implications," *IEEE Access* 13 (2025): 90489–98, <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2025.3571225>; Tibor Farkas, "The Challenges for the European Defense Industry," in *2023 IEEE 21st Jubilee International Symposium on Intelligent Systems and Informatics (SISY)* (2024): 000457–62, <https://doi.org/10.1109/SISY60376.2023.10417901>
11. Norlander, "Autonomy in Conflict," 90489–98, Farkas, "Challenges for the European Defense Industry," 000457–62.
12. Luhui Yang, "A Cybersecurity Protection Framework of the Endpoint System in C4ISR," *Proceedings of 2022 10th China Conference on Command and Control (Singapore)*, 309–19, https://doi.org/10.1007/978-981-19-6052-9_29; Norlander, "Autonomy in Conflict," 90489–98.
13. Cristian Panait, "Challenges Regarding the Integration and Interoperability of Air Defense Within NATO," *Land Forces Academy Review* 30, no. 1 (2025): 19–26, <https://doi.org/10.2478/raft-2025-0002>.
14. Ewers-Peters, "EU-NATO Cooperation Reloaded," 864–83.
15. Ewers-Peters, "EU-NATO Cooperation Reloaded," 864–83. Βλ. επίσης Antonis Kamaras, *The New EU Defence Policies and Their Impact on the Development of the Greek Defence Industry*, ELIAMEP European Economy Policy Briefs, no. 7/2025, 1–14, <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2025/09/Policy-briefs-special-edition-Leventis-7-EN.pdf>, Clapp, *EU–NATO Cooperation*, 1–12.
16. Katarina Kertysova and Gabriella Gricius, "Countering Russia's Hybrid Threats in the Arctic," *European Leadership Network* (2023): 9. https://europeanleadershipnetwork.org/wp-content/uploads/2023/12/23_11_22_Counterin-Russias-Hybrid-Threats-in-the-Arctic15_ES_EK40.pdf.
17. Hakan Mehmetcik and Arda Can Celik, "The Militarization of Turkish Foreign Policy," *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 24, no. 1 (2022): 24–41, <https://doi.org/10.1080/19448953.2021.1992190>.
18. Clapp, *EU–NATO Cooperation*, 1–12, *PESCO Secretariat, PESCO Project's Report*, 1–8.
19. Clapp, *EU–NATO Cooperation*, 1–12; *PESCO Secretariat, PESCO Project's Report*, 1–8.
20. Kamaras, *New EU Defence Policies*, 1–14, Bill Giannopoulos, "Greece to Invest Over €25 Billion in Arms Modernization by 2036, Including Submarines and Fighter Jets," *Greek City Times*, March 13, 2025, <https://greekcitytimes.com/2025/03/13/greece-to-invest-over-e25-billion-in-arms-modernization-by-2036-including-submarines-and-fighter-jets/>.

21. Περικλής Ζορζοβίλης, «Οι επείγουσες εξοπλιστικές ανάγκες των τριών Όπλων», *Δημοκρατία*, October 28, 2025, <https://www.dimokratia.gr/ellada/611457/oi-epeigoyses-exoplistikes-anagkes-ton-trion-oplon/>.
22. Ζορζοβίλης, «Οι επείγουσες εξοπλιστικές ανάγκες των τριών Όπλων».
23. ΣΕΚΠΥ, «ΣΕΚΠΥ: Η νέα εποχή για την Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία και οι εξελίξεις στην ετήσια εκδήλωση για το νέο έτος», 12 Φεβρουαρίου 2026, <https://sekpy.gr/%CF%83%CE%B5%CE%BA%CF%80%CF%85-%CE%B7-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BC%CF%85%CE%BD/>
24. Valorarchive.com, “Analyzing Greek Military Logistics and Supply Strategies Throughout History,” *Valor Archive–Greek Military History*, June 8, 2024, <https://valorarchive.com/greek-military-logistics-and-supply/>, Edward Anuat, Douglas L. Van Bossuyt, and Anthony Pollman, “Energy Resilience Impact of Supply Chain Network Disruption to Military Microgrids,” *Infrastructures* 7, no. 1 (2022): 1–23, <https://doi.org/10.3390/infrastructures7010004>.
25. Kamaras, *New EU Defence Policies*, 1–14, Paul Iddon, “How Significant Is Greece’s Growing Military Cooperation With the UAE and Saudi Arabia?” *Forbes*, March 31, 2021, <https://www.forbes.com/sites/pauliddon/2021/03/31/how-significant-is-greeces-growing-military-cooperation-with-the-uae-and-saudi-arabia/>.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Μίνως-Αθανάσιος Καρυωτάκης είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Ινστιτούτο David C. Lam για Σπουδές Ανατολής-Δύσης (LEWI) στο Baptist University του Χονγκ Κονγκ. Ήταν κάτοχος της υποτροφίας του Χονγκ Κονγκ για διδακτορικές σπουδές (HKPFS), ενώ έχει διακριθεί με βραβείο από τον διεθνή οργανισμό AEJMC. Η έρευνά του έχει προωθήσει την διερεύνηση της παγκόσμιας πολιτικής των μέσων ενημέρωσης μέσω της περιβαλλοντικής επικοινωνίας, της προπαγάνδας μίσους, της ηθικής των ΜΜΕ και των σχέσεων εξουσίας. Έχει δημοσιεύσει στα ακόλουθα κορυφαία επιστημονικά περιοδικά *Media*, *War & Conflict*, *Humanities and Social Sciences Communications*, *Journalism*, *Journalism Practice*, *Mediterranean Politics*, κτλ. Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του: <https://minoskar.net/>.

Συγκριτική Ανάλυση Στρατηγικών Πίεσης: Οι περιπτώσεις της Ταϊβάν και του Αιγαίου

των Αντιπλοίαρχων Χρήστου Δουμένη ΠΝ και Νικόλαου Γκρέκα ΠΝ,
Σπουδαστών της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Σύνοψη

Η σταδιακή άσκηση αναθεωρητικής πίεσης συνιστά μια μορφή στρατηγικής που εξελίσσεται χωρίς μετάβαση σε ανοικτή σύγκρουση. Η σύγκριση κινεζικής στρατηγικής έναντι Ταϊβάν και τουρκικής πρακτικής στο Αιγαίο αναδεικνύει δομικές ομοιότητες: διοικητικές αμφισβητήσεις, επιχειρησιακή τριβή, ελεγχόμενη κλιμάκωση. Η γεωγραφική πυκνότητα και η εξάρτηση από κρίσιμες θαλάσσιες γραμμές επικοινωνίας λειτουργούν ως επιταχυντές κρίσεων. Κεντρικός κίνδυνος για την Ελλάδα είναι η σταδιακή απώλεια πρωτοβουλίας και διοικητικού ελέγχου στο Αιγαίο.

Εισαγωγή

Η σύγχρονη αναθεωρητική στρατηγική εκδηλώνεται ολοένα λιγότερο μέσω απότομων μεταβάσεων σε ανοικτή ένοπλη σύγκρουση και ολοένα περισσότερο ως παρατεταμένη διαδικασία πίεσης, η οποία εξελίσσεται σταδιακά στον χρόνο και στοχεύει στη μεταβολή του περιβάλλοντος ασφάλειας χωρίς σαφές πολεμικό κατώφλι.¹ Η άσκηση ισχύος μετατοπίζεται από την άμεση στρατιωτική αναμέτρηση στη φθορά της πολιτικής βούλησης, της διοικητικής συνοχής και της ικανότητας διαμόρφωσης εξελίξεων του αντιπάλου, μέσω της διαρκούς αμφισβήτησης της καθιερωμένης πρακτικής και της λειτουργικής προβλεψιμότητας του χώρου.

Υπό αυτές τις συνθήκες, ο μηχανισμός εξαναγκασμού οργανώνεται ως συνδυασμός διοικητικών, νομικών, επιχειρησιακών και πληροφοριακών πρακτικών, οι οποίες δεν παράγουν μεμονωμένα γεγονότα υψηλής έντασης, αλλά σωρευτικά

στρατηγικά αποτελέσματα.² Η επανάληψη ενεργειών περιορισμένης κλίμακας θολώνει τα όρια μεταξύ ειρήνης, κρίσης και σύγκρουσης, μετατρέποντας την καθημερινή επιχειρησιακή τριβή σε βασικό μηχανισμό σταδιακής αποδοχής νέου λειτουργικού πλαισίου από τον αμυνόμενο.³ Το Στενό της Ταϊβάν και το Αιγαίο Πέλαγος αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων περιβαλλόντων, στα οποία μια ηπειρωτική αναθεωρητική δύναμη επιχειρεί να αξιοποιήσει τη γεωγραφική εγγύτητα, την επιχειρησιακή πυκνότητα και την αλληλεξάρτηση κρίσιμων θαλάσσιων και εναέριων διαύλων, ώστε να ασκήσει διαρκή πίεση και να διαμορφώσει ευνοϊκότερους όρους ελέγχου και επιρροής στον αρχιπελαγικό χώρο.

Η συγκριτική προσέγγιση των δύο θεάτρων δεν αποσκοπεί στην εξίσωση διαφορετικών γεωπολιτικών πλαισίων, αλλά στην ανάδειξη κοινών δομικών μηχανισμών, μέσω των οποίων η πίεση οργανώνεται, διατηρείται και κλιμακώνεται ελεγχόμενα. Υπό αυτό το πρίσμα, η έννοια της «Ταϊβανοποίησης» χρησιμοποιείται ως αναλυτικό εργαλείο, όχι ως γεωγραφική αναλογία, αλλά ως αναλογία μηχανισμού. Περιγράφει έναν τύπο αναθεωρητικής πίεσης σε αρχιπελαγικό περιβάλλον που στηρίζεται στη διοικητική και κανονιστική αμφισβήτηση, στη διαρκή επιχειρησιακή τριβή και στη σταδιακή μεταβολή της διεθνούς αντίληψης περί αρμοδιοτήτων και ελευθερίας ενεργείας.⁴ Το κρίσιμο στοιχείο δεν είναι η κατάληψη εδάφους ή η πρόκληση αποφασιστικού επεισοδίου, αλλά η αναπροσαρμογή της κανονικότητας και η μετατόπιση του κόστους διατήρησής της προς όφελος του αναθεωρητικού δρώντα.

Το άρθρο διατυπώνει το ακόλουθο ερευνητικό ερώτημα: σε ποιον βαθμό οι μηχανισμοί αναθεωρητικής πίεσης που εφαρμόζει η Κίνα έναντι της Ταϊβάν αντιστοιχούν δομικά με εκείνους που ασκεί η Τουρκία στο Αιγαίο, και ποιες είναι οι στρατηγικές επιπτώσεις για την Ελλάδα; Η ανάλυση αξιοποιεί συγκριτική μεθοδολογία και σενάρια πολεμικών παιγνίων του CSIS,⁵ τα οποία εφαρμόζει αναλυτικά στην περίπτωση του Αιγαίου. Το κείμενο οργανώνεται σε τρεις ενότητες: (α) θεωρητικό πλαίσιο, στρατηγική γεωγραφία και κοινά δομικά χαρακτηριστικά αρχιπελαγικής αντιπαράθεσης, (β) συγκριτική ανάλυση αντικειμένων αμφισβήτησης και πρακτικών πίεσης σε δύο επίπεδα έντασης, και (γ) στρατηγικές επιπτώσεις για την Ελλάδα. Κεντρική πρόκληση είναι η δυσκολία αποτίμησης φαινομένων που λειτουργούν εκ κατασκευής κάτω από το κατώφλι της ορατότητας, γεγονός που καθιστά αναγκαία την παρακολούθηση σωρευτικών προτύπων αντί μεμονωμένων επεισοδίων. Το κεντρικό συμπέρασμα είναι ότι ο βασικός κίνδυνος για την Ελλάδα δεν έγκειται σε μια αιφνίδια κρίση, αλλά στη σταδιακή διάβρωση της διοικητικής κανονικότητας και στην αναπλαισίωση του Αιγαίου ως «διαφιλονικούμενου» χώρου.

Θεωρητικό Πλαίσιο, Στρατηγική Γεωγραφία και Δομικά Χαρακτηριστικά Αρχιπελαγικής Αντιπαράθεσης

Αναθεωρητισμός, «γκρίζες ζώνες» και αρχιπελαγικά περιβάλλοντα

Στη σύγχρονη πρακτική, ο αναθεωρητισμός εμφανίζεται συχνά ως επιλεκτική και τμηματική διαδικασία, προσαρμοσμένη σε συγκεκριμένα πεδία, αρμοδιότητες και λειτουργικές ρυθμίσεις, χωρίς καθολική απόρριψη του διεθνούς συστή-

ματος.⁶ Η στρατηγική ασάφεια αποτελεί κεντρικό μηχανισμό λειτουργίας: ο αναθεωρητικός δρών αξιοποιεί υφιστάμενους θεσμούς και νομικά πλαίσια, ενώ ταυτόχρονα αμφισβητεί συγκεκριμένα καθεστώτα κυριαρχίας και αρμοδιοτήτων, αποφεύγοντας τον χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς του ως επιθετικής.⁷ Ιδιαίτερη σημασία αποκτούν, στο πλαίσιο αυτό, οι υβριδικές μορφές δράσης και οι στρατηγικές «γκρίζων ζωνών». Οι πρακτικές αυτές κινούνται σε ένα φάσμα, όπου τα όρια μεταξύ ειρήνης, κρίσης και πολέμου παραμένουν λειτουργικά ασαφή, δυσχεραίνοντας την έγκαιρη και αναλογική αντίδραση του αμυνόμενου κράτους. Το NATO και η ΕΕ έχουν αναγνωρίσει ότι το κρίσιμο χαρακτηριστικό υβριδικών απειλών δεν είναι η ένταση μεμονωμένων ενεργειών, αλλά η πολυμορφία, η συγχρονικότητα και η συστηματική εκμετάλλευση δομικών τρωτών σημείων.⁸

Τα αρχιπελαγικά περιβάλλοντα αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της δυναμικής. Η πολλαπλότητα νησίδων και νησιών, οι μικρές αποστάσεις, η αλληλεξάρτηση θαλάσσιων και εναέριων διαύλων και η διοικητική πολυπλοκότητα δημιουργούν συνθήκες όπου η επαναληπτική πίεση χαμηλού κόστους μπορεί να αποδώσει δυσανάλογα στρατηγικά αποτελέσματα. Σε τέτοιους χώρους, ο αναθεωρητικός δρών δε χρειάζεται να επιδιώξει κατάληψη εδάφους: αρκεί να παράγει «γεγονότα ρουτίνας» δεσμεύσεις περιοχών, μόνιμη παρουσία, διοικητικές αμφισβητήσεις που περιορίζουν σταδιακά την ελευθερία ενεργείας του αμυνόμενου και αυξάνουν το κόστος ελέγχου του χώρου.⁹ Υπό αυτό το θεωρητικό πρίσμα, η «Ταϊβανοποίηση» δε συνιστά γεωγραφική αναλογία, αλλά τύπο αναθεωρητικής πίεσης σε αρχιπελαγικό περιβάλλον. Ο χώρος λειτουργεί έτσι όχι ως ουδέτερο υπόβαθρο, αλλά ως ενεργός μηχανισμός πίεσης και ελεγχόμενης κλιμάκωσης.

Στρατηγική γεωγραφία: Ταϊβάν και Αιγαίο

Σε παρατεταμένους στρατηγικούς ανταγωνισμούς, η γεωγραφία λειτουργεί ως «σιωπηλός» πολλαπλασιαστής ισχύος και ευπάθειας.¹⁰ Η Ταϊβάν αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα νησιωτικού κόμβου εξαιρετικά υψηλής πυκνότητας. Η θέση της στην «Πρώτη Αλυσίδα Νήσων» (βλ. Εικόνα 1) και η μικρή απόσταση από την ηπειρωτική Κίνα συμπιέζουν τον χρόνο προειδοποίησης και αυξάνουν την επιχειρησιακή έκθεση, επιτρέποντας τη διαρκή επιτήρηση και άσκηση πίεσης με περιορισμένο κόστος.¹¹ Η έντονη χωρική συγκέντρωση κρίσιμων υποδομών λιμένων, βιομηχανικών συγκροτημάτων και κόμβων εφοδιαστικής αλυσίδας σε περιορισμένες ακτές ενισχύει τη δυνατότητα επιλεκτικής παρεμπόδισης και μερικής απομόνωσης χωρίς επιβολή καθολικού αποκλεισμού.¹² Ο κομβικός ρόλος της νήσου ως παγκόσμιου κόμβου παραγωγής ημιαγωγών καθιστά ακόμη και περιορισμένες διαταραχές εργαλείο στρατηγικού εξαναγκασμού με επιπτώσεις που υπερβαίνουν το περιφερειακό επίπεδο: η κινεζική λογική δεν απαιτεί κατάληψη ή πλήρη αποκλεισμό, αλλά απλώς δημιουργία συνθηκών διαρκούς κινδύνου που επηρεάζουν ασφάλιστα, ναύλους, επενδυτικές αποφάσεις και τον στρατηγικό σχεδιασμό τρίτων δρώντων.¹³

Εικόνα 1. Πρώτη και Δεύτερη Αλυσίδα Νήσων — Στρατηγική θέση Ταϊβάν στον Δυτικό Ειρηνικό.¹⁴

γραφικής σύγκλισης, όπου η συνήθης λειτουργία της ναυσιπλοΐας και της εναέριας δραστηριότητας συνδέεται άμεσα με υψηλή πολιτικοστρατηγική ευαισθησία.¹⁵ Η μικρή απόσταση πολλών νησιών από τις τουρκικές ακτές συμπιέζει τον χρόνο αντίδρασης και περιορίζει τα περιθώρια ελιγμών, επιτρέποντας άσκηση πίεσης μέσω επίμονης παρουσίας και επαναλαμβανόμενων ενεργειών χαμηλής και μεσαίας έντασης.¹⁶ Ταυτόχρονα, το Αιγαίο δεν αποτελεί αποκλειστικά θέατρο διμερούς ανταγωνισμού: συνιστά κόμβο υψηλού διακυβεύματος για ΕΕ και NATO, επηρεάζοντας τη λειτουργία της ευρωπαϊκής ναυτιλίας, τις ενεργειακές ροές και την περιφερειακή σταθερότητα.¹⁷ Η συνοχή του ελληνικού νησιωτικού χώρου εξαρτά-

Εικόνα 2. Αιγαίο Πέλαγος — Αρχιπελαγική πυκνότητα, θαλάσσιοι δίαυλοι και γραμμές επικοινωνίας (SLOCs)¹⁹.

Αντίστοιχα, το Αιγαίο Πέλαγος συνιστά ένα από τα πλέον σύνθετα και πυκνά αρχιπελαγικά συστήματα διεθνώς: η γεωγραφία του συμπιέζει τον επιχειρησιακό χώρο και συνδυάζει χαρακτηριστικά διαύλου και νησιωτικού πλέγματος (βλ. Εικόνα 2). Η συνύπαρξη θαλάσσιων και εναέριων διαδρομών σε περιορισμένο χώρο δημιουργεί πολλαπλά σημεία γεωγραφικής σύγκλισης, όπου η συνήθης λειτουργία της ναυσιπλοΐας και της εναέριας δραστηριότητας συνδέεται άμεσα με υψηλή πολιτικοστρατηγική ευαισθησία.¹⁵ Η άσκηση πίεσης δεν προϋποθέτει πλήρη διακοπή ροών, αρκεί η δημιουργία επιλεκτικής αβεβαιότητας, καθυστερήσεων και αυξημένου ρίσκου για να παραχθούν δυσανάλογα πολιτικά, κοινωνικά και επιχειρησιακά αποτελέσματα.¹⁸

Κοινά δομικά χαρακτηριστικά και «γεωγραφία της κλιμάκωσης»

Η επιχειρησιακή πυκνότητα αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό τόσο του Στενού της Ταϊβάν όσο και του Αιγαίου Πέλαγους. Στα δύο αυτά θέατρα συνυπάρχουν στρατιωτικές δυνάμεις, μέσα επιβολής νόμου, εμπορική ναυτιλία, πολιτική και τουριστική δραστηριότητα, καθώς και έντονη εναέρια κυκλοφορία, σε περιορισμένους και κατακερματισμένους χώρους. Η συνύπαρξη αυτή δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου οι επαφές, οι αλληλεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων και τα σημεία δυνητικής τριβής είναι αναπόφευκτα.²⁰ Η υψηλή επιχειρησιακή πυκνότητα συνεπάγεται άμεση συμπίεση του χρόνου αντίδρασης: η εγγύτητα των εμπλεκόμενων δρώντων επιταχύνει τη μετάβαση από το τακτικό στο επιχειρησιακό επίπεδο ακόμη και σε

ενέργειες περιορισμένης κλίμακας, ενώ ακόμη και μικρά επεισόδια αποκτούν δυσανάλογη σημασία λόγω της ταχύτητας με την οποία επηρεάζουν τον συνολικό ρυθμό κρίσης.²¹

Κεντρικό ρόλο στο πλέγμα αυτό διαδραματίζουν οι θαλάσσιες γραμμές επικοινωνίας (SLOCs), οι οποίες δε λειτουργούν απλώς ως δίαυλοι μεταφοράς, αλλά ως δομικά στοιχεία κρατικής λειτουργικότητας και ανθεκτικότητας.²² Το κοινό στοιχείο και στα δύο θέατρα δεν είναι η ανάγκη επιβολής πλήρους αποκλεισμού, αλλά η δυνατότητα άσκησης πίεσης μέσω επιλεκτικής επιβάρυνσης ροών: η αύξηση αβεβαιότητας, λειτουργικού κόστους και αντιλαμβανόμενου ρίσκου αρκούν για να παραχθούν στρατηγικά αποτελέσματα, χωρίς να ενεργοποιούνται μηχανισμοί γενικευμένης κλιμάκωσης.²³ Η δέσμευση περιοχών, η περιοδική επιτήρηση ή η επικάλυψη αρμοδιοτήτων δε συνιστούν μεμονωμένες τακτικές ενέργειες, αλλά παρεμβάσεις στο σύστημα ροών που επηρεάζουν άμεσα την προβλεψιμότητα και τη βιωσιμότητα του λειτουργικού πλαισίου. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να περιγραφεί ως «γεωγραφία της κλιμάκωσης»,²⁴ εντός της οποίας η ένταση δεν προκύπτει ως αποτέλεσμα ενός μείζονος γεγονότος, αλλά ως προϊόν σταδιακής φθοράς: θαλάσσιες διαδρομές που καθίστανται επιχειρησιακά βαρύτερες, περιοχές που μετατρέπονται σε αντικείμενο περιοδικής αμφισβήτησης και ρουτίνες που απαιτούν συνεχή χειρισμό συγκροτούν ένα περιβάλλον, όπου η ένταση διατηρείται χωρίς τυπική ρήξη.²⁵

Αντικείμενα Αμφισβήτησης: Κίνα και Τουρκία ως Αναθεωρητικοί Δρώντες

Τόσο η Κίνα έναντι της Ταϊβάν όσο και η Τουρκία έναντι της Ελλάδας αναπτύσσουν αμφισβήτηση ταυτόχρονα σε κυριαρχικά, διοικητικά, επιχειρησιακά και κανονιστικά πεδία, συγκροτώντας ένα πλέγμα εξαναγκαστικών παρεμβάσεων που επιτρέπει τη σταδιακή αναδιάταξη των όρων λειτουργίας χωρίς άμεση προσφυγή σε σύγκρουση.²⁶ Κεντρικό ρόλο διαδραματίζει η αφηγηματική διάσταση: το τουρκικό αφήγημα της «Γαλάζιας Πατρίδας»²⁷ (Mavi Vatan)²⁸ επαναπλαισιώνει το Αιγαίο ως χώρο εγγενούς τουρκικής αρμοδιότητας, ενώ το κινεζικό αφήγημα «Ενιαία Κίνα» αφαιρεί από την Ταϊβάν τον χαρακτήρα διακριτής πολιτικής οντότητας, παρουσιάζοντας την άσκηση πίεσης ως εσωτερική διαδικασία αποκατάστασης κρατικής ενότητας. Και στις δύο περιπτώσεις, το αφήγημα δε στοχεύει στη διεθνή πειθώ, αλλά στη σταδιακή κανονικοποίηση της αμφισβήτησης και στη μεταφορά του βάρους διαχείρισης κλιμάκωσης στον αμυνόμενο.

Η αναθεωρητική πρακτική δεν εκδηλώνεται ως μεμονωμένο επεισόδιο υψηλής έντασης, αλλά ως πλέγμα επαναλαμβανόμενων πρακτικών που οργανώνονται, αναστέλλονται και επανενεργοποιούνται στον χρόνο. Ο πίνακας κλιμάκωσης (escalation matrix) χρησιμοποιείται εδώ ως αναλυτικό εργαλείο — δομή επιλογών εντός της οποίας οι αναθεωρητικοί δρώντες επιλέγουν και συνδυάζουν μέσα πίεσης, μεταφέροντας το βάρος προσαρμογής στον αμυνόμενο (βλ. Εικόνα 3).²⁹ Η έμφαση δίδεται στα χαμηλά και μεσαία επίπεδα έντασης, όπου η αντιπαράθεση διατηρείται παρατεταμένα, προσαρμόζεται στις αντιδράσεις του αντιπάλου και

παράγει σταδιακές μεταβολές του πλαισίου άσκησης ισχύος, χωρίς σαφή «σημεία απόφασης» ή τυπική ρήξη.³⁰

Εικόνα 3. Φάσμα Σύγκρουσης και Πίνακας Κλιμάκωσης (Escalation Matrix) — Λογική Αναθεωρητικής Πίεσης σε Περιβάλλοντα Γκρίζων Ζωνών

Ο Πίνακας 1 αποτυπώνει συγκριτικά τα βασικά αντικείμενα αναθεωρητικής αμφισβήτησης.

Επίπεδο αμφισβήτησης	Κίνα (Ταϊβάν)	Τουρκία (Αιγαίο)
Κυριαρχία	Αμφισβήτηση πολιτικής υπόστασης Ταϊβάν στο πλαίσιο «εθνικής επανένωσης». ³¹	Αμφισβήτηση κυριαρχικών δικαιωμάτων Ελλάδας επί νησιωτικών και θαλάσσιων χώρων. ³²
Διοικητικός έλεγχος	Διεκδίκηση ρυθμιστικού ελέγχου σε αεροναυτιλία, ναυσιπλοΐα και SAR γύρω από Ταϊβάν. ³³	Αμφισβήτηση ελληνικών αρμοδιοτήτων σε FIR, SAR, NOTAM/NAVTEX και θαλάσσια αστυνόμευση. ³⁴
Επιχειρησιακή ελευθερία	Περιορισμός ελευθερίας κινήσεων μέσω στρατιωτικής παρουσίας και ζωνών αυξημένης δραστηριότητας. ³⁵	Περιορισμός ελληνικής ελευθερίας ενεργείας μέσω δεσμεύσεων, ασκήσεων και μόνιμης παρουσίας. ³⁶
Θαλάσσιες & εναέριες ροές	Επιτήρηση και έμμεσος έλεγχος κρίσιμων SLOCs. ³⁷	Επιρροή στη λειτουργία θαλάσσιων και εναέριων διαδρόμων Αιγαίου. ³⁸
Αφηγηματικό πλαίσιο	«Ενιαία Κίνα» η Ταϊβάν ως εσωτερικό ζήτημα αποκατάστασης κυριαρχίας. ³⁹	«Γαλάζια Πατρίδα» θαλάσσιοι χώροι ως φυσική προέκταση εθνικής κυριαρχίας.
Κανονικότητα	Κανονικοποίηση πίεσης κάτω από το κατώφλι πολέμου. ⁴⁰	Αναπλαισίωση ισχύουσας τάξης πραγμάτων στο Αιγαίο. ⁴¹

Πίνακας 1. Αντικείμενα αμφισβήτησης Κίνας και Τουρκίας

Χαμηλής έντασης πρακτικές

Κίνα - Ταϊβάν. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συστηματική αξιοποίηση Ακτοφυλακής και ναυτικής πολιτοφυλακής ως μέσων παρέμβασης στις SLOCs. Μέσω νηοψιών, παρενοχλήσεων και ελέγχων πλαισιωμένων ως μέτρα ασφάλειας ναυσιπλοΐας, το Πεκίνο επιβαρύνει ροές εμπορίου και ενέργειας χωρίς να συγκροτεί τυπικές μορφές αποκλεισμού. Η πίεση εκδηλώνεται ως σταδιακή και επιλεκτική επιβάρυνση του λειτουργικού περιβάλλοντος, ως παράγοντας καθυστέρησης, αύξησης κόστους και ενίσχυσης της οικονομικής ευπάθειας, ενώ ταυτόχρονα μετατοπίζει την αντίληψη περί αποδεκτής πρακτικής στον θαλάσσιο χώρο γύρω από την Ταϊβάν. Η σωρευτική αυτή δυναμική επιτρέπει τη συνεχή παρατήρηση αντιδράσεων και τη διαμόρφωση περιθωρίων μελλοντικής εντατικοποίησης, χωρίς την ανάγκη παραγωγής σαφών κλιμακωτικών σημείων.

Τουρκία - Αιγαίο. Η τουρκική πρακτική στο χαμηλότερο επίπεδο συγκροτείται ως μηχανισμός σταδιακής μεταβολής του λειτουργικού πλαισίου στον θαλάσσιο και εναέριο χώρο. Η αντιπαράθεση δεν οργανώνεται γύρω από μεμονωμένα επεισόδια, αλλά μέσω επαναλαμβανόμενης παρουσίας και διοικητικών παρεμβάσεων που ενεργοποιούνται και αναστέλλονται κατά τρόπο ελεγχόμενο. Η συνεχής δραστηριοποίηση ναυτικών και ακτοφυλακικών μέσων, σε συνδυασμό με την έκδοση NAVTEX και NOTAM, επιβαρύνει τη χρήση του χώρου χωρίς να επιδιώκεται άμεση φυσική παρεμπόδιση δραστηριοτήτων, εντασσόμενη σε αφηγηματικό πλαίσιο που παρουσιάζει τον θαλάσσιο χώρο ως πεδίο εγγενούς τουρκικής αρμοδιότητας. Η δυναμική αυτή εκδηλώνεται ως λειτουργική επιβάρυνση της καθιερωμένης πρακτικής: μεταβολή διαδρομών, αύξηση επιχειρησιακής αβεβαιότητας και διαρκής ανάγκη διαχείρισης από την ελληνική πλευρά. Παράλληλα, η συστηματική παρουσία στον εναέριο χώρο μέσω παραβιάσεων, υπερπτήσεων και επιτήρησης με μη επανδρωμένα μέσα αυξάνει τη συχνότητα επαφών χωρίς παραγωγή σαφών κλιμακωτικών εντάσεων. Η σωρευτική αυτή διαδικασία φθοράς, υποστηριζόμενη από το αφήγημα της «Γαλάζιας Πατρίδας», μετατοπίζει σταδιακά την αντίληψη περί κανονικότητας στο Αιγαίο, επιτρέποντας τη δοκιμή αντιδράσεων χωρίς άμεση μετάβαση σε υψηλότερα επίπεδα έντασης.⁴²

Εννοιολογική διάσταση	Κίνα - Ταϊβάν	Τουρκία - Αιγαίο
Στρατηγικός σκοπός	Αποδυνάμωση λειτουργικής αυτονομίας Ταϊβάν	Αποδυνάμωση αντίληψης αδιαμφισβήτητων ελληνικών αρμοδιοτήτων
Λογική πίεσης	Διαδικαστική και σωρευτική	Διαδικαστική και σωρευτική
Κύριο πεδίο Διοικητικό/κανονιστικό	Διοικητικό / λειτουργικό	Διοικητικό / κανονιστικό

Κύριο πεδίο	Διοικητικό / λειτουργικό	Διοικητικό / κανονιστικό
Ρόλος στρατιωτικής ισχύος	Υπαινωκτικός	Υπαινωκτικός
Κόστος για αμυνόμενο	Σωρευτικό, οικονομικό και πολιτικό	Σωρευτικό, επιχειρησιακό και πολιτικό
Έλεγχος ρίσκου	Υψηλός, μέσω στρατηγικής αμφισημίας	Υψηλός, μέσω ελεγχόμενης έντασης

Πίνακας 2. Εννοιολογικές ομοιότητες πρακτικών χαμηλής έντασης Κίνας και Τουρκίας

Μεσαίας έντασης πρακτικές

Κίνα - Ταϊβάν. Στα μεσαία επίπεδα του πίνακα κλιμάκωσης, η κινεζική στρατηγική εισέρχεται σε φάση ελεγχόμενης στρατιωτικοποίησης, χωρίς να επιδιώκεται άμεση ή αποφασιστική σύγκρουση. Η στρατιωτική ισχύς παύει να λειτουργεί αποκλειστικά ως υπαινωκτικό υπόβαθρο αποτροπής και εντάσσεται ενεργά στον μηχανισμό εξαναγκασμού. Αναλύσεις πολεμικών παιγνίων καταδεικνύουν ότι η Κίνα εστιάζει στη δημιουργία ζωνών αυξημένης στρατιωτικής δραστηριότητας γύρω από την Ταϊβάν μέσω συνδυασμένης παρουσίας ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων. Οι ζώνες αυτές δε συγκροτούν τυπικό αποκλεισμό, αλλά λειτουργούν ως μηχανισμοί «ατελούς απομόνωσης», κατά την οποία κρίσιμες SLOCs καθίστανται επιχειρησιακά επισφαλείς, χωρίς να διακόπτονται πλήρως, επηρεάζοντας ωστόσο εμπόριο, ενεργειακή ασφάλεια και λειτουργία κρίσιμων υποδομών. Η ανάπτυξη υποβρυχίων, η επίδειξη ναρκοθετικών δυνατοτήτων και η αυξημένη αεροναυτική δραστηριότητα αποσκοπούν στη διαμόρφωση περιβάλλοντος προληπτικού περιορισμού της επιχειρησιακής ελευθερίας και στη δοκιμή αντιδράσεων ΗΠΑ και συμμάχων. Το Πεκίνο αποφεύγει ενέργειες που θα εκλαμβάνονταν ως αμετάκλητη μετάβαση σε εχθροπραξίες, διατηρώντας περιθώρια αποκλιμάκωσης και αναδίπλωσης.

Τουρκία - Αιγαίο. Στα μεσαία επίπεδα, η τουρκική πρακτική παύει να περιορίζεται στη φθορά της καθημερινής λειτουργικής ρουτίνας και μετατρέπεται σε μέσο άμεσης επιχειρησιακής πίεσης στον χώρο. Η παρουσία και η δραστηριότητα δε λειτουργούν πλέον κυρίως ως σήμα αμφισβήτησης, αλλά ως εργαλείο χωρικής συμπίεσης. Η πίεση εκδηλώνεται μέσω εκτεταμένων δεσμεύσεων περιοχών, αυξημένης στρατιωτικής δραστηριότητας και παρεμβάσεων που τέμνουν κρίσιμους θαλάσσιους και εναέριους διαύλους. Χωρίς να συγκροτείται καθολικός αποκλεισμός, το λειτουργικό περιβάλλον καθίσταται βαρύτερο, ακριβότερο και λιγότερο προβλέψιμο, ιδίως για ακτοπλοϊκές, ανεφοδιαστικές και διοικητικές ροές που στηρίζουν τη συνοχή του νησιωτικού χώρου. Η αυξημένη συχνότητα επαφών αυξάνει τον κίνδυνο ακούσιας μετάβασης σε πιο απαιτητικές μορφές αντιπαράθεσης, χωρίς ωστόσο να παράγεται σαφές σημείο ρήξης. Το αφήγημα της «Γαλάζιας Πατρίδας» παρέχει πολιτικό πλαίσιο νομιμοποίησης μιας πρακτικής που παρουσιάζεται ως κανονική άσκηση δικαιωμάτων και όχι ως εσκεμμένη επιδείνωση.⁴³

Εννοιολογική διάσταση	Κίνα - Ταϊβάν	Τουρκία - Αιγαίο
Λειτουργία μεσαίας έντασης	Ελεγχόμενη στρατιωτικοποίηση της πίεσης	Ελεγχόμενη στρατιωτικοποίηση της πίεσης
Κύριος μηχανισμός	Δημιουργία ζωνών στρατιωτικής δραστηριότητας	Επιχειρησιακή συμπίεση χώρου
Στόχος στρατιωτικής παρουσίας	Περιορισμός επιχειρησιακής ελευθερίας αντιπάλου	Περιορισμός επιλογών αντίδρασης
Μορφή απομόνωσης	Ατελής απομόνωση κρίσιμων διαύλων	Λειτουργική παρεμπόδιση διαύλων και περιοχών
Χρήση στρατιωτικής ισχύος	Συστηματική, αλλά μη αποφασιστική	Συστηματική, αλλά μη αποφασιστική
Χρονική διάσταση	Παρατεταμένη, χωρίς τελικό γεγονός	Παρατεταμένη, χωρίς τελικό γεγονός
Κίνδυνος ακούσιας κλιμάκωσης	Αυξημένος, αλλά ελεγχόμενος	Αυξημένος, αλλά ελεγχόμενος
Έλεγχος πρωτοβουλίας	Διατηρείται από τον αναθεωρητικό δρώντα	Διατηρείται από τον αναθεωρητικό δρώντα
Σχέση με πόλεμο	Ενδιάμεσο στάδιο, όχι αναπόφευκτη μετάβαση	Ενδιάμεσο στάδιο, όχι αναπόφευκτη μετάβαση

Πίνακας 3. Εννοιολογικές ομοιότητες πρακτικών μεσαίας έντασης Κίνας και Τουρκίας

Κοινό χαρακτηριστικό και στις δύο περιπτώσεις είναι η διαδικαστική λογική: η αντιπαράθεση δεν οργανώνεται γύρω από μεμονωμένα επεισόδια, αλλά μέσω επαναλαμβανόμενων πρακτικών ενσωματωμένων στη λειτουργική ρουτίνα. Η στρατιωτική ισχύς παραμένει παρούσα, κυρίως ως υπόβαθρο, ενώ το βάρος μετατοπίζεται στο διοικητικό και κανονιστικό επίπεδο, όπου ο έλεγχος κόστους και ρίσκου ευνοεί τον αναθεωρητικό δρώντα. Πρωτεύοντα ρόλο κατέχει η αμφισημία: η αποφυγή σαφών σημείων ρήξης επιτρέπει τη διατήρηση της πρωτοβουλίας και τη μεταφορά της ευθύνης αντίδρασης στον αμυνόμενο, μέσω σταδιακής συσσώρευσης επιβαρύνσεων που αναπροσαρμόζουν την κανονικότητα, χωρίς άμεση επιβολή νέου καθεστώτος. Το κρίσιμο συμπέρασμα είναι ότι η χαμηλή και μεσαία ένταση δε συνιστούν απλώς προπαρασκευαστικά στάδια σύγκρουσης, αλλά αυτοτελή πεδία στρατηγικού ανταγωνισμού, όπου μπορούν να παραχθούν ουσιαστικά και διαρκή αποτελέσματα.⁴⁴

Στρατηγικές Επιπτώσεις της "Ταϊβανοποίησης" για την Ελλάδα

Η ανάλυση αναδεικνύει ότι ο βασικός στρατηγικός κίνδυνος για την Ελλάδα δε συνδέεται με ένα μεμονωμένο επεισόδιο υψηλής έντασης, αλλά με μια παρατεταμένη πορεία συσσωρευτικής πίεσης, η οποία μεταβάλλει σταδιακά τους όρους άσκησης κρατικής λειτουργίας. Οι επιπτώσεις αποτυπώνονται σε πέντε διακρίτες, αλλά αλληλένδετες στρατηγικές διαστάσεις.

α. Από την αποτροπή επεισοδίων στην αποτροπή διαδικασιών

Η ελληνική προσέγγιση ασφάλειας έχει διαχρονικά προσανατολιστεί στην αποτροπή συγκεκριμένων επεισοδίων ή κρίσεων. Το υπόδειγμα της «Ταϊβανοποίησης», ωστόσο, μετατοπίζει το πρόβλημα: η απειλή δεν είναι ένα γεγονός, αλλά μια διαδικασία που ασκείται σταδιακά, επαναληπτικά και χωρίς σαφές σημείο έναρξης, γεγονός που δυσχεραίνει την έγκαιρη αναγνώριση της στρατηγικής μεταβολής. Ο κίνδυνος για την Ελλάδα δεν είναι να αιφνιδιαστεί από ένα θερμό επεισόδιο, αλλά να συνειδητοποιήσει καθυστερημένα ότι το status quo έχει ήδη μεταβληθεί μέσω συσσωρευτικών μικρών μετατοπίσεων που δεν ενεργοποίησαν έγκαιρα μηχανισμούς αποφασιστικής αντίδρασης.

β. Η κανονικοποίηση της έντασης ως στρατηγική παγίδα

Ένα από τα πιο ύπουλα χαρακτηριστικά της «Ταϊβανοποίησης» είναι η σταδιακή μετάβαση σε κατάσταση μόνιμης αντιπαράθεσης. Όταν η καθημερινή επιχειρησιακή τριβή ενσωματώνεται στη ρουτίνα, μειώνεται τόσο ο εσωτερικός πολιτικός συναγερμός όσο και η διεθνής ευαισθησία απέναντι στις εξελίξεις στο Αιγαίο. Σε αυτό το πλαίσιο, το Αιγαίο κινδυνεύει να γίνει αντιληπτό από τρίτους όχι ως σταθερός χώρος κυριαρχίας, αλλά ως εγγενώς «διαφιλονικούμενη» περιοχή. Αυτή η μεταβολή στην αντίληψη, ακόμη και χωρίς θεσμική ή νομική αλλαγή, υπονομεύει μακροπρόθεσμα τη στρατηγική θέση της Ελλάδας.

γ. Διοικητική και θεσμική διάβρωση ως υποκατάστατο σύγκρουσης

Η «Ταϊβανοποίηση» αναδεικνύει τη διοικητική διάβρωση ως βασικό μηχανισμό επιβολής. Η αμφισβήτηση αρμοδιοτήτων FIR, SAR, NAVTEX δεν αποτελεί τεχνική λεπτομέρεια, αλλά πυρήνα της κρατικής παρουσίας και λειτουργικότητας. Η σταδιακή αποδυνάμωση αυτών των αρμοδιοτήτων, ακόμη και σε επίπεδο αντίληψης, μπορεί να λειτουργήσει ως λειτουργικό ισοδύναμο στρατιωτικής επιτυχίας. Η διοικητική διάβρωση προηγείται της σύγκρουσης και, σε πολλές περιπτώσεις, την καθιστά περιττή.

δ. Μεταφορά κόστους και συσσωρευτική στρατηγική φθορά

Κεντρικό στοιχείο της «Ταϊβανοποίησης» είναι η ασύμμετρη μεταφορά κόστους. Η διαρκής ανάγκη επιτήρησης, αναχαίτισης και αντιμετώπισης περιστατικών επιβαρύνει δυσανάλογα τον αμυνόμενο δρώντα, τόσο επιχειρησιακά

όσο και πολιτικά. Η στρατηγική αυτή δεν αποσκοπεί στην άμεση υπεροχή, αλλά στη σταδιακή φθορά αντοχής και βούλησης. Όπως καταδεικνύει η εμπειρία της Ταϊβάν, η παρατεταμένη πίεση μπορεί να οδηγήσει σε διεθνή και εσωτερική κόπωση, δημιουργώντας συνθήκες για «αποκλιμάκωση μέσω προσαρμογής», ακόμη και χωρίς σαφή στρατιωτική ήττα.⁴⁵

ε. Κίνδυνος λανθασμένης ανάγνωσης της κλιμάκωσης

Η απουσία σαφών ορίων και «σημείων χωρίς επιστροφή» καθιστά την «Ταϊβανοποίηση» ιδιαίτερα επικίνδυνη ως προς την κατανόηση της δυναμικής αντιπαράθεσης. Η αναμονή ενός μεγάλου, ορατού γεγονότος ως ένδειξη στρατηγικού κινδύνου μπορεί να αποδειχθεί παραπλανητική. Για την Ελλάδα, αυτό σημαίνει ότι η έγκαιρη προειδοποίηση δεν μπορεί να βασίζεται μόνο στην αξιολόγηση μεμονωμένων επεισοδίων, αλλά απαιτεί παρακολούθηση ρυθμών, συχνοτήτων και σωρευτικών επιπτώσεων. Η απειλή εκδηλώνεται όχι όταν «συμβεί κάτι μεγάλο», αλλά όταν έχει ήδη μεταβληθεί το πλαίσιο αναφοράς της αντιπαράθεσης.⁴⁶

στ. Το συμμαχικό πλαίσιο ως πεδίο ευκαιρίας και ευθύνης

Η εμπειρία της Ταϊβάν αναδεικνύει τη συμμαχική διάσταση ως κρίσιμη μεταβλητή: η διατήρηση ισχυρών δεσμών με ΗΠΑ και περιφερειακούς εταίρους δεν αποτρέπει μόνο άμεσες απειλές, αλλά παρέχει τη λειτουργική βαρύτητα που απαιτείται για να αντισταθμιστεί η ασυμμετρία στον πίνακα κλιμάκωσης.⁴⁷ Για την Ελλάδα, η ένταξη σε ΝΑΤΟικές και ευρωπαϊκές δομές ασφάλειας προσφέρει αντίστοιχη δυνατότητα: η ανάδειξη του Αιγαίου ως πεδίου συμμαχικού ενδιαφέροντος, και όχι αποκλειστικά διμερούς ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης, αλλάζει τους στρατηγικούς υπολογισμούς του αναθεωρητικού δρώντα. Η ενεργός αξιοποίηση μηχανισμών, όπως το Άρθρο 5 της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού, η Στρατηγική Πυξίδα της ΕΕ και τα πλαίσια PESCO, δε λειτουργεί αποκλειστικά ως ασφαλιστική δικλίδα σε σενάρια σύγκρουσης, αλλά ως συνεχής επικοινωνία αποτροπής σε επίπεδο «γκρίζων ζωνών».⁴⁸ Η αποτυχία να διεθνοποιηθεί η φύση της αναθεωρητικής πίεσης εντός αυτών των δομών οδηγεί αναπόφευκτα σε απομόνωση της αντίδρασης και μείωση της στρατηγικής βαρύτητας κάθε διπλωματικής κίνησης.

ζ. Αφήγημα, διεθνής νομιμότητα και η μάχη της αντίληψης

Η «Ταϊβανοποίηση» δε λειτουργεί μόνο στο επιχειρησιακό επίπεδο, αλλά ταυτόχρονα στο επίπεδο της αφήγησης και της διαμόρφωσης αντίληψης σε διεθνές κοινό. Η Τουρκία επενδύει συστηματικά στην παρουσίαση του Αιγαίου ως χώρου «εκκρεμών ζητημάτων» και «αμοιβαίων αξιώσεων», ένα αφήγημα που, εάν αποκτήσει ευρεία αποδοχή, αποσυνδέει στρατηγικά τους συμμάχους από την ελληνική θέση ακόμη και χωρίς τυπική μεταβολή συνθηκών ή νόμων. Η Ελλάδα διαθέτει ισχυρό νομικό υπόβαθρο, στηριζόμενο στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) και στις ισχύουσες Συνθήκες, ωστόσο η νομική ισχύς χάνει ουσιαστική αξία, εάν δε συνοδεύεται από ενεργή και συνεπή στρατηγική επικοινωνία που τεκ-

μηριώνει, εξηγεί και επικαιροποιεί αυτή τη θέση στα σχετικά διεθνή φόρα. Η ταϊβανέζικη εμπειρία καταδεικνύει ότι η νομική αδυναμία αναγνώρισης δεν εμποδίζει ουσιαστική στρατηγική υποστήριξη, εφόσον η αφηγηματική θέση παραμένει συνεκτική και πολιτικά κατανοητή από τους συμμάχους. Αντίστροφα, η νομική ισχύς χωρίς αφηγηματική διαχείριση ατονεί μπροστά στη διαρκή επανάληψη της αναθεωρητικής θέσης.

Συμπεράσματα

Η «Ταϊβανοποίηση» του Αιγαίου δε συνιστά σενάριο μελλοντικής κρίσης, αλλά έναν εξελισσόμενο τύπο στρατηγικού ανταγωνισμού χαμηλής και μεσαίας έντασης που αξιοποιεί τον χρόνο, τη γεωγραφική πυκνότητα και τη διοικητική πολυπλοκότητα ως εργαλεία πίεσης. Η συγκριτική ανάλυση αναδεικνύει κοινή δομική λογική – σωρευτική, διαδικαστική, αμφίσημη – ανεξάρτητα από τις ειδικές γεωπολιτικές συνθήκες κάθε θεάτρου. Η κατανόηση αυτής της λογικής είναι απαραίτητη για την ορθή αξιολόγηση της αποτροπής, η οποία οφείλει να προσαρμοστεί όχι μόνο σε σενάρια υψηλής έντασης, αλλά κυρίως στη διαχείριση της πίεσης κάτω από το κατώφλι του πολέμου.

Η κεντρική πρόκληση για την Ελλάδα δεν είναι η αποτροπή ενός πολέμου, αλλά η αποτροπή της σταδιακής παγίωσης ενός δυσμενέστερου πλαισίου λειτουργίας. Η κατανόηση αυτής της πραγματικότητας μετατοπίζει το επίκεντρο της στρατηγικής σκέψης από το ερώτημα της άμεσης σύγκρουσης στα ζητήματα αντοχής, διοικητικής συνέπειας και ικανότητας αξιοποίησης του χρόνου. Σε ένα αρχιπελαγικό περιβάλλον υψηλής πυκνότητας, η διατήρηση σταθερών όρων λειτουργίας δεν είναι παθητική κατάσταση, αλλά ενεργή μορφή ισχύος.

Η ανάλυση υποδηλώνει τέσσερις άξονες προσαρμογής για την ελληνική στρατηγική σκέψη. Πρώτον, η μετατόπιση από αντιδραστική διαχείριση επεισοδίων σε προληπτική διαχείριση ρυθμών: ο στόχος δεν είναι να αποτραπεί το επόμενο περιστατικό, αλλά να διατηρηθεί το συνολικό πρότυπο κανονικότητας μέσω σταθερής και διαχρονικά συνεκτικής παρουσίας. Δεύτερον, η ανάπτυξη εξειδικευμένης ικανότητας νοημοσύνης «γκρίζων ζωνών» που παρακολουθεί σωρευτικές τάσεις και όχι μόνο μεμονωμένα γεγονότα: τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης πρέπει να ρυθμίζουν στον ρυθμό και τη συχνότητα, όχι στο μέγεθος των εκδηλώσεων.⁴⁹ Τρίτον, η ενεργός επένδυση στη διεθνοποίηση της αφήγησης εντός συμμαχικών δομών, χτίζοντας κατανόηση για τη φύση και τη συσσωρευτική δυναμική της αναθεωρητικής πίεσης – πριν αυτή φθάσει σε επίπεδα που ενεργοποιούν κρίση. Τέταρτον, η ενίσχυση της διοικητικής και θεσμικής παρουσίας στον νησιωτικό χώρο ως μορφή αποτροπής: κάθε λειτουργικό κενό, κάθε αδυναμία άσκησης πλήρων αρμοδιοτήτων, αποτελεί δομικό κίνητρο για την εντατικοποίηση της αμφισβήτησης.⁵⁰

Ως προς την προοπτική, δύο παράμετροι θα διαμορφώσουν κρίσιμα τη δυναμική των επόμενων ετών. Η πρώτη είναι η ταχεία τεχνολογική εξέλιξη: η εκτεταμένη χρήση μη επανδρωμένων συστημάτων, κυβερνοεργαλείων και δορυφορι-

κής επιτήρησης αναμένεται να διευρύνει περαιτέρω τις δυνατότητες άσκησης πίεσης κάτω από το κατώφλι του πολέμου, μειώνοντας το κόστος και αυξάνοντας τη διάρκεια εφαρμογής τους. Η δεύτερη είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο θεάτρων: μια επικίνδυνη κλιμάκωση στο Στενό της Ταϊβάν, ανεξάρτητα από την έκβασή της, είναι πιθανό να αναδιατάξει δυτικά πόρους και πολιτική προσοχή, δημιουργώντας ευκαιριακά παράθυρα για εντατικοποίηση της πίεσης σε ευρωπαϊκά θέατρα. Η αλληλεξάρτηση των δύο περιπτώσεων, επομένως, δεν είναι μόνο αναλυτική, αλλά και επιχειρησιακή. Η αποτροπή, συνεπώς, δεν αφορά μόνο την ισορροπία δυνάμεων, αλλά την ικανότητα του κράτους να αποτρέπει τη διάβρωση της ίδιας της πραγματικότητας εντός της οποίας ασκεί κυριαρχία.

1. Πλουμής, Μιχαήλ. "Οι Στρατηγικές του Υβριδικού Πολέμου." *Αεροπορική Επιθεώρηση* 136 (Ιαν. Μάρτ. 2022): 45-58.
2. NATO. AJP-3.4 *Allied Joint Doctrine for Countering Hybrid Threats*. Brussels: NATO Standardization Office, 2021, Κεφ. 1-2.
3. EU Hybrid Fusion Cell. *Hybrid Threats Report South-Eastern Europe*. Brussels: EEAS, 2023.
4. Πλουμής, Μιχαήλ. *Τεχνολογία και Πόλεμος*. Αθήνα, 2021, σσ. 141-150.
5. Cancian, Mark F., Matthew Cancian, and Eric Heginbotham. *Lights Out? Wargaming a Chinese Blockade of Taiwan*. Washington, DC: CSIS, 2025, σσ. viii-x.
6. Morgenthau, Hans. *Politics Among Nations*. New York: McGraw-Hill, 2006, σσ. 37-42.
7. Nye, Joseph S. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs, 2011, σσ. 90-102.
8. European Commission. *Joint Framework on Countering Hybrid Threats*. Brussels, 2016, σσ. 26.
9. Gray, Colin S. *The Strategy Bridge*. Oxford: Oxford University Press, 2010, σσ. 143-147.
10. Gray, Colin S. "Geography and Grand Strategy." London: Macmillan, 1977, σσ. 111-113.
11. Medeiros, Evan S. *China's Strategic Behavior: A Framework for Analysis*. Santa Monica: RAND, 2009, σσ. 39-47.
12. Heginbotham, Eric et al. *The U.S. China Military Scorecard*. Santa Monica: RAND, 2015, σσ. 75-89.
13. War on the Rocks. "A Wargame to Take Taiwan from China's Perspective." Οκτώβριος 2025. Διαθέσιμο στο: <https://warontherocks.com/2025/10/a-wargame-to-take-taiwan-from-chinas-perspective/> (Ανακτήθηκε: 12/11/2025).
14. M. Catama, «Overview map of First and Second Island Chain,» *Outline of Geopolitical Situation in the South China Sea*, ResearchGate, 2015. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/figure/Overview-map-of-First-and-Second-Island-Chain-Source-Catama-2015_fig5_333663475.

15. Kaplan, Robert D. *The Revenge of Geography*. New York: Random House, 2012, σσ. 143- 149
16. Till, Geoffrey. *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century*. 4η έκδ. London: Routledge, 2018, σσ. 87- 94
17. European Union. *Strategic Compass for Security and Defence*. Brussels: EEAS, 2022, σσ. 10 -12.
18. Buzan, Barry. *People, States and Fear*. 2η έκδ. Boulder: Lynne Rienner, 1991, σσ. 66 -72.
19. «Aegean Sea map,» Wikimedia Commons. Διαθέσιμο στο: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aegean_Sea_map.png (Ανακτήθηκε: 05/12/2025)
20. Gray, Colin S. *Geography and Grand Strategy*, ό.π., σσ. 11-18.
21. NATO. *Multiple Domain Operations and Cross-Domain Interaction*. Allied Command Transformation. Brussels, 2022, σσ. 6-9.
22. Freedman, Lawrence. *Strategy: A History*. Oxford: Oxford University Press, 2013, σσ. 608 -615.
23. Till, Geoffrey. *Seapower*, ό.π., σσ. 286 -292.
24. Cancian et al. *Lights Out?*, ό.π., σσ. 21 27.
25. Brands, Hal. *The Twilight Struggle*. New Haven: Yale University Press, 2022, σσ. 176 184.
26. Freedman, Lawrence. *Strategy: A History*, ό.π., σσ. 430 445.
27. Τουρκικό Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Mavi Vatan (Γαλάζια Πατρίδα), επίσημο δόγμα.
28. Cancian et al. *Lights Out?*, ό.π., Executive Summary.
29. Mazarr, Michael J. *Mastering the Gray Zone*. Carlisle: U.S. Army War College Press, 2015, σσ. 7 16, 45 52.
30. Heginbotham et al. *The U.S. China Military Scorecard*, ό.π., σσ. 75 89.
31. Kaplan, Robert D. *The Revenge of Geography*, ό.π., σσ. 143 149.
32. IISS. *The Military Balance 2024*. London: IISS, 2024, σσ. 245 249.
33. NATO. *Allied Joint Doctrine for Maritime Operations (AJP-3.1)*. Edition E. Brussels: NATO Standardization Office, 2022, σσ. 1-9 1-12.
34. Medeiros, Evan S. *China's Strategic Behavior*, ό.π., σσ. 39 47.
35. Cancian et al. *Lights Out?*, ό.π., σσ. 21 27.
36. UNCTAD. *Review of Maritime Transport 2023*. Geneva: UNCTAD, 2023, σσ. 25 33.
37. Till, Geoffrey. *Seapower*, ό.π., σσ. 87 94.
38. European Union. *Strategic Compass*, ό.π., σσ. 10 12.
39. Till, Geoffrey. *Seapower*, ό.π., σσ. 286 292.
40. Kaplan, Robert D. *The Revenge of Geography*, ό.π., σσ. 9 15, 61 67.
41. Freedman, Lawrence. *Strategy: A History*, ό.π., σσ. 608 615.
42. Gray, Colin S. *The Strategy Bridge*, ό.π., σσ. 143 147.
43. Mahnken, Thomas G. *Cost-Imposing Strategies: A Brief Primer*. Washington, DC: CSBA, 2014, σσ. 5 12.
44. Schelling, Thomas C. *Arms and Influence*. New Haven: Yale University Press, 1966, σσ. 2 34, 92 125.
45. Luttwak, Edward N. *Strategy: The Logic of War and Peace*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2001, σσ. 179 194.

46. Posen, Barry R. *Restraint: A New Foundation for U.S. Grand Strategy*. Ithaca: Cornell University Press, 2014, σσ. 88–96.
47. European Union. *Strategic Compass for Security and Defence*, ό.π., σσ. 10–12· NATO. AJP-3.4, ό.π., Κεφ. 3.
48. Ruys, Tom. «The Meaning of 'Force' and the Boundaries of the Jus Ad Bellum.» *American Journal of International Law* 108, no. 2 (2014): 159–210.
49. Mazarr, Michael J. *Mastering the Gray Zone*, ό.π., σσ. 93–107.
50. Gray, Colin S. *The Strategy Bridge*, ό.π., σσ. 175–181.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο Αντιπλοίαρχος Χρήστος Δουμένης γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Σαλαμίνα. Εισήχθη στη Σχολή Ναυτικών Δοκιμών το 2000 και ονομάστηκε Σημαιοφόρος το 2004. Η επιχειρησιακή του εμπειρία περιλαμβάνει υπηρεσία σε Φρεγάτες (Φ/Γ) και Ταχέα Περιπολικά Κατευθυνομένων Βλημάτων (ΤΠΚ) του Στόλου ως Αξιωματικός Αεράμυνας (ΑΕΡ), Αξιωματικός Κέντρου Επιχειρήσεων (ΚΕΠΙΧ), Αξιωματικός Συνεννόησης (Σν), Διευθυντής Επιχειρήσεων και Ύπαρχος, ενώ διετέλεσε Κυβερνήτης στο ΤΠΚ ΜΠΛΕΣΣΑΣ. Έχει υπηρετήσει επιπλέον ως επιτελής στη Διοίκηση 2ης Μοίρας Φ/Γ (ΔΜΦΓ2), στη Διεύθυνση Επιχειρησιακής Αξιολόγησης και Εκπαίδευσης (ΔΕΠΕΑ) του Αρχηγείου Στόλου ως συντονιστής και ως Διευθυντής Επιτελικού Γραφείου του Υ/ΑΣ. Έχει διέλθει όλα τα σταδιοδρομικά σχολεία του Πολεμικού Ναυτικού και των Ενόπλων Δυνάμεων, καθώς επίσης εκπαιδεύσεις Ην Πολέμου, Σχολή Πολέμου του Πολεμικού Ναυτικού Αξιωματικών Ναυτικού (ΣΠΠΝ) και την παρούσα περίοδο είναι σπουδαστής στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Επίσης, κατέχει πτυχία MSc in ELECTRICAL ENGINEERING και MSc in Applied Physics από το US Naval Postgraduate School (NPS), ενώ είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΟΠΑ) στη Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού. Κατέχει όλα τα προβλεπόμενα από το βαθμό του Μετάλλια και Παράσημα των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, για τον βαθμό του. Είναι παντρεμένος και πατέρας δύο υιών και μίας θυγατέρας.

Ο Αντιπλοίαρχος Νικόλαος Γκρέκας γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Λάρισα. Εισήχθη στη Σχολή Ναυτικών Δοκιμών το 2000 και ονομάστηκε Σημαιοφόρος το 2004. Η επιχειρησιακή του εμπειρία περιλαμβάνει υπηρεσία σε Πυραυλακάτους του Στόλου ως Διευθυντής επιχειρήσεων, οπλισμού και Ύπαρχος, ενώ διετέλεσε Κυβερνήτης στο ΤΠΚ ΔΑΝΙΟΛΟΣ και στο ΠΠ ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ. Έχει υπηρετήσει επιπλέον στη Διεύθυνση Επιχειρησιακής Αξιολόγησης και Εκπαίδευσης (ΔΕΠΕΑ) του Αρχηγείου Στόλου ως συντονιστής. Η επιτελική του εμπειρία περιλαμβάνει υπηρεσία σε θέσεις όπως ΓΕΕΘΑ/ΕΓΑ ως Υπασιπότης Α/ΓΕΕΘΑ και ΓΕΝ/ΕΓΑ, ως βοηθός Εκπροσώπου Τύπου ΓΕΝ. Έχει διέλθει όλα τα σταδιοδρομικά σχολεία του Πολεμικού Ναυτικού και των Ενόπλων Δυνάμεων, καθώς επίσης εκπαιδεύσεις Ην Πολέμου, Σχολή Πολέμου του Πολεμικού Ναυτικού Αξιωματικών Ναυτικού (ΣΠΠΝ) και την παρούσα περίοδο είναι σπουδαστής στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Επίσης, είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) στη Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων. Κατέχει όλα τα προβλεπόμενα από το βαθμό του Μετάλλια και Παράσημα των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, για τον βαθμό του. Είναι παντρεμένος και πατέρας δύο θυγατέρων.

Μελέτη Συγκρότησης Ειδικής Αστυνομικής Μονάδας Αλεξιπτωτιστών για την Αντιμετώπιση Προκλήσεων σε Περιβάλλοντα Γκρίζων Καταστάσεων

του Αλέξανδρου Κανλή, Αστυνομικού Υποδιευθυντή,
Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Σύνοψη

Το παρόν άρθρο προτείνει τη συγκρότηση μιας ειδικής Μονάδας Αστυνομικών - Αλεξιπτωτιστών, η οποία θα απαρτίζεται από εθελοντές εν ενεργεία αστυνομικούς με παράλληλη στρατιωτική εκπαίδευση. Βασικός σκοπός του εγχειρήματος είναι η αποτελεσματική αντιμετώπιση σύγχρονων υβριδικών απειλών σε περιβάλλοντα γκρίζας κατάστασης. Σε αυτές τις έκτακτες συνθήκες, η εθνική ηγεσία συχνά εγκλωβίζεται στο δίλημμα μεταξύ αδράνειας και γενικευμένου πολέμου. Η επέμβαση αστυνομικών δυνάμεων επιλύει αυτό το αδιέξοδο, καθώς συνιστά επιχείρηση επιβολής της έννομης τάξης, αποτρέποντας τη στρατιωτικοποίηση της κρίσης και στερώντας το νομικό πρόσχημα πολεμικής κλιμάκωσης από τον αντίπαλο. Η επιχειρησιακή αναγκαιότητα και η θεσμική συμβατότητα αυτού του διττού ρόλου επιβεβαιώνονται από επιτυχημένα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα αντίστοιχων μονάδων. Οικονομοτεχνικά, η πρόταση κρίνεται εξαιρετικά αποδοτική, διότι αξιοποιεί το μισθολογικό βυθισμένο κόστος των υπηρετούντων αστυνομικών, προσφέροντας έναν κρίσιμο στρατηγικό πολλαπλασιαστή εθνικής ισχύος με ελάχιστη δημοσιονομική επιβάρυνση.

Εισαγωγή

Η παρούσα πρόταση δε συνιστά απλώς μια οργανωτική αναδιάρθρωση, αλλά μια επιβεβλημένη ίσως, απάντηση στις συνθήκες αυξημένης ρευστότητας που χαρακτηρίζουν το σύγχρονο γεωπολιτικό περιβάλλον.¹ Πιο συγκεκριμένα, η

Ελλάδα βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο ενός σύνθετου και δυναμικά μεταβαλλόμενου γεωπολιτικού περιβάλλοντος, που χαρακτηρίζεται από αυξημένη αστάθεια στην Ανατολική Μεσόγειο, συνεχιζόμενη ένταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, όξυνση των διεθνών αντιθέσεων, ανακατανομή των ενεργειακών ισορροπιών και ενίσχυση των απειλών υβριδικού χαρακτήρα.

Κινούμενη εντός αυτού του πλαισίου, η Ελλάδα καλείται να διαχειριστεί απειλές που δεν εμπίπτουν πλέον αποκλειστικά στο παραδοσιακό δίπολο «πόλεμος-ειρήνη», αλλά εκδηλώνονται στο φάσμα της λεγόμενης «γκρίζας ζώνης ή κατάστασης».² Σε αυτό το πεδίο, οι αντίπαλοι δρώντες επιδιώκουν την επίτευξη πολιτικών ή εδαφικών αντικειμενικών σκοπών μέσω ενεργειών που βρίσκονται στο κατώφλι της ένοπλης σύρραξης, καθιστώντας έτσι τη συμβατική στρατιωτική απάντηση δύσκολη ή και πολιτικά επιζήμια.³

Οι εξελίξεις αυτές αναδεικνύουν την ανάγκη ύπαρξης ευέλικτων, άμεσα διαθέσιμων και υψηλής εκπαίδευσης δυνάμεων, ικανών να ενισχύσουν τις Ένοπλες Δυνάμεις τόσο σε περιπτώσεις παρατεταμένων συγκρούσεων όσο και σε αιφνίδιες ή απρόβλεπτες κρίσεις περιορισμένης ή μεσαίας έντασης. Όπως μας διδάσκει ο Θουκυδίδης, η φύση του πολέμου μεταβάλλεται ανάλογα με τις συνθήκες, και η Πολιτεία οφείλει να προσαρμόζει τα μέσα και τις δομές της προκειμένου να διασφαλίζει την επιβίωσή της.⁴ Υπό αυτό το πρίσμα, θεωρούμε πως η δημιουργία μιας Μονάδας που συνδυάζει την αστυνομική νομιμοποίηση με τις στρατιωτικές επιχειρησιακές δυνατότητες έρχεται να καλύψει ένα κρίσιμο επιχειρησιακό και θεσμικό κενό στο σύγχρονο περιβάλλον ασφάλειας και να λειτουργήσει ως πολλαπλασιαστής ισχύος για την Εθνική Άμυνα.

Ανάλυση Σεναρίου

Στο σημείο αυτό, επιχειρούμε να αναδείξουμε την πρακτική και επιχειρησιακή αναγκαιότητα της προτεινόμενης Μονάδας μέσω της ανάλυσης ενός υποθετικού, πλην απολύτως ρεαλιστικού σεναρίου κρίσης σε νησίδα, λαμβάνοντας υπόψη τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της ελληνικής επικράτειας.

Ας υποθέσουμε την αιφνίδια κατάληψη μιας Ελληνικής νησίδας από εχθρική δύναμη που δε φέρει διακριτικά τακτικού στρατού, αλλά εμφανίζεται με πολιτικό μανδύα (π.χ. ως ναυαγοί, ακτιβιστές ή επιστημονικό προσωπικό). Σε μια τέτοια περίπτωση, η ελληνική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία βρίσκεται μπροστά σε ένα κρίσιμο δίλημμα. Η αποστολή τακτικών στρατιωτικών δυνάμεων (π.χ. Μονάδων Καταδρομών ή Πολεμικού Ναυτικού) για την εκκαθάριση της νησίδας ενέχει τον σοβαρό κίνδυνο να εργαλειοποιηθεί επικοινωνιακά και νομικά από τον αντίπαλο. Η εχθρική χώρα θα μπορούσε να καταγγείλει διεθνώς την Ελλάδα για δυσανάλογη χρήση βίας ή για στρατιωτικοποίηση μιας κατά τα φαινόμενα πολιτικής διαφοράς, χρησιμοποιώντας την ελληνική στρατιωτική επέμβαση ως πρόσχημα για την κλιμάκωση της σύγκρουσης σε γενικευμένο πόλεμο.

Σε αυτό ακριβώς το σημείο καθίσταται εμφανής ο καταλυτικός ρόλος της προτεινόμενης Μονάδας Αστυνομικών - Αλεξιπτωτιστών. Η ανάπτυξη μιας τέτοιας

δύναμης στη βραχονησίδα μεταβάλλει ουσιαστικά το αφηγηματικό και νομικό πλαίσιο της επιχείρησης. Εφόσον οι εισβολείς δε φέρουν στρατιωτικά διακριτικά, η ενέργειά τους εμπίπτει νομικά στην παραβίαση των εθνικών συνόρων και της εθνικής κυριαρχίας από «ιδιώτες». Κατά συνέπεια, η επέμβαση της Αστυνομίας δε συνιστά πολεμική ενέργεια, αλλά πράξη επιβολής της έννομης τάξης εντός της ελληνικής επικράτειας.

Με αυτόν τον τρόπο, η Ελλάδα αποφεύγει τη στρατιωτικοποίηση της κρίσης, αφαιρώντας από τον αντίπαλο το επιχείρημα της πολεμικής επιθετικότητας, ενώ ταυτόχρονα επιτυγχάνει τον επιχειρησιακό σκοπό της ανάκτησης του εδάφους και της σύλληψης των εισβολέων.⁵

Η Σύλληψη της Ιδέας

Η κεντρική ιδέα της παρούσας πρότασης αφορά τη θεσμοθέτηση και συγκρότηση μιας Μονάδας Αστυνομικών - Αλεξιπτωτιστών, η οποία προτείνουμε να λειτουργεί ως αυτοτελής στρατιωτική μονάδα ειδικού σκοπού. Βασικό χαρακτηριστικό της στελέχωσής της είναι ότι θα απαρτίζεται αποκλειστικά από εν ενεργεία αστυνομικούς, οι οποίοι θα συμμετέχουν σε αυτήν εθελοντικά, διατηρώντας πλήρως την οργανική τους θέση και την υπηρεσιακή τους κατάσταση στην Ελληνική Αστυνομία. Οι συμμετέχοντες θα εντάσσονται σε παράλληλο πλαίσιο στρατιωτικής εκπαίδευσης, το οποίο θα τελεί υπό την αποκλειστική εποπτεία, ευθύνη και αξιολόγηση των Ενόπλων Δυνάμεων, διασφαλίζοντας έτσι την επιχειρησιακή συμβατότητα και ετοιμότητα.

Οι στρατηγικοί στόχοι της Μονάδας είναι πολυδιάστατοι και εστιάζουν πρωτίστως στην παροχή στρατιωτικής υποστήριξης για την άμυνα και την ασφάλεια της χώρας έναντι εξωτερικών απειλών. Ειδικότερα, η Μονάδα αποσκοπεί στην ενίσχυση των Ενόπλων Δυνάμεων σε κρίσιμα θέατρα και περιοχές επιχειρήσεων, λειτουργώντας ως πολλαπλασιαστής ισχύος σε σενάρια περιορισμένης ή υβριδικής σύγκρουσης, στις λεγόμενες «γκρίζες καταστάσεις».

Όσον αφορά το πλαίσιο ενεργοποίησης, η Μονάδα δεν προορίζεται για καθημερινή ή μόνιμη επιχειρησιακή εμπλοκή, αλλά θα κινητοποιείται αποκλειστικά σε περιπτώσεις έκτακτης εθνικής ανάγκης.

Ωστόσο, ένα από τα κρίσιμα διδάγματα προηγούμενων κρίσεων είναι ότι ο χρόνος αντίδρασης έναντι υβριδικών απειλών δεν μετράται σε ημέρες, αλλά σε λεπτά. Η παραδοσιακή διαδικασία έκδοσης Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων κατά τη διάρκεια κρίσεων ενέχει τον κίνδυνο μοιραίων καθυστερήσεων. Για τον λόγο αυτό, η παρούσα πρόταση εισάγει το «Προσυμφωνημένο Πρωτόκολλο Αυτόματης Υπαγωγής». Συγκεκριμένα, προτείνεται η θεσμοθέτηση μιας πάγιας εξουσιοδότησης, βάσει της οποίας η ενεργοποίηση της Μονάδας δε θα απαιτεί επιμέρους γραφειοκρατικές διαδικασίες κατά τον χρόνο της κρίσης. Αντιθέτως, με την απόφαση του ΚΥΣΕΑ, η διοίκηση της Μονάδας θα μεταπίπτει αυτομάτως και πλήρως από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας στον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ, εξασφαλίζοντας την ενότητα διοίκησης στον ελάχιστο δυνατό χρόνο.

Κανόνες Εμπλοκής (ROE)

Ακρογωνιαίος λίθος για την επιχειρησιακή βιωσιμότητα και θεσμική νομιμοποίηση της Μονάδας αποτελεί ο σαφής και νομικά τεκμηριωμένος καθορισμός των Κανόνων Εμπλοκής (Rules of Engagement). Οι κανόνες αυτοί οφείλουν να υπηρετούν διπλό σκοπό: αφενός τη δυνατότητα ευέλικτης διαχείρισης κρίσεων χαμηλής έντασης στο πλαίσιο επιχειρήσεων επιβολής της έννομης τάξης, αφετέρου την άμεση προσαρμογή σε συνθήκες ένοπλης σύρραξης, εφόσον οι περιστάσεις το επιβάλλουν.

Διαχείριση Κλιμάκωσης

Στο αρχικό στάδιο μιας «γκρίζας» κρίσης, όπως είναι ενδεικτικά μια απόπειρα αμφισβήτησης εθνικής κυριαρχίας ή η παρουσία μη τακτικών δυνάμεων, η Μονάδα ενεργεί υπό το θεσμικό πλαίσιο της επιβολής της έννομης τάξης. Η παρουσία της σηματοδοτεί άσκηση εσωτερικής κυριαρχίας και όχι στρατιωτική ενέργεια πολεμικού χαρακτήρα. Με τον τρόπο αυτό περιορίζεται η δυνατότητα του αντιπάλου να επικαλεστεί το άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών περί δικαιώματος αυτοάμυνας, καθώς και να δημιουργήσει τετελεσμένα ένοπλης σύρραξης (casus belli).⁶

Κλιμακωτή Χρήση Ισχύος

Οι Κανόνες Εμπλοκής οφείλουν να είναι δυναμικοί και προσαρμοστικοί. Στο αρχικό επίπεδο, η χρήση ισχύος θα βασίζεται σε διαδικασίες αστυνομικού χαρακτήρα, όπως προειδοποιήσεις, χρήση μη φονικών μέσων και σύλληψη, με στόχο την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών. Παράλληλα ωστόσο, σύμφωνα με το πλαίσιο των ROE, η Μονάδα διατηρεί σαφή εξουσιοδότηση για άμεση, αποφασιστική και φονική χρήση ισχύος, εφόσον η απειλή εξελιχθεί σε ένοπλη επίθεση κατά του προσωπικού ή κατά εθνικού εδάφους, ακολουθώντας τα πρότυπα επιχειρήσεων των Ειδικών Δυνάμεων.⁷

Με την υιοθέτηση του ανωτέρω πλαισίου, η Ελληνική Πολιτεία αποκτά ένα εργαλείο ελεγχόμενης «στρατηγικής ασάφειας», το οποίο δυσχεραίνει τον σχεδιασμό και την πρόβλεψη ενεργειών εκ μέρους του αντιπάλου, αναγκάζοντάς τον να αναλάβει αυτός το νομικό και πολιτικό κόστος της «πρώτης βολής» εναντίον δυνάμεων επιβολής της έννομης τάξης. Αποτελεί ουσιαστικά την ενσάρκωση της ρήσης ότι η στρατηγική απαιτεί προσαρμοστικότητα και εκμετάλλευση των αδυναμιών του αντιπάλου σε όλα τα επίπεδα, όχι μόνο στο στρατιωτικό.⁸ Ταυτόχρονα, το προσωπικό που καλείται να επιχειρήσει στο πλέον ευαίσθητο στάδιο μιας κρίσης θωρακίζεται νομικά, ηθικά και επιχειρησιακά.⁹ Την ίδια στιγμή, η πολιτική ηγεσία αποκτά τον απαραίτητο ενδιάμεσο χρόνο και χώρο για διπλωματικές πρωτοβουλίες και πολιτικούς ελιγμούς.

Εκπαίδευση

Η απασχόληση και η εκπαίδευση των στελεχών θα πραγματοποιούνται «εν υπηρεσία», στο πλαίσιο προγραμματισμένων συνεκπαιδεύσεων με τις Ένοπλες

Δυνάμεις. Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο θα εκπονηθεί και θα εποπτεύεται άμεσα από το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ), θα σχεδιαστεί ώστε να λειτουργεί προσθετικά: θα αξιοποιεί τις ήδη ανεπτυγμένες δεξιότητες του αστυνομικού προσωπικού, όπως η χρήση οπλισμού, η αυτοάμυνα και η ψυχραιμία σε συνθήκες κρίσης, τις οποίες και θα εμπλουτίζει με αμιγώς στρατιωτικές γνώσεις και τακτικές, απαραίτητες για την εκπλήρωση της νέας τους αποστολής.

Η εκπαίδευσή τους θα εστιάζει ακριβώς σε αυτό που ορίζεται ως «Ικανότητα Τακτικής Μετάπτωσης». Ο όρος αυτός αναφέρεται στην ικανότητα του Αστυνομικού - Αλεξιπτωτιστή να επιχειρεί αποτελεσματικά σε δύο διακριτές, αλλά αλληλοσυμπληρούμενες, λειτουργίες:

Αστυνομική Λειτουργία

Η αστυνομική λειτουργία χαρακτηρίζεται από κανόνες εμπλοκής χαμηλής έντασης και περιλαμβάνει ενέργειες όπως η έκδοση προειδοποιήσεων, ο έλεγχος πλήθους, οι συλλήψεις, η χρήση μη φονικών μέσων. Πρόκειται για το επιχειρησιακό πεδίο της λεγόμενης «γκρίζας κατάστασης», όπου η αποτροπή και η διαχείριση της έντασης υπερσχύουν της καταστολής.

Πολεμική Λειτουργία

Σε περίπτωση που δεχτεί πυρά ή δοθεί εντολή εμπλοκής λόγω κλιμάκωσης, ο αστυνομικός οφείλει να μεταπέσει ακαριαία σε ρόλο μαχητή πεζικού. Για τον λόγο αυτό, η εκπαίδευση στο Κέντρο θα περιλαμβάνει αμιγώς στρατιωτικά αντικείμενα, όπως τη χρήση βαρέως οπλισμού (πολυβόλα, όλμοι), τις Τακτικές Πεζικού και τη κλήση πυρών υποστήριξης από το Πυροβολικό και την Αεροπορία.

Το Συγκριτικό Πλεονέκτημα

Το συγκριτικό πλεονέκτημα του Αστυνομικού-Αλεξιπτωτιστή έναντι του απλού στρατιώτη έγκειται στην ικανότητά του να γνωρίζει πότε δεν πρέπει να τραβήξει τη σκανδάλη. Η αυτοσυγκράτηση που καλλιεργείται καθημερινά κατά την άσκηση των αστυνομικών καθηκόντων, καθώς και η αναπτυγμένη αστυνομική κρίση που απορρέει από τη διαχείριση πλήθους σε πραγματικά περιστατικά, αποτελούν κρίσιμα πλεονεκτήματα.

Αντίστοιχα, η διαφορά από τον απλό αστυνομικό είναι ότι γνωρίζει πως να πολεμήσει οργανωμένα και αποτελεσματικά, εφόσον η σκανδάλη τελικά τραβηχτεί.

Μοντέλο «Κυλιόμενης Συντήρησης»

Για την υποστήριξη αυτού του σκοπού προτείνεται η εφαρμογή του μοντέλου «Κυλιόμενης Συντήρησης», βασισμένου στα πρότυπα των Εφεδριών των Ειδικών Δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου (SAS Reserves).¹⁰

Μηνιαία Συντήρηση

Πιο συγκεκριμένα, τα στελέχη θα αποδεσμεύονται από τα αστυνομικά τους καθήκοντα για ένα διήμερο (Σαββατοκύριακο) κάθε μήνα. Το διάστημα αυτό θα αφιερώνεται αποκλειστικά σε άλματα συντήρησης, βολές μάχης και τακτικές μικρών κλιμακίων, με στόχο τη διαρκή διατήρηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας.

Ετήσια Επιχειρησιακή Αξιολόγηση

Επιπλέον, μία φορά ετησίως η Μονάδα θα ενεργοποιείται για ένα συνεχόμενο δεκαπενθήμερο «Σχολείο Μάχης». Κατά τη διάρκεια του, θα υλοποιούνται ρεαλιστικά σενάρια αεραπόβασης σε βραχονησίδες, καθώς και ασκήσεις διακλαδικής συνεργασίας με το Πολεμικό Ναυτικό και την Πολεμική Αεροπορία.

Το σύστημα αυτό εξασφαλίζει ότι ο Αστυνομικός - Αλεξιπτωτιστής παραμένει διαρκώς μάχιμος και πιστοποιημένος.

Οικονομοτεχνική Ανάλυση

Η προτεινόμενη οικονομοτεχνική ανάλυση για την ίδρυση Πιλοτικής Μονάδας πενήντα Αστυνομικών-Αλεξιπτωτιστών βασίζεται στη θεμελιώδη παραδοχή ότι το μισθολογικό κόστος συνιστά «Βυθισμένο Κόστος», καθώς βαρύνει ήδη τον κρατικό προϋπολογισμό. Ως εκ τούτου, η ανάλυση εστιάζει αποκλειστικά στο «Οριακό Κόστος» που συνεπάγεται η επιχειρησιακή μετατροπή του υφιστάμενου προσωπικού.

Υπολογίζεται ότι η ετήσια λειτουργική δαπάνη συντήρησης της Μονάδας, η οποία εκτιμάται σε περίπου 85.000€ και το αρχικό κόστος εξοπλισμού ύψους 160.000€, υπολείπονται δραματικά σε σύγκριση με την εναλλακτική λύση της δημιουργίας αντίστοιχης στρατιωτικής μονάδας εκ του μηδενός.¹¹ Η τελευταία θα απαιτούσε δαπάνες άνω των 1.250.000€ ετησίως, αποκλειστικά για μισθοδοσία και εκπαίδευση νέων στελεχών. Συνεπώς, η αξιοποίηση του υφιστάμενου προσωπικού επιτυγχάνει ετήσια «Αποφυγή Κόστους» που υπερβαίνει το 1.000.000€, παρέχοντας ουσιαστικό επιχειρησιακό αποτέλεσμα με ελάχιστη δημοσιονομική επιβάρυνση.¹²

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η αξία της μονάδας μεγιστοποιείται μέσω της αποτρεπτικής της ισχύος στη διαχείριση κρίσεων χαμηλής έντασης, όπου η έγκαιρη και ευέλικτη αστυνομική παρέμβαση δύναται να αποτρέψει την κλιμάκωση και το δυσανάλογο κόστος μιας γενικευμένης στρατιωτικής κινητοποίησης. Δεδομένου ότι ιστορικά προηγούμενα στον ελλαδικό χώρο έχουν αποδείξει ότι η γεωπολιτική αστάθεια προκαλεί άμεση κατάρρευση των επενδυτικών δεικτών και σοβαρό πλήγμα στην τουριστική οικονομία, η αποτροπή ακόμα και μιας ημέρας πολεμικής εμπλοκής αρκεί για να αντισταθμίσει το κόστος λειτουργίας της Μονάδας για δεκαετίες.

Κατ' επέκταση, ο λόγος Κόστους-Οφέλους κρίνεται συντριπτικά θετικός, καθώς η προτεινόμενη Μονάδα λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής εθνικής ισχύος με αμελητέο οικονομικό ρίσκο.¹³

Στρατηγική Σκέψη και Οικονομία Δυνάμεων

Η προτεινόμενη προσέγγιση ευθυγραμμίζεται πλήρως με τις θεμελιώδεις αρχές της κλασικής και σύγχρονης στρατηγικής σκέψης. Ο Σουν Τσου τονίζει ότι «η βέλτιστη στρατηγική είναι να νικήσεις χωρίς να πολεμήσεις», αρχή η οποία, στη συγκεκριμένη περίπτωση, μεταφράζεται στη δυνατότητα εξουδετέρωσης μιας απειλής χωρίς πρόκληση της ένοπλης σύρραξης που ενδεχομένως επιδιώκει ο αντίπαλος.¹⁴

Παράλληλα, η πρόταση συνάδει με την κλασική αρχή της «Οικονομίας Δυνάμεων». Η αξιοποίηση της ειδικής αυτής Μονάδας επιτρέπει στις κύριες Ένοπλες Δυνάμεις να παραμένουν σε υψηλό επίπεδο ετοιμότητας και να μην δεσμεύονται ή φθείρονται σε επεισόδια χαμηλής έντασης, διατηρώντας την αποτρεπτική τους ισχύ ανέπαφη για την περίπτωση γενικευμένης κλιμάκωσης της κρίσης.¹⁵

Αντεπιχειρήματα: Θεσμικές και Επιχειρησιακές Απαντήσεις

Είναι σύνηθες κάθε νέα ιδέα, πρόταση ή όραμα που εισάγεται στον δημόσιο διάλογο να προκαλεί ερωτηματικά και αμφιβολίες, πόσο μάλλον όταν αυτή αφορά ζητήματα εθνικής ασφάλειας.

Ένα από τα βασικά αντεπιχειρήματα αφορά τον κίνδυνο αποδυνάμωσης της Ελληνικής Αστυνομίας. Υπάρχει η ανησυχία ότι η διάθεση στελεχών σε καθήκοντα που εκφεύγουν της παραδοσιακής αστυνόμευσης θα μειώσει την επιχειρησιακή ικανότητα της Υπηρεσίας στην καθημερινή μάχη κατά του εγκλήματος. Η ανησυχία αυτή, αν και εύλογη, δεν ευσταθεί. Η δομή της προτεινόμενης Μονάδας θα βασίζεται αποκλειστικά σε εθελοντές και θα συνδέεται με περιόδους εκπαίδευσης και όχι με μόνιμη απόσπαση από τις οργανικές τους θέσεις. Ως εκ τούτου, δεν αφαιρείται ανθρώπινο δυναμικό από τις αστυνομικές υπηρεσίες σε μόνιμη βάση. Αντιθέτως, η ΕΛ.ΑΣ ενισχύει το θεσμικό της κύρος, αναλαμβάνοντας την επιρροή και υψηλού συμβολισμού αποστολή της αντιμετώπισης εξωτερικών απειλών, ενώ παράλληλα τα στελέχη της αποκτούν πολύτιμες εμπειρίες συνεργαζόμενα με τις Ένοπλες Δυνάμεις και ενσωματώνονται στη σύγχρονη διακλαδική στρατηγική σκέψη.

Ενδέχεται επίσης να διατυπωθεί η άποψη ότι η φύλαξη των θαλάσσιων συνόρων αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του Λιμενικού Σώματος (ΛΣ). Αν και θεσμικά ορθή, η θέση αυτή είναι επιχειρησιακά ελλιπής, όταν εξετάζονται υβριδικά σενάρια, όπως για παράδειγμα οι κρίσεις στο Αιγαίο. Σε περιπτώσεις μαζικής αποβίβασης μη τακτικών δυνάμεων ή «οπλισμένων πολιτών» σε βραχονησίδες, οι επίλεκτες δυνάμεις του ΛΣ, παρά την υψηλή τους κατάρτιση, ενδέχεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα ποσοτικής επάρκειας και ταυτόχρονης κάλυψης πολλαπλών σημείων. Η προτεινόμενη Μονάδα έρχεται να λειτουργήσει ως στρατηγική εφεδρεία ξηράς, προσφέροντας τον απαραίτητο όγκο δυνάμεων για την ασφάλιση του χώρου και λειτουργώντας συμπληρωματικά προς το Λιμενικό, που διατηρεί τον έλεγχο της ακτογραμμής. Από τη στιγμή, όμως, που η απειλή πατήσσει σε εθνικό έδαφος, η Ελληνική Αστυνομία αποκτά πλήρη συνταγματική δικαιοδοσία παρέμβασης.

Ένα άλλο αντεπιχείρημα είναι ότι η επιχειρησιακή χρήση και αξία του αλεξιπτωτισμού έχει παρέλθει και πλέον οι σύγχρονες επιχειρήσεις διεξάγονται με αερομεταφορά. Ωστόσο, η επιλογή της εκπαίδευσης αλεξιπτωτιστή δε γίνεται με όρους νοσταλγίας για τις επιχειρήσεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά με βάση σύγχρονα τακτικά και ψυχολογικά κριτήρια. Η εκπαίδευση του αλεξιπτωτιστή λειτουργεί ως το απόλυτο «σχολείο θάρρους», όπως διδάσκει η εμπειρία των Ειδικών Δυνάμεων. Η υπέρβαση του φόβου του κενού σφυρηλατεί μαχητές με υψηλό επιθετικό πνεύμα και ψυχική ανθεκτικότητα.

Εξέταση του δυσμενέστερου σεναρίου

Τί θα συμβεί αν αυτή η Μονάδα αποτύχει στην πράξη; Η απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα αναδεικνύει ένα ακόμη πλεονέκτημα της πρότασής μας, που είναι το εξαιρετικά περιορισμένο στρατηγικό και οικονομικό κόστος. Εάν μια συμβατική στρατιωτική μονάδα ηττηθεί ή αιχμαλωτιστεί σε μια βραχονησίδα, το γεγονός αυτό καταγράφεται ιστορικά ως στρατιωτική ήττα των Ενόπλων Δυνάμεων, με πιθανές ανυπολόγιστες συνέπειες για το εθνικό ηθικό και την αποτρεπτική αξιοπιστία της χώρας. Αντιθέτως, η αποτυχία μιας αστυνομικής δύναμης, παρότι οδυνηρή, δε φέρει το ίδιο βάρος. Η Μονάδα λειτουργεί ως στρατηγικό «αμορτισέρ», απορροφώντας το αρχικό πλήγμα και παρέχοντας κρίσιμο χρόνο και πληροφορίες για την προετοιμασία της κύριας στρατιωτικής ισχύος.

Ιστορική Αναδρομή

Η Κρίση των Ιμίων

Η αναδρομική εξέταση της Κρίσης των Ιμίων (Ιανουάριος 1996) αναδεικνύει το στρατηγικό κενό που επιχειρεί να καλύψει η προτεινόμενη Μονάδα Αστυνομικών-Αλεξιπτωτιστών. Η παρούσα προσέγγιση διατυπώνεται με απόλυτο σεβασμό προς τη μνήμη των στελεχών, των Ελλήνων Ηρώων, που έδωσαν την ζωή τους για την Πατρίδα.

Το κρίσιμότερο πρόβλημα που αντιμετώπισε η ελληνική πλευρά δεν ήταν η έλλειψη στρατιωτικής ισχύος, αλλά ο πολιτικός και διπλωματικός εγκλωβισμός σε ένα δίλημμα μεταξύ αδράνειας και γενικευμένου πολέμου.¹⁶ Η τουρκική στρατηγική πέτυχε να μετατοπίσει τη διαμάχη από το πεδίο της εθνικής κυριαρχίας σε ένα ασαφές πλαίσιο «γκρίζων ζωνών», εκμεταλλευόμενη το γεγονός ότι μια ελληνική απάντηση με βαριά οπλισμένα τμήματα του Πολεμικού Ναυτικού θα μπορούσε να ερμηνευτεί διεθνώς ως πράξη κλιμάκωσης.

Σε αυτό ακριβώς το σημείο, η ύπαρξη μιας δύναμης με αστυνομική θεσμική ταυτότητα και με στρατιωτική επιχειρησιακή ικανότητα θα μπορούσε να προσφέρει στην πολιτική ηγεσία μια εναλλακτική επιλογή δράσης. Η ανάπτυξη μιας Μονάδας Αστυνομικών - Αλεξιπτωτιστών στη Δυτική Ήμια, η οποία παρέμενε αφύλακτη το μοιραίο βράδυ, θα είχε τη δυνατότητα να μεταβάλει ουσιαστικά το νομικό και διπλωματικό πλαίσιο της αντιπαράθεσης.¹⁷ Το ίδιο μπορούμε να υποστηρίξουμε

και για τα αρχικά στάδια της διαγραφόμενης κρίσης, όταν πολίτες του εχθρικού κράτους εισήλθαν παράνομα σε ελληνικό έδαφος με σκοπό να αφαιρέσουν τη σημαία της πατρίδας μας και να υψώσουν τη δική τους. Η παρουσία αστυνομικών οργάνων σε τέτοιες περιπτώσεις συνιστά διεθνώς αναγνωρισμένη πράξη άσκησης εσωτερικής κυριαρχίας, αφαιρώντας κάθε επιχείρημα περί στρατιωτικοποίησης της περιοχής.

Επιπρόσθετα, η ίδια η εκπαίδευση των αστυνομικών στη διαχείριση κρίσεων και στην κλιμακωτή χρήση βίας θα παρείχε αυξημένη ευελιξία στους Κανόνες Εμπλοκής.

Συνεπώς, η ύπαρξη αυτής της Μονάδας θα παρείχε στην πολιτική ηγεσία μια πολύτιμη «τρίτη επιλογή», επιτρέποντας την αποτελεσματική υπεράσπιση του εθνικού χώρου, χωρίς την αναγκαστική διολίσθηση σε ένοπλη σύρραξη.

Η Κρίση του Έβρου

Μια ακόμα περίπτωση όπου αναδεικνύεται η ύπαρξη ενός επιχειρησιακού κενού στον τομέα της ταχείας προβολής ισχύος σε μη προσβάσιμες ζώνες, παρά την επιτυχή τελική έκβαση, αποτελεί η υβριδική απειλή που εκδηλώθηκε στον Έβρο τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 2020.

Το κενό αυτό αφορά πρωτίστως την αδυναμία άμεσης ανάπτυξης αστυνομικών δυνάμεων σε εδάφη που δεν υποστηρίζουν οδική μετακίνηση, όπως οι νησίδες και οι ελώδεις εκτάσεις του Δέλτα.¹⁸

Επιπρόσθετα, η εμπλοκή στρατιωτικών δυνάμεων σε αποστολές καταστολής πλήθους εγκυμονεί πάντοτε τον κίνδυνο νομικών επιπλοκών και διεθνοποίησης του επεισοδίου ως πολεμικής αντιπαράθεσης.

Επιπλέον, το συγκριτικό πλεονέκτημα της προτεινόμενης Μονάδας έναντι της Υποδιεύθυνσης Αποκατάστασης Τάξης (ΥΑΤ) εντοπίζεται στην αυξημένη κινητικότητα και τη δυνατότητα υπερκέρρασης των γεωγραφικών εμποδίων. Οι διμοιρίες της ΥΑΤ, αν και αποτελεσματικές σε στατικά σημεία όπως ο φράχτης των Καστανιών, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το οδικό δίκτυο. Ωστόσο, στο δύσβατο περιβάλλον του ποταμού Έβρου, η μετακίνησή τους απαιτεί χρόνο που συχνά δεν είναι διαθέσιμος σε συνθήκες αιφνιδιαστικής πίεσης σε απομακρυσμένα σημεία. Η Αερομεταφερόμενη Μονάδα θα είχε τη δυνατότητα να παρακάμψει το δύσβατο έδαφος και να αναπτυχθεί μέσω ελικοπτέρων απευθείας στα σημεία εκδήλωσης της απειλής εντός ελαχίστων λεπτών.

Γιατί όχι ETA ή ΕΚΑΜ;

Εύλογα τίθεται το ερώτημα: Εφόσον η χώρα διαθέτει ήδη επίλεκτες Μονάδες Ειδικών Επιχειρήσεων, όπως το Ειδικό Τμήμα Αλεξιπτωτιστών (ΕΤΑ) του Στρατού Ξηράς και την Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα (ΕΚΑΜ) της ΕΛ.ΑΣ., ποια είναι η αναγκαιότητα δημιουργίας μιας νέας δομής; Η απάντηση δεν εδράζεται στην επιχειρησιακή επάρκεια των υφιστάμενων μονάδων, η οποία

είναι αδιαμφισβήτητη, αλλά στη στρατηγική φύση της απειλής και στην αρχή της οικονομίας των δυνάμεων. Η αποστολή στρατιωτικών Ειδικών Δυνάμεων σε μια διαμορφούμενη από εχθρούς «Γκρίζα Ζώνη» ή σε νησίδα όπου έχουν αποβιβαστεί «άμαχοι» ή «ναυαγοί» συνιστά αυτομάτως στρατιωτικοποίηση της κρίσης. Εάν η Ελλάδα στείλει τον Στρατό εναντίον «πολιτών», προσφέρει στον αντίπαλο το τέλειο νομικό πρόσχημα για να ισχυριστεί ότι δέχτηκε επίθεση από τακτικό στρατό και να κλιμακώσει σε γενικευμένο πόλεμο επικαλούμενος το δικαίωμα της αυτοάμυνας. Αντιθέτως, η Μονάδα Αστυνομικών - Αλεξιπτωτιστών, ως δύναμη Σωμάτων Ασφαλείας, εκτελεί επιχείρηση επιβολής του νόμου εντός της επικράτειας. Δεν πολεμάει «εχθρούς», αλλά συλλαμβάνει «παράνομως εισελθόντες».

Μέσω αυτής ακριβώς της νομικής διαφοροποίησης, το βάρος της κρίσης μετατοπίζεται από το αυστηρά στρατιωτικό πεδίο που αποτελεί την επιδίωξη του αντιπάλου, σε μια ευρύτερη νομική και διπλωματική σκακιέρα.

Σε σχέση με την Ειδική Κατασταλτική Αντι-τρομοκρατική Μονάδα (EKAM), η οποία διαθέτει ικανότητες αεροκίνησης, η διαφοροποίηση έγκειται στην αρχή της «Οικονομίας Δυνάμεων» και την επιχειρησιακή εξειδίκευση. Η χρήση της EKAM, μιας ολιγομελούς μονάδας υψηλής εξειδίκευσης σε αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις, για παρατεταμένο έλεγχο περιοχής ή μαζική φύλαξη συνόρων, αφενός αποτελεί σπατάλη πόρων υψηλής αξίας, αφήνοντας ένα κενό ασφαλείας στα μετόπισθεν, αφετέρου αντενδεικνύεται στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης μονάδας, που αφορούν την εξουδετέρωση μεμονωμένων απειλών σε αστικό ή περιορισμένο περιβάλλον.

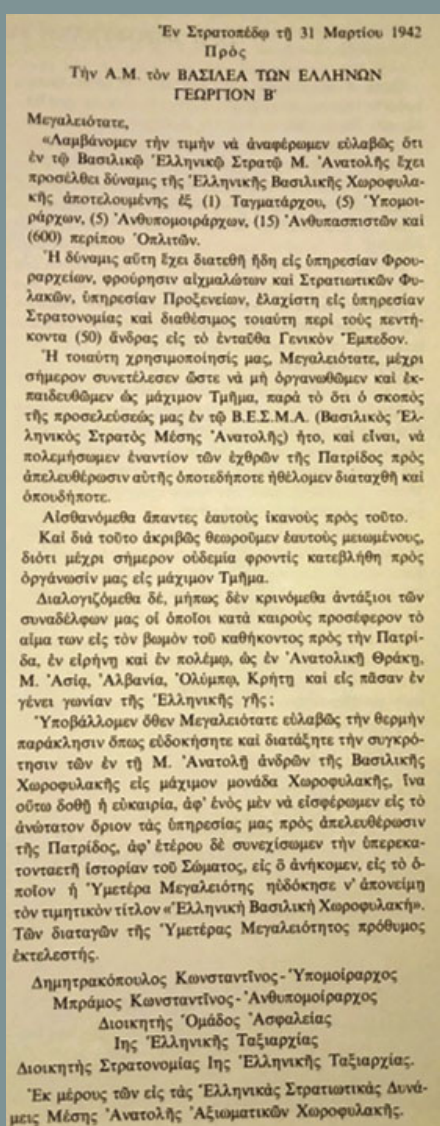
Ιστορικά Προηγούμενα και Επιχειρησιακή Κληρονομιά

Η Ελληνική ιστορία τεκμηριώνει με σαφήνεια ότι οι δυνάμεις εσωτερικής ασφάλειας έχουν διαχρονικά διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο σε αμιγώς πολεμικές επιχειρήσεις για την άμυνα της χώρας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ενεργός συμμετοχή της Ελληνικής Χωροφυλακής στο Αλβανικό μέτωπο, συμβάλλοντας καθοριστικά στην Εποποιία του 1940.¹⁹ Η πολεμική αυτή δράση συνεχίστηκε και εκτός των συνόρων, καθώς μετά τη γερμανική εισβολή σημαντικός αριθμός ανδρών της Χωροφυλακής μετέβη στην Αφρική και εντάχθηκε στον Ιερό Λόχο, πολεμώντας στο Ελ Αλαμείν και στην Κυρηναϊκή.²⁰

Η ικανότητα των αστυνομικών δυνάμεων να ενσωματώνονται ομαλά και αποδοτικά σε στρατιω-

Έλληνες χωροφύλακες αλεξιπτωτιστές, μέλη του Ιερού Λόχου, Αφρική 1942. Πηγή: Απόστολος Β. Δασκαλάκης, Ιστορία της Ελληνικής Χωροφυλακής χρονικής περιόδου 1936–1950, τ. Α' (Αθήνα: Αρχηγείον Χωροφυλακής, 1973), 323.

Αξιωματικοί της Ελληνικής Χωροφυλακής στη Μέση Ανατολή ζητούν από τον Βασιλιά Γεώργιο Β' την οργάνωσή τους σε μάχιμη μονάδα. Πηγή: Απόστολος Β. Δασκαλάκης, Ιστορία της Ελληνικής Χωροφυλακής χρονικής περιόδου 1936–1950, τ. Α' (Αθήναι: Αρχηγείον Χωροφυλακής, 1973), 327.

τικό πλαίσιο αποδείχθηκε περίτрана και κατά την εκστρατεία των Συμμάχων στην Ιταλική χερσόνησο.²¹

Εξίσου ηρωική ήταν η στάση του Σώματος στη Μάχη της Κρήτης, όπου οι Έλληνες Χωροφύλακες υπερασπίστηκαν με αυταπάρνηση την πόλη του Ρεθύμνου.²²

Διεθνές Πρότυπο

Η πρόταση για τη σύσταση της Μονάδας «Αστυνομικών-Αλεξιπτωτιστών» εντάσσεται επιπλέον στη λογική υιοθέτησης και προσαρμογής ενός δοκιμασμένου ευρωπαϊκού προτύπου, το οποίο ανταποκρίνεται με αποτελεσματικό τρόπο στις προκλήσεις των σύγχρονων «γκρίζων καταστάσεων».

Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το 1^ο Σύνταγμα Καραμπινιέρων "Tuscania" της Ιταλίας, μιας μονάδας που συνδυάζει επιτυχώς την αστυνομική ιδιότητα του Σώματος των Carabinieri με την πλήρη στρατιωτική εκπαίδευση του αλεξιπτωτιστή. Το "Tuscania" καλύπτει ένα κρίσιμο φάσμα αποστολών που απαιτούν, αφενός, την ισχύ πυρός του στρατιώτη και, αφετέρου, τη νομική ευελιξία του αστυνομικού.²³

Πέραν ωστόσο του ιταλικού παραδείγματος, σημαντικός αριθμός διεθνών και ευρωπαϊκών μελετών υποστηρίζει την αναγκαιότητα δημιουργίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο, μιας Δύναμης με αστυνομικό νομικό καθεστώς λειτουργίας και ταυτόχρονα με στρατιωτική εκπαίδευση,

προκειμένου να μπορεί να επεμβαίνει άμεσα και αποτελεσματικά σε «γκρίζες καταστάσεις», ασύμμετρες καταστάσεις και υβριδικές επιθέσεις.²⁴

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, η πρόταση για τη συγκρότηση της Μονάδας Αστυνομικών - Αλεξιπρωτιστών δε συνιστά μια αριθμητική ενίσχυση στο υπάρχον στράτευμα, αλλά εισάγει μια καινοτομία στον αμυντικό σχεδιασμό της χώρας. Η καινοτομία αυτή εδράζεται στη σύνθεση διαφορετικών επιχειρησιακών κουλτουρών και στην ευρηματική αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων, στοιχεία που βρίσκονται στον πυρήνα της σύγχρονης στρατηγικής και στρατιωτικής σκέψης.

Σύμφωνα με τη θεωρία της Πολεμικής Τέχνης, το σημαντικότερο χαρακτηριστικό των ηγετών και των δομών που επιτυγχάνουν στο σύγχρονο πεδίο μάχης είναι η δημιουργική και καινοτόμος διάνοηση.²⁵ Η καινοτομία δεν περιορίζεται στο πεδίο της τεχνολογίας, αλλά αφορά πρωτίστως την ικανότητα του ηγέτη να διαχειρίζεται αποτελεσματικά περιορισμένους πόρους, με σκοπό την επίτευξη των εθνικών στόχων.²⁶ Υπό αυτό το πρίσμα, η προτεινόμενη Μονάδα αποτελεί πρακτική εφαρμογή αυτής της ρήσης, καθώς μετατρέπει μια υφιστάμενη δεξαμενή ανθρώπινου δυναμικού, τους αστυνομικούς, σε πολλαπλασιαστή εθνικής ισχύος, χωρίς τις υπέρογκες οικονομικές απαιτήσεις που θα συνεπαγόταν η σύσταση μιας νέας στρατιωτικής μονάδας από μηδενική βάση.

Μια δεύτερη, εξίσου κρίσιμη καινοτομία αφορά τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ μόρφωσης και εκπαίδευσης. Όπως αναδεικνύεται στη σχετική βιβλιογραφία, η εκπαίδευση διδάσκει στο άτομο «τι και πώς», δηλαδή την ικανότητα εκτέλεσης συγκεκριμένων δεξιοτήτων, ενώ η μόρφωση καλλιεργεί το «πώς να νοεί», ενισχύοντας την κριτική σκέψη και την κατανόηση του περιβάλλοντος.²⁷ Η προτεινόμενη Μονάδα συνενώνει αυτά τα δύο πεδία στο ίδιο πρόσωπο: αξιοποιεί την επαγγελματική μόρφωση του αστυνομικού, ο οποίος διαθέτει ώριμη κουλτούρα διαχείρισης κρίσεων, ψυχραιμία και ικανότητα λήψης αποφάσεων υπό πίεση, και την εμπλουτίζει με την εξειδικευμένη στρατιωτική εκπαίδευση του αλεξιπρωτιστή και των ειδικών επιχειρήσεων. Το αποτέλεσμα είναι η διαμόρφωση ενός νέου τύπου μαχητή, με στρατηγική διάνοηση, ικανού να λειτουργεί όχι μόνο ως εκτελεστικό όργανο, αλλά ως σκεπτόμενος μαχητής σε περίπλοκα περιβάλλοντα υβριδικών απειλών.²⁸

Τέλος, η καινοτομία εντοπίζεται και στην ίδια τη φύση της θεσμικής συνεργασίας, η οποία υπερβαίνει τα παραδοσιακά στεγανά μεταξύ των Σωμάτων Ασφαλείας και των Ενόπλων Δυνάμεων, συγκροτώντας ένα ενιαίο και ευέλικτο πλέγμα προάσπισης της Πατρίδας και εθνικής ασφάλειας. Η συγκεκριμένη ευελιξία επιτρέπει την ταχεία προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες ασφαλείας, υλοποιώντας στην πράξη την αρχή ότι οι σύγχρονες απειλές απαιτούν διακλαδικές και συνδυαστικές απαντήσεις.

Επίλογος

Η ιστορική εμπειρία, σε συνδυασμό με την ανάλυση των σύγχρονων δεδομένων, καταδεικνύει ότι η Πολεμική Τέχνη παραμένει ζήτημα ζωτικής σημα-

σίας για την επιβίωση της Πολιτείας, μια υπόθεση ζωής και θανάτου και, ταυτόχρονα, η ασφαλέστερη οδός προς την ευημερία και την ασφάλεια.²⁹ Σε ένα περιβάλλον αυξημένης γεωπολιτικής ρευστότητας, η Ελλάδα οφείλει να υιοθετήσει το διαχρονικό δόγμα του Μάρκου Αυρήλιου: «Άριστος τρόπος του αμύνεσθαι το μη εξομοιούσθαι».³⁰

1. Ιωάννης Μάζης, «Η γεωπολιτική ρευστότητα, οι ΗΠΑ, ο ρόλος της Τουρκίας και η Ελλάδα», *Ράδιο 98.4*, Μάιος, 13, 2022, <https://www.radio984.gr/post/i-mazis-i-geopolitiki-reystotita-oi-ipa-o-rol-os-tis-toyrkias-kai-i-ellada/>
2. Derek Lutterbeck, "Blurring the Dividing Line: The Convergence of Internal and External Security in Western Europe," *European Security* 14, no. 2 (2005): 244–247.
3. Γενικό Επιτελείο Στρατού, ΕΕ 100-1: *Επιχειρήσεις Χερσαίων Δυνάμεων* (Αθήνα: ΓΕΣ/ΔΙΔΟΕ, 2021), 22.
4. Θουκυδίδης, *Ιστορίαι* (μετάφραση Ελ. Βενιζέλου), (Αθήνα: Εκδόσεις Elifrac), 64-68, 110.
5. Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, ΔΚ 2-1: *Επιχειρησιακή Σχεδίαση Ενόπλων Δυνάμεων* (Αθήνα: ΓΕΕΘΑ/Α2, 2023), 27- 28.
6. *Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών*, όπως κυρώθηκε με τον Α.Ν. 585/1945 (ΦΕΚ Α' 242/1945), Άρθρο 51.
7. Alan Cole et al., eds., *San Remo Handbook on Rules of Engagement* (San Remo: International Institute of Humanitarian Law, 2009), 3–5.
8. Πλουμής, *Μαθήματα Ηγεσίας*, 121-122 .
9. Sun Tzu, *Η Τέχνη του Πολέμου*, 29-30.
10. "SAS (R) - Selection and Training," *Elite UK Forces*, προσβάσιμο στο: <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-reserves/>
11. Τιμοκατάλογοι 2026.
12. Todd Sandler και Keith Hartley, *The Economics of Defense*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 52–55.
13. Christos Kollias and Suzanna-Maria Paleologou, "Military Spending, Economic Growth and Investment: A Disaggregated Analysis by Income Group," *Empirical Economics* 56, no. 3 (2019): 935–958.
14. Sun Tzu, *Η Τέχνη του Πολέμου* (Αθήνα: Περίπλους 2003), 28.
15. Γενικό Επιτελείο Στρατού, ΕΕ 100-1, 9.
16. Ίμια 1996: Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ, Ιανουάριος, 30, 2023, YouTube, 21:25-21:41, <https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?q=%ce%b9%ce%bc%ce%b9%ce%b1+%ce%bc%ce%b7%cf%87%ce%b1%ce%bd%ce%b7+%cf%84%ce%bf%cf%85+%cf%87%cf%81%ce%bf%ce%bd%ce%bf%cf%85&&mid=817BCC59A4A8257AB213817BCC59A4A8257AB213&FORM=VCGVRP>
17. Ίμια 1996: Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ, Ιανουάριος, 30, 2023, YouTube, 27:05-28:58, <https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?q=%ce%b9%ce%bc%ce%b9%ce%b1+%ce%bc%ce%b7%cf%87%ce%b1%ce%bd%ce%b7+%cf%84%ce%bf%cf%85+%cf%87%cf%81%ce%bf%ce%bd%ce%bf%cf%85&&mid=817BCC59A4A8257AB213817BCC59A4A8257AB213&FORM=VCGVRP>

[ce%b9%ce%b1+%ce%bc%ce%b7%cf%87%ce%b1%ce%bd%ce%b7+%cf%84%ce%bf%cf%85+%cf%87%cf%81%ce%bf%ce%bd%ce%bf%cf%85&&mid=817BCC59A4A8257AB213817BCC59A4A8257AB213&FORM=VCGVRP](https://www.carabinieri.it/arma-dei-carabinieri/tuscania-regiment-official-page)

18. Παναγιώτης Σαββίδης, «Καστανιές Έβρου: Έλληνες “τρολάρουν” τουρκικό βαρύ όχημα που κόλλησε στην λάσπη», *Πρώτο Θέμα*, 25 Μαρτίου 2020.

19. Γεώργιος Λόης, «Η Συμβολή της Ελληνικής Χωροφυλακής στην Εποποιία του 1940», *Στρατιωτική Ιστορία*, τεύχος 278, (Οκτώβριος 2020), 52-59.

20. Απόστολος Δασκαλάκης, *Ιστορία Ελληνικής Χωροφυλακής 1936-1950*, α΄ τόμος, (Αθήνα: Αρχηγείο Χωροφυλακής), 331- 337.

21. Δασκαλάκης, *Ιστορία Ελληνικής Χωροφυλακής 1936-1950*, α΄ τόμος, 337-339.

22. Δασκαλάκης, *Ιστορία Ελληνικής Χωροφυλακής 1936-1950*, α΄ τόμος, 134-146.

23. Arma dei Carabinieri - Tuscania Regiment Official Page., <https://www.carabinieri.it>

24. Derek Lutterbeck, "Blurring the Dividing Line: The Convergence of Internal and External Security in Western Europe," *European Security* 14, no. 2 (2005): 244-247.

25. Πλουμής, *Πολεμική Τέχνη: Η τέχνη του πολέμου στη διαδρομή της ιστορίας*, 386.

26. Πλουμής, *Πολεμική Τέχνη: Η τέχνη του πολέμου στη διαδρομή της ιστορίας*, 387.

27. Πλουμής, *Πολεμική Τέχνη: Η τέχνη του πολέμου στη διαδρομή της ιστορίας*, 386.

28. Adam Lowther and Brooke Mitchel, Professional Military Education Needs More Creativity, not More History, *War on the Rocks*, May 28, 2020, <https://warontherocks.com/2020/05/professional-military-education-needs-more-creativity-not-more-history/>.

29. Sun Tzu, *Η Τέχνη του Πολέμου*, 19.

30. Μάρκος Αυρήλιος, *Τα εις εαυτόν*, στίχ

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο Αλέξανδρος Κανλής, γεννημένος στην Αθήνα το 1977, είναι Αστυνομικός Υποδιευθυντής και υπηρετεί σήμερα ως Υποδιοικητής στο Τ.Τ. Θέρμης. Στο πλαίσιο της σταδιοδρομίας του στην Ελληνική Αστυνομία, έχει αναλάβει διάφορα διοικητικά και επιχειρησιακά καθήκοντα, ξεκινώντας από τα περιπολικά της Άμεσης Δράσης ως αστυφύλακας και αργότερα ως Αξιωματικός στη θέση του Τμηματάρχη στο Κέντρο Επιχειρήσεων της ίδιας Υπηρεσίας. Έχει υπηρετήσει, επίσης, ως Διμοιρίτης στην Υποδιεύθυνση Αποκατάστασης Τάξης, σε τμήματα ασφαλείας και τάξης, καθώς και στην Υποδιεύθυνση Τεχνικών Εφαρμογών Βορείου Ελλάδος. Παράλληλα με τα καθήκοντά του, ολοκληρώνει μεταπτυχιακές σπουδές στον τομέα των Στρατηγικών Σπουδών στο ΑΠΘ και φοίτησε στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Έχει παρακολουθήσει τις προβλεπόμενες και εξειδικευμένες για το αντικείμενό του εκπαιδεύσεις, συμπεριλαμβανομένης της επιμόρφωσής του στο Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Αστυνομίας (CEPOL) σε θέματα κοινοτικής αστυνομίας, ενώ έχει λάβει και την εκπαίδευση του Αλεξιπρωτιστή Στατικού Ιμάντα. Αναφορικά με τις ηθικές αμοιβές, πέραν των προβλεπόμενων μεταλλίων για τον βαθμό του, τού έχουν απονεμηθεί επιπλέον ο Αστυνομικός Σταυρός, το Ναυτικό μετάλλιο Β΄ Τάξης και τέσσερις έπαινοι. Στην προσωπική του ζωή, είναι έγγαμος και πατέρας τεσσάρων παιδιών.

Χωροθέτηση Αεροδρομίου Διττής Χρήσης με Πολυκριτηριακή Χωρική Ανάλυση: Η Περίπτωση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

του Επισημναγού (I) Νικόλαου Βασιλειάδη, Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Σύνοψη

Το παρόν άρθρο παρουσιάζει μια από τις πλέον σύγχρονες προσεγγίσεις χωροθέτησης αεροδρομίου σε μια ευρεία γεωγραφική περιοχή. Ειδικότερα, αναλύεται η ανάπτυξη αεροδρομίου διττής χρήσης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, βάσει πρόσφατης επιστημονικής μελέτης που εκπονήθηκε στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το άρθρο καταλήγει στη διατύπωση τεκμηριωμένων προτάσεων πολιτικής υποδομών με σαφή ευρωπαϊκό και γεωστρατηγικό προσανατολισμό, αναδεικνύοντας τον ρόλο τέτοιων υποδομών στην ανθεκτικότητα, τη στρατιωτική κινητικότητα και τη διαλειτουργική υποστήριξη της ανατολικής πτέρυγας της Ευρώπης.

Εισαγωγή

Οι αεροπορικές υποδομές διττής χρήσης αποκτούν ολοένα μεγαλύτερη σημασία στο σύγχρονο περιβάλλον ασφάλειας, καθώς δεν εξυπηρετούν μόνο μεταφορικές και αναπτυξιακές ανάγκες, αλλά μπορούν να υποστηρίξουν και απαιτήσεις επιχειρησιακής ετοιμότητας, πολιτικής προστασίας και διαχείρισης κρίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, μορφές όπως τα αεροδρόμια κοινής χρήσης (joint use) και συστεγαζόμενης χρήσης (shared use) επιτρέπουν τη συνύπαρξη πολιτικών και στρατιωτικών λειτουργιών στην ίδια υποδομή, προσδίδοντας στα αεροδρόμια έναν ευρύτερο και πιο σύνθετο ρόλο.¹

Η χωροθέτηση μιας τέτοιας υποδομής δεν αποτελεί απλή τεχνική επιλογή. Η ανάπτυξη αεροδρομίου προϋποθέτει συστηματική αξιολόγηση πολλών και διαφορετικών παραγόντων, καθώς η σχετική απόφαση επηρεάζεται από το φυσικό περιβάλλον, τις λειτουργικές απαιτήσεις, τις κοινωνικές συνθήκες, τις μελλοντικές προκλήσεις και τον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό του αεροδρομίου. Για τον λόγο αυτό, η επιλογή θέσης πρέπει να βασίζεται σε οργανωμένη και πολυπαραγοντική διαδικασία αξιολόγησης.²

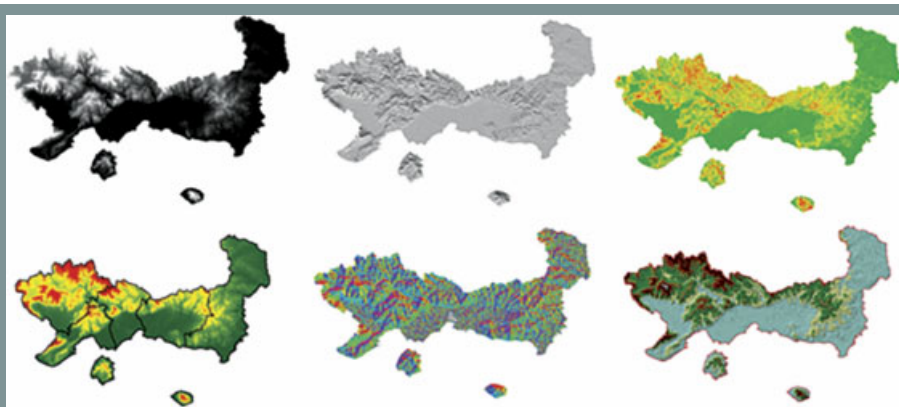
Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΑΜΘ) αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση περιοχής όπου η αεροπορική υποδομή δεν μπορεί να αξιολογηθεί μόνο με όρους μεταφορών ή περιφερειακής ανάπτυξης. Η γεωγραφική της θέση, οι οδικοί, λιμενικοί και μεθοριακοί άξονες, η εγγύτητα σε στρατιωτικές και υγειονομικές εγκαταστάσεις, καθώς και ο ρόλος της στη διαχείριση κρίσεων, δημιουργούν ένα ιδιαίτερα σύνθετο περιβάλλον λήψης απόφασης. Υπό το πρίσμα των σύγχρονων προκλήσεων ασφαλείας στην ανατολική πτέρυγα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και με δεδομένη την ευρωπαϊκή έμφαση στη Στρατιωτική Κινητικότητα, η επιλογή θέσης για αεροδρόμιο διττής χρήσης στην ΠΑΜΘ απαιτεί μια προσέγγιση που να συνδυάζει τεχνικά, λειτουργικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά και κλιματολογικά δεδομένα σε ένα ενιαίο αναλυτικό πλαίσιο.³

Η σκοπιμότητα της παρούσας ανάλυσης ενισχύεται και από το γεγονός ότι στην ελληνική επικράτεια υπάρχει ήδη παράδειγμα λειτουργίας υποδομής διττής χρήσης με ιδιαίτερη επιχειρησιακή σημασία. Η περίπτωση του Διεθνούς Αερολιμένα Χανίων «Ι. Δασκαλογιάννης», ο οποίος μοιράζεται το αεροδρόμιο με την 115 Πτέρυγα Μάχης και τη συστεγαζόμενη αμερικανική Ναυτική Βάση Υποστήριξης (NSA Souda Bay), δείχνει στην πράξη ότι μια τέτοια υποδομή μπορεί να υποστηρίξει ταυτόχρονα πολιτική αεροπορική δραστηριότητα, εθνικές στρατιωτικές ανάγκες και συμμαχική παρουσία. Επιπλέον, η ευρύτερη περιοχή της Σούδας αναγνωρίζεται επίσημα ως γεωγραφικά πλεονεκτική για επιχειρησιακή υποστήριξη στην Ανατολική Μεσόγειο, γεγονός που προσδίδει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη διερεύνηση αντίστοιχων δυνατοτήτων και σε άλλες κρίσιμες γεωγραφικά περιοχές της χώρας, όπως η ΠΑΜΘ.⁴

Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο υιοθετεί το μεθοδολογικό πλαίσιο πρόσφατης επιστημονικής μελέτης που εκπονήθηκε στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Η μελέτη αυτή βασίστηκε στην Πολυκριτηριακή Λήψη Αποφάσεων (Multi-Criteria Decision Analysis – MCDA) σε περιβάλλον Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (Geographic Information Systems – GIS), μέσα από την παράλληλη εφαρμογή της Αναλυτικής Ιεραρχικής Διαδικασίας (Analytic Hierarchy Process – AHP) και της Μεθόδου Κεντροβαρικών Βαρών βάσει Σειράς Κατάταξης (Rank Order Centroid – ROC). Μέσα από αυτή την προσέγγιση, το άρθρο επιδιώκει να αναδείξει πώς το χωρικό αποτέλεσμα της χωροθέτησης μπορεί να μετουσιωθεί σε εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού κρίσιμων εγκαταστάσεων, συνδέοντας τα γεωχωρικά δεδομένα με ζητήματα περιφερειακής θωράκισης και ευρωπαϊκής πολιτικής υποδομών.⁵

Η μελέτη υλοποιήθηκε με συνδυασμό GIS και MCDA, επειδή η χωροθέτηση αεροδρομίου διττής χρήσης δεν εξαρτάται από έναν μόνο παράγοντα, αλλά από την ταυτόχρονη αξιολόγηση πολλών και διαφορετικών δεδομένων στον χώρο. Η επιλογή της συγκεκριμένης προσέγγισης βασίστηκε τόσο στη διεθνή βιβλιογραφία για τον σχεδιασμό αεροδρομίων όσο και σε μελέτες που εφαρμόζουν MCDA-GIS σε σύνθετα προβλήματα επιλογής θέσης. Από αυτή τη βιβλιογραφική βάση προέκυψαν τα βασικά κριτήρια της ανάλυσης, τα οποία προσαρμόστηκαν στα ιδιαίτερα γεωγραφικά, επιχειρησιακά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.⁶

Η μεθοδολογική διαδικασία αναπτύχθηκε σε τέσσερα βασικά στάδια: α) συλλογή και προετοιμασία δεδομένων, β) επιλογή και ομαδοποίηση κριτηρίων, γ) απόδοση βαρών και δ) παραγωγή και σύγκριση δύο μοντέλων καταλληλότητας. Η λογική αυτής της ακολουθίας ήταν σαφής: πρώτα συγκεντρώθηκαν και ενοποιήθηκαν τα απαραίτητα γεωχωρικά δεδομένα, στη συνέχεια επιλέχθηκαν οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χωροθέτηση, κατόπιν αποδόθηκε σχετική βαρύτητα σε κάθε παράγοντα και, τέλος, παράχθηκαν χάρτες καταλληλότητας, ώστε να συγκριθούν και να αξιολογηθούν οι υποψήφιες περιοχές.

Εικόνα 1: Ψηφιακά Μοντέλα Περιφέρειας ΑΜΘ

Τα γεωχωρικά δεδομένα συλλέχθηκαν από πολλαπλές πηγές. Για τη μορφολογία και το ανάγλυφο του εδάφους χρησιμοποιήθηκαν ψηφιακά δεδομένα *Advanced Spaceborne Thermal Emission and Reflection Radiometer* (ASTER) από τη βάση Earthdata της *National Aeronautics and Space Administration* (NASA).⁷ Για θεματικά επίπεδα κάλυψης γης και άλλες χωρικές πληροφορίες αξιοποιήθηκαν διαθέσιμα δεδομένα από τη βάση Copernicus.⁸ Όλα τα δεδομένα εισήχθησαν σε ενιαίο περιβάλλον GIS και υποβλήθηκαν σε προεπεξεργασία, όπως ψηφιοποίηση, γεωκωδικοποίηση, επικάλυψη, ανάλυση εγγύτητας, μετατροπή σε raster και αποκοπή θεματικών επιπέδων (clip), ώστε να καταστούν συγκρίσιμα και λειτουργικά στο ίδιο σύστημα αναφοράς.

Τα κριτήρια οργανώθηκαν σε πέντε βασικές κατηγορίες: τοπογραφικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά, λειτουργικά και κλιματολογικά. Η κατηγοριοποίηση αυτή δεν έγινε απλώς για λόγους ταξινόμησης, αλλά για να αποτυπωθούν με σαφήνεια οι βασικές διαστάσεις του προβλήματος, ώστε η τελική αξιολόγηση να αποτυπώνει τόσο τις απαιτήσεις πολιτικής χρήσης όσο και τις λειτουργικές και επιχειρησιακές διαστάσεις της υποδομής διττής χρήσης. Τα τοπογραφικά κριτήρια αποτιμούν αν το έδαφος είναι κατάλληλο για ανάπτυξη αεροδρομίου, τα περιβαλλοντικά καταγράφουν περιορισμούς και ευαισθησίες του φυσικού χώρου, τα κοινωνικά εξετάζουν τη σχέση της υποδομής με τον ανθρωπογεωγραφικό χώρο και την προσβασιμότητα, τα λειτουργικά εκφράζουν απαιτήσεις ασφάλειας πτήσεων, ενώ τα κλιματολογικά αφορούν τις καιρικές συνθήκες που επηρεάζουν τη σταθερή λειτουργία της υποδομής. Με τον τρόπο αυτό, η ανάλυση δεν περιορίστηκε σε στενή χωροταξική αποτίμηση, αλλά επέτυχε μια ολοκληρωμένη αποτύπωση της συνολικής καταλληλότητας κάθε περιοχής.⁹

Για την ιεράρχηση και απόδοση βαρών στα κριτήρια χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο απευθύνθηκε σε δέκα ειδικούς (Subject Matter Experts - SMEs) της Πολεμικής Αεροπορίας: πέντε Ιπταμένους, τρεις Μηχανικούς Εγκαταστάσεων και δύο Μετεωρολόγους. Η επιλογή αυτή έγινε σκόπιμα, ώστε να συνδυαστούν οι τρεις βασικές όψεις του προβλήματος χωροθέτησης: η επιχειρησιακή, η τεχνική και η περιβαλλοντική. Ο αριθμός των συμμετεχόντων θεωρήθηκε επαρκής για τους σκοπούς της παρούσας εφαρμογής, καθώς στόχος δεν ήταν η στατιστική εκπροσώπηση γενικού πληθυσμού, αλλά η αποτύπωση εξειδικευμένης κρίσης από πρόσωπα με άμεση συνάφεια προς το εξεταζόμενο πρόβλημα.

Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν δύο μέθοδοι της MCDA, η AHP και η ROC. Η AHP επιλέχθηκε ως κύρια μέθοδος, επειδή επιτρέπει την ιεραρχική οργάνωση ενός σύνθετου προβλήματος και τη συστηματική σύγκριση των κριτηρίων ανά ζεύγη, ώστε με την αξιοποίηση των απαντήσεων των SMEs να παραχθούν αναλυτικά βάρη.¹⁰ Αντίθετα, η ROC χρησιμοποιήθηκε ως εναλλακτική μέθοδος στάθμισης, καθώς βασίζεται στη σειρά κατάταξης των κριτηρίων και όχι σε πλήρεις συγκρίσεις μεταξύ όλων των ζευγών.¹¹ Η παράλληλη χρήση των δύο μεθόδων είχε σκοπό να εξεταστεί αν το τελικό αποτέλεσμα παραμένει σταθερό ακόμη και όταν αλλάζει ο τρόπος απόδοσης βαρών. Έτσι, η σύγκριση των δύο τελικών χαρτών και η επακόλουθη ανάλυση ευαισθησίας λειτούργησαν ως μηχανισμός εσωτερικού ελέγχου, ενισχύοντας την αναλυτική αξιοπιστία της τελικής επιλογής θέσης.¹²

Ανάλυση

Η ανάλυση αποτέλεσε το πρακτικό στάδιο εφαρμογής της μεθοδολογίας, με στόχο τη μετατροπή ενός σύνθετου προβλήματος χωροθέτησης σε διαδοχική και ελέγξιμη διαδικασία λήψης απόφασης. Αφετηρία της ήταν η ιεραρχική οργάνωση του προβλήματος, στην οποία ο γενικός στόχος, δηλαδή η επιλογή της καταλληλότερης θέσης για αεροδρόμιο διττής χρήσης, συνδέθηκε με πέντε βασικές κατηγορίες κριτηρίων και τα αντίστοιχα υποκριτήριά τους (βλ. Εικόνα 2). Η δομή αυτή επέτρεψε να εξεταστούν στο ίδιο αναλυτικό πλαίσιο τοπογραφικοί,

[illegible]

Στην πρώτη φάση της ανάλυσης εφαρμόστηκε η μέθοδος AHP για τη στάθμιση των κριτηρίων και των υποκριτηρίων. Από τη διαδικασία αυτή προέκυψαν τα βάρη των πέντε βασικών κατηγοριών και τα επιμέρους βάρη των υποκριτηρίων. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, τα κοινωνικά κριτήρια έλαβαν το υψηλότερο συνολικό βάρος, ακολουθούμενα από τα λειτουργικά, τα τοπογραφικά, τα κλιματολογικά και τα περιβαλλοντικά. Η κατανομή αυτή υποδηλώνει ότι η καταλληλότητα μιας θέσης δεν εξαρτάται μόνο από τη μορφολογία ή τα φυσικά χαρακτηριστικά της, αλλά και από τη σχέση της με τις ανθρώπινες δραστηριότητες, την προσβασιμότητα και τις υφιστάμενες υποδομές. Με άλλα λόγια, η ανάλυση αντιμετώπισε την περιοχή όχι μόνο ως γεωγραφικό χώρο, αλλά και ως λειτουργικό και επιχειρησιακό περιβάλλον.

Κριτήρια	Βάρη	CR	Υποκριτήρια	Βάρη	CR	Συνολικά Βάρη
Τοπογραφικά	0.193	0.044	Υψόμετρο (m)	0.176	0.082	0.034
			Κλίση (%)	0.264		0.051
			Υδροβιολογικά Χαρακτηριστικά	0.085		0.017
			Εγγύτητα από Ρυακία-Ποταμούς	0.142		0.028
			Εγγύτητα από Πέγματα	0.149		0.029
			Καλύψεις Γης	0.183		0.027
Περιβαλλοντικά	0.114		Εγγύτητα από περιοχές Natura2000	0.013	0.022	0.013
			Χείμαυρος Γης	0.008		0.006
			Εγγύτητα από Περιοχές Πτηνών	0.093		0.088
Κοινωνικά	0.383		Εγγύτητα από τα κέντρα των πόλεων	0.033	0.063	0.211
			Θόρυβος (Απόσταση από πύλη)	0.106		0.035
			Εγγύτητα από Δίκτυο Συγκοινωνίας	0.260		0.087
Αιτιατικά	0.249		Εγγύτητα από Ασφαιδρόμους	0.417	0.025	0.104
			Ταχύτητα Εμφύλιας	0.121		0.030
			Εγγύτητα από υψηλής τάσης καλώδια	0.269		0.067
			Εγγύτητα από σιδηροδρόμους	0.133		0.046
Κλιματολογικά	0.150		Υψός (mm/έτος)	0.208	0.096	0.118
			Θερμοκρασία (°C)	0.084		
			Δείκτης καθαρότητας	0.163		
			Ταχύτητα α ανέμου (m/s)	0.277		
			Ατμοσφαιρική πίεση (KPa)	0.102		
			Σχετική υγρασία %	0.186		
Total Weight				1		

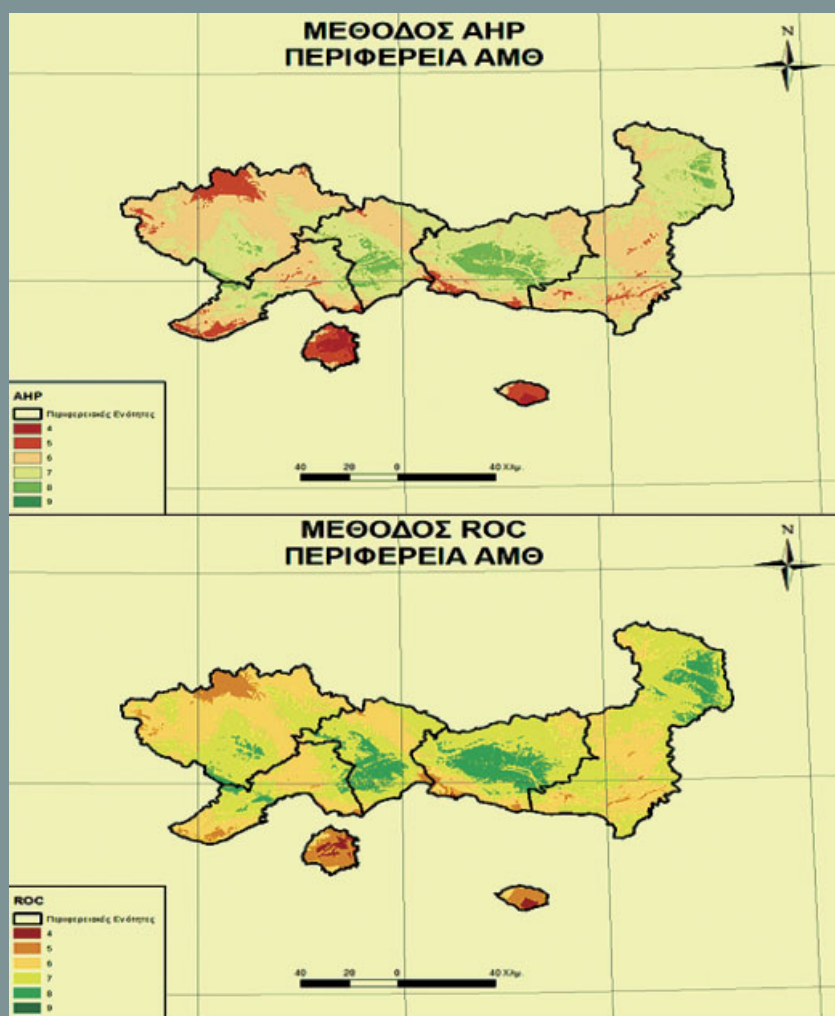
44 Διακλαδική Επιθεώρηση

Στη δεύτερη φάση της ανάλυσης εφαρμόστηκε η μέθοδος ROC ως ένα εναλλακτικό σχήμα στάθμισης. Σε αντίθεση με την AHP, η οποία απαιτεί συγκρίσεις ανά ζεύγη, η ROC στηρίζεται στην ιεραρχική σειρά προτεραιότητας των κριτηρίων, μετατρέποντας μια ποιοτική κατάταξη σε μαθηματικά βάρη με βάση γεωμετρικά κεντροειδή.¹³ Ο Πίνακας 2 αποτυπώνει αυτή τη δεύτερη προσέγγιση και παρουσιάζει τη σειρά ιεράρχησης των μεταβλητών. Η παράλληλη χρήση της είχε ως στόχο να ελεγχθεί κατά πόσο το τελικό αποτέλεσμα παραμένει σταθερό, όταν αλλάζει ο τρόπος απόδοσης βαρών. Με τον τρόπο αυτό, η ROC λειτούργησε ως συμπληρωματικός μηχανισμός εσωτερικού ελέγχου, ενισχύοντας την αναλυτική αξιοπιστία της τελικής επιλογής.

Κριτήριο	Σερά Κατάταξης	Βαρύτητα Κριτηρίου $Weight w_i = \frac{1}{n \sum_{j=1}^n \frac{1}{j}}$
Εγγύτητα από τα κέντρα των πόλεων	1	$w_1 = (1/17) (1/1 + 1/2 + 1/3 + \dots + 1/17) = 0.202$
Εγγύτητα από Αεροδρόμους	2	$w_2 = (1/17) (1/2 + 1/3 + \dots + 1/17) = 0.144$
Εγγύτητα από Περιοχές Πτηνών (Περ. Συγκέντρωσης Διάτροι ΧΥΤΑ)	3	0.114
Δίκτυο Κιμελοφορίας (Εγνατία, Σ.δ. Δίκτυο, Λυμάνια)	4	0.094
Υψόμετρο (m)	5	0.080
Εγγύτητα από υψηλής τάσης καλώδια	6	0.068
Εγγύτητα από αγωγούς πετρελαίου και φυσικού αερίου	7	0.058
Εγγύτητα από τριημέρια εμπόδων (Κιόριας, Αναμορφωτήριες)	8	0.050
Κλίση (%)	9	0.042
Καλύψεις Γης	10	0.036
Εγγύτητα από Ρήγματα	11	0.030
Εγγύτητα από Ρυάκια-Ποταμούς	12	0.025
Θόρυβος (Απόσταση από πόλεις)	13	0.020
Κλιματολογικές Συνθήκες	14	0.015
Χρήσεις Γης	15	0.011
Υδροβιολογικά Χαρακτηριστικά	16	0.007
Εγγύτητα από προστατευμένες περιοχές (Natura 2000)	17	0.003
Total weights		1.000

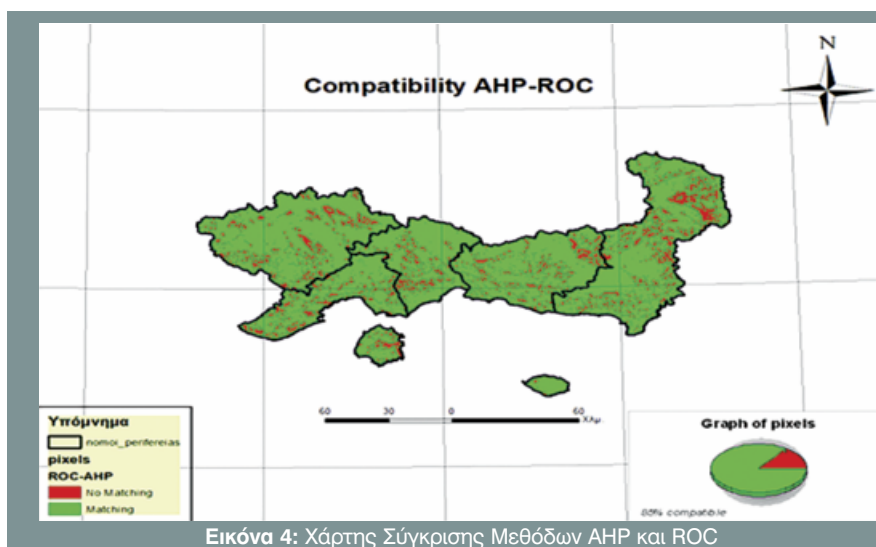
Πίνακας 2: Κριτήρια-Υποκριτήρια με τα σχετικά Βάρη (Μέθοδος ROC)

Αφού ολοκληρώθηκε η στάθμιση, τα δύο σύνολα βαρών εφαρμόστηκαν στο σύνολο των θεματικών επιπέδων του GIS και παρήχθησαν δύο ανεξάρτητοι χάρτες καταλληλότητας, ένας με βάση την AHP και ένας με βάση την ROC (βλ. Εικόνα 3). Και στις δύο περιπτώσεις, ο τελικός δείκτης καταλληλότητας οργανώθηκε σε έξι διαβαθμίσεις, από το 4 έως το 9. Οι τιμές 1 έως 3 αντιστοιχούσαν σε ζώνες αποκλεισμού που είχαν ήδη αφαιρεθεί κατά τη φάση επεξεργασίας των 17 κριτηρίων και υποκριτηρίων μέσω Boolean constraints και, κατά συνέπεια, δεν αποτυπώνονται στους τελικούς χάρτες. Συνεπώς, η χαρτογράφηση εστιάζει αποκλειστικά στο πραγματικά αξιοποιήσιμο επιχειρησιακό περιβάλλον, με τις κατηγορίες 7, 8 και 9 να αναδεικνύουν τις περιοχές που συγκεντρώνουν τις ευνοϊκότερες συνθήκες χωροθέτησης.

Εικόνα 3: Τελικοί Χάρτες Μεθόδων ΑΗΡ και ROC

Στην τρίτη φάση, οι δύο τελικοί χάρτες δεν χρησιμοποιήθηκαν άμεσα για την επιλογή θέσης, αλλά πρώτα συγκρίθηκαν μεταξύ τους. Για τον σκοπό αυτό εφαρμόστηκε το εργαλείο Raster Calculator του ArcGIS, το οποίο επιτρέπει την εκτέλεση μαθηματικών και λογικών πράξεων μεταξύ raster επιπέδων.¹⁴ Μέσω αυτού του ψηφιακού συγκριτικού ελέγχου, το λογισμικό αντιπαρέβαλε ρίxel προς ρίxel τις χωρικές τιμές των δύο χαρτών και εξέτασε τον βαθμό σύγκλισης των αποτελεσμάτων που παρήγαγαν οι δύο μέθοδοι. Η σύγκριση κατέδειξε συμβατότητα και χωρική ταύτιση κατά 85%, ποσοστό που χρησιμοποιήθηκε ως ένδειξη σταθερότητας του αποτελέσματος υπό δύο διαφορετικά σχήματα στάθμισης (βλ. Εικόνα 4). Το εύρημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι δείχνει ότι η τελική εικόνα καταλληλότητας δεν εξαρτήθηκε αποκλειστικά από μία μόνο τεχνική επιλογή, αλλά παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό συνεπής ακόμη και όταν άλλαξε η μέθοδος απόδοσης βαρών, ενισχύοντας την αναλυτική αξιοπιστία της τελικής επιλογής.

Εικόνα 4: Χάρτης Σύγκρισης Μεθόδων AHP και ROC

Η ακολουθία αυτή είναι ουσιαστική για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η γεωχωρική πληροφορία μετατράπηκε σε τεκμηριωμένη διαδικασία χωροθέτησης. Πρώτα οργανώθηκαν τα κριτήρια, στη συνέχεια σταθμίστηκαν με δύο διαφορετικές μεθόδους, έπειτα εφαρμόστηκαν στον χώρο και τέλος συγκρίθηκαν τα παραγόμενα αποτελέσματα. Μόνο μετά την ολοκλήρωση αυτών των βημάτων κατέστη δυνατή η ανάδειξη των υποψήφιων περιοχών που εξετάζονται στην επόμενη ενότητα. Με αυτόν τον τρόπο, η ανάλυση δεν παρουσιάζει απλώς χάρτες, αλλά δείχνει βήμα προς βήμα πώς προέκυψαν οι τελικές χωρικές επιλογές.

Αποτελέσματα και Ερμηνεία

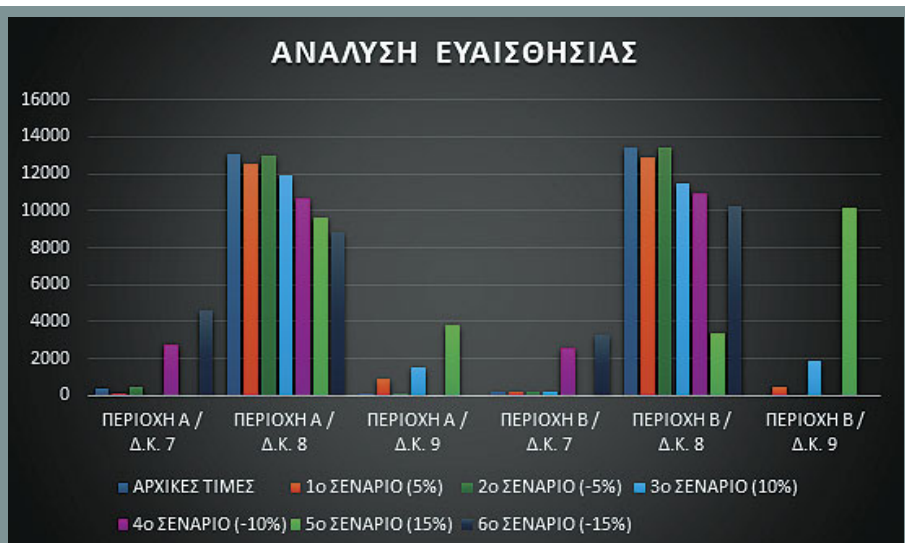
Μετά την ολοκλήρωση της συγκριτικής αξιολόγησης των δύο μοντέλων καταλληλότητας, η ανάλυση οδήγησε στην ανάδειξη δύο υποψήφιων περιοχών που πληρούσαν τις βασικές απαιτήσεις χωροθέτησης και συγκέντρωναν τις υψηλότερες τιμές καταλληλότητας. Οι περιοχές αυτές αντιστοιχούν στην τοποθεσία Α, στον Νομό Ξάνθης, και στην τοποθεσία Β, στον Νομό Ροδόπης (βλ. Εικόνα 5). Το αποτέλεσμα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς περιορίζει ένα αρχικά σύνθετο χωρικό πρόβλημα σε δύο σαφείς, συγκρίσιμες και επιχειρησιακά αξιοποιήσιμες εναλλακτικές.

Από άποψη χωρικής επάρκειας, οι δύο θέσεις παρουσίασαν πολύ κοντινά μεγέθη. Η τοποθεσία Α υπολογίστηκε σε 1001,41 εκτάρια, ενώ η τοποθεσία Β σε 1009,68 εκτάρια, γεγονός που δείχνει ότι και οι δύο διαθέτουν επαρκή χωρική έκταση για την ανάπτυξη μεγάλης αεροπορικής υποδομής διττής χρήσης. Επομένως,

Εικόνα 4: Ψηφιακό Μοντέλο Υποψήφιων Τοποθεσιών

η τελική διάκριση μεταξύ τους δεν μπορούσε να βασιστεί αποκλειστικά στην έκταση, αλλά απαιτούσε έλεγχο της σταθερότητας των δύο περιοχών υπό μεταβαλλόμενες συνθήκες και παραδοχές σχεδιασμού. Για τον λόγο αυτό εφαρμόστηκε ανάλυση ευαισθησίας, ώστε να εξεταστεί κατά πόσο μεταβολές στα σημαντικότερα βάρη του μοντέλου θα επηρέαζαν την τελική επιλογή θέσης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μεταβλήθηκαν τα βάρη των κοινωνικών και λειτουργικών κριτηρίων κατά $\pm 5\%$, $\pm 10\%$ και $\pm 15\%$, προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι ανακατατάξεις αυτές θα ανέτρεπαν την τελική επιλογή θέσης. Η διαδικασία αυτή διαμόρφωσε συνολικά έξι εναλλακτικά σενάρια (βλ. Εικόνα 6), εστιάζοντας σκόπιμα στις δύο αυτές κατηγορίες, καθώς είχαν αναδειχθεί ως οι σημαντικότερες στο αρχικό μοντέλο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το συνολικό εύρος του δείκτη καταλληλότητας παρέμεινε σταθερό μεταξύ 4 και 9, ενώ οι κυριότερες διαφοροποιήσεις περιορίστηκαν στην πυκνότητα των εικονοστοιχείων στις υψηλές κλάσεις καταλληλότητας. Η συμπεριφορά αυτή δείχνει τη γενική ανθεκτικότητα του χωρικού μοντέλου, το οποίο παραμένει δομικά σταθερό ακόμη και μετά από σημαντικές μεταβολές στα βάρη των κριτηρίων.

Εικόνα 6: Ανάλυση Ευαισθησίας Υποψήφιων Τοποθεσιών Κατασκευής Αεροδρομίου

Το κρίσιμότερο εύρημα της ανάλυσης ευαισθησίας είναι ότι η τοποθεσία Β διατήρησε την απόλυτη υπεροχή της στο 100% των εξεταζόμενων σεναρίων. Ανεξάρτητα από τις αυξήσεις ή τις μειώσεις των βαρών, η περιοχή Β παρέμεινε σταθερά η επικρατέστερη επιλογή, καθώς οι ζωτικές της εκτάσεις παρέμειναν εγκλωβισμένες στις κορυφαίες κλάσεις καταλληλότητας (8 και 9). Η χωρική αυτή συμπεριφορά αποδεικνύει ότι η υπεροχή της συγκεκριμένης θέσης στη Ροδόπη δεν είναι οριακή ή συγκυριακή, αλλά δομική. Για τον λόγο αυτό, η τοποθεσία Β αναδείχθηκε ως η σταθερότερη και πλέον ανθεκτική επιλογή, προσφέροντας ισχυρότερη βάση για τον μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό της υποδομής.

Συνολικά, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι, παρά το γεγονός ότι αμφότερες οι υποψήφιες περιοχές ικανοποιούν τις τεχνικές προδιαγραφές χωρικής επάρκειας, η τοποθεσία Β παρουσιάζει σαφώς ανώτερη μεθοδολογική σταθερότητα υπό διαφορετικά καθεστώτα στάθμισης κριτηρίων. Η συμπεριφορά αυτή επιβεβαιώνει ότι η πρόκριση της συγκεκριμένης θέσης δεν αποτελεί προϊόν μιας μεμονωμένης ή συγκυριακής κατανομής βαρών, αλλά επαληθεύεται ως χωρική λύση με αυξημένη αναλυτική αξιοπιστία μέσα από τον έλεγχο ανθεκτικότητας του μοντέλου. Κατά συνέπεια, η επιλογή της τοποθεσίας Β στη Ροδόπη συνιστά την πλέον θωρακισμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη πρόταση, στο πλαίσιο της παρούσας πολυκριτηριακής ανάλυσης, παρέχοντας στους λήπτες αποφάσεων υψηλότερο βαθμό βεβαιότητας σχεδιασμού (βλ. Πίνακα 3).

Παράμετρος	Περιοχή Α	Περιοχή Β	Ερμηνεία
Έκταση	1001,41 ha	1009,68 ha	Και οι δύο επαρκείς
Σενάρια μεταβολής βιτριών	6	6	Ίδιες συνθήκες ελέγχου
Διατήρηση υψηλού δείκτη καταλληλότητας	Ναι	Ναι	Γενική ανθεκτικότητα μοντέλου
Σταθερότητα στις υψηλότερες κλάσεις	Μέτρια	Υψηλή	Υπεροχή Β
Τελική κατάταξη	2η	1η	Επιλογή Β

Πίνακας 3: Συνοπτική Παρουσίαση Ανάλυσης Ευαισθησίας

Προτάσεις

Οι προτάσεις που ακολουθούν δεν αποτελούν αυτοτελές εμπειρικό εύρημα της χωροθετικής ανάλυσης, αλλά στρατηγική εξειδίκευση των συνεπειών της τελικής επιλογής. Με βάση το γεγονός ότι η τοποθεσία Β αναδείχθηκε ως η σταθερότερη και καταλληλότερη λύση, το ζήτημα μετατοπίζεται από το επίπεδο της τεχνικής καταλληλότητας στο επίπεδο της πολιτικής υποδομών. Κατά συνέπεια, η νέα αεροπορική υποδομή διττής χρήσης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης πρέπει να αντιμετωπιστεί όχι ως ένα απομονωμένο περιφερειακό έργο, αλλά ως κρίσιμη υποδομή με ευρωπαϊκή, εθνική και επιχειρησιακή λειτουργία.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η προκρινόμενη χωρική λύση εντάσσεται οργανικά στο πλαίσιο της Στρατιωτικής Κινητικότητας (Military Mobility), την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει ως βασική προϋπόθεση για τη γρήγορη, συντονισμένη και ασφαλή μετακίνηση στρατιωτικού προσωπικού και υλικού.¹⁵ Παράλληλα, η αναθεωρημένη πολιτική για το Trans-European Transport Network (TEN-T), η οποία βασίζεται πλέον στον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1679, ενισχύει τη σύνδεση του δικτύου με τις απαιτήσεις της στρατιωτικής κινητικότητας και της λογικής των υποδομών διττής χρήσης.¹⁶ Υπό αυτή τη λογική, μια νέα υποδομή στην ΠΑΜΘ δεν εξυπηρετεί μόνο τοπικές ανάγκες, αλλά μπορεί να λειτουργήσει ως κόμβος ευρωπαϊκής ανθεκτικότητας και επιχειρησιακής συνέχειας στην ανατολική πτέρυγα της Ένωσης.

Σε στρατηγικό και εθνικό επίπεδο, η νέα υποδομή δύναται να αναβαθμίσει τον ρόλο της ΠΑΜΘ από περιφερειακή γεωγραφική ενότητα σε νευραλγικό κόμβο

σύνδεσης αεροπορικών, χερσαίων και διασυννοριακών ροών. Η προστιθέμενη αξία της δε βρίσκεται μόνο στη δυνατότητα πολιτικής αεροπορικής εξυπηρέτησης, αλλά στην ικανότητά της να υποστηρίζει μεταφορές δυνάμεων, μέσων και κρίσιμων φορτίων σε περιόδους κρίσης ή αυξημένης ετοιμότητας. Το σημείο αυτό συνδέεται άμεσα και με τη νατοϊκή έννοια της ανθεκτικότητας, καθώς η Συμμαχία αντιμετωπίζει την πολιτική προπαρασκευή, τη συνέχεια των κρίσιμων υπηρεσιών και την πολιτική υποστήριξη στρατιωτικών επιχειρήσεων ως θεμελιώδη στοιχεία του Άρθρου 3 και της συνολικής αποτρεπτικής ικανότητας.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, το πλέον χρήσιμο ελληνικό πρότυπο αναφοράς είναι η περίπτωση του Διεθνούς Αερολιμένα Χανίων «Ι. Δασκαλογιάννης». Η συγκεκριμένη αεροπορική εγκατάσταση μοιράζεται επισήμως μεταξύ του πολιτικού αερολιμένα, της 115 Πτέρυγας Μάχης και της αμερικανικής Ναυτικής Βάσης Υποστήριξης (NSA Souda Bay). Το παράδειγμα αυτό αποδεικνύει ότι η συνύπαρξη πολιτικής, εθνικής στρατιωτικής και συμμαχικής χρήσης δεν αποτελεί θεωρητικό σχήμα, αλλά ένα εφαρμόσιμο μοντέλο υποδομής διττής χρήσης. Η αξία του για την ΠΑΜΘ δεν έγκειται στην αυτούσια αντιγραφή του, αλλά στο ότι προσφέρει ένα δοκιμασμένο υπόδειγμα λειτουργικής συνύπαρξης, κατανομής ρόλων, διαχείρισης πρόσβασης και επιχειρησιακής κλιμάκωσης σε περιβάλλον πολλαπλών χρηστών.¹⁸

Σε τακτικό επίπεδο, προτείνεται η συγκρότηση μόνιμης ελληνογαλλικής Πολεμικής Μοίρας στη νέα υποδομή της Θράκης, ως οργανικού πυρήνα αεροπορικής αποτροπής και διαλειτουργικότητας στην ανατολική πτέρυγα της Ευρώπης. Η πρόταση αυτή εδράζεται στην ελληνογαλλική στρατηγική εταιρική σχέση άμυνας του 2021 και στην ενισχυμένη συνολική στρατηγική εταιρική σχέση που υπογράφηκε το 2026.¹⁹ Παράλληλα, συνδέεται με τη σημερινή δομή δυνάμεων της Ελλάδας, η οποία διαθέτει 24 Rafale,²⁰ έχει λάβει LOA για την προμήθεια F-35 και προγραμματίζει την ένταξη των πρώτων αεροσκαφών στο τέλος της δεκαετίας.²¹ Η προτεινόμενη Μοίρα μπορεί, συνεπώς, να οργανωθεί με άμεσο πυρήνα από γαλλικά και ελληνικά Rafale και με προοπτική μελλοντικής ενσωμάτωσης ελληνικών F-35, προσδίδοντας στη βάση χαρακτήρα κόμβου 4.5^{ης} και 5^{ης} γενιάς.

Χάρτης 4. FSRU Αλεξανδρούπολης. Πηγή: Kathimerini.gr (2020)

Σε θεσμικό και διοικητικό επίπεδο, η λειτουργία της υποδομής απαιτεί σαφές μοντέλο μικτής διακυβέρνησης. Αυτό σημαίνει προκαθορισμό αρμοδιοτήτων μεταξύ στρατιωτικών και πολιτικών φορέων, κοινές διαδικασίες για τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας, πρωτόκολλα ασφάλειας, κλιμακωτές διαδικασίες μετάβασης από καθεστώς ειρήνης σε καθεστώς κρίσης και θεσμική κατοχύρωση της προστασίας της υποδομής ως κρίσιμου κόμβου. Η ανάγκη αυτή συνάδει τόσο με τη νατοϊκή έμφαση στην πολιτική προπαρασκευή και τη συνέχεια βασικών υπηρεσιών όσο και με τη νεότερη ευρωπαϊκή πολιτική προστασίας στρατηγικών υποδομών που στηρίζουν τη στρατιωτική κινητικότητα.²²

Σε τεχνικό και οικονομικό επίπεδο, το πρώτο αναγκαίο βήμα είναι η εκπόνηση ολοκληρωμένης Ανάλυσης Κόστους-Οφέλους (Cost-Benefit Analysis – CBA), ώστε να αποτιμηθούν ενιαία τα κόστη ανάπτυξης, τα λειτουργικά οφέλη, οι ανάγκες πολιτικής προστασίας, οι επιχειρησιακές χρήσεις και η ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία της υποδομής. Η χρηματοδοτική στρατηγική οφείλει να στηριχθεί σε μικτό σχήμα: εθνικούς πόρους και τον Μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη» (Connecting Europe Facility – CEF-Transport), ο οποίος αποτελεί βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών.²³ Παράλληλα, οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Στρατιωτική Κινητικότητα και τη European Defence Readiness ενισχύουν τη δυνατότητα μελλοντικής κατεύθυνσης πρόσθετων ευρωπαϊκών πόρων προς έργα διττής χρήσης και στρατηγικές υποδομές.²⁴ Επομένως, το έργο αντιμετωπίζεται όχι ως απλή εθνική δαπάνη, αλλά ως δυνητική στρατηγική επένδυση ευρωπαϊκής ανθεκτικότητας.

Σε πρακτικούς όρους, η υλοποίηση μπορεί να οργανωθεί σε τρεις διακριτές φάσεις, όπως συνοψίζεται στον Πίνακα 4. Η πρώτη αφορά τη θεσμική κατοχύρωση της υποδομής ως έργου διττής χρήσης και την ένταξή της σε εθνικό και ευρωπαϊκό σχεδιασμό. Η δεύτερη αφορά την τεχνική ωρίμανση, με CBA, επιχειρησιακές προδιαγραφές, απαιτήσεις ανθεκτικότητας και σχήμα χρηματοδότησης. Η τρίτη αφορά την επιχειρησιακή ενσωμάτωση, δηλαδή τη σταδιακή ενεργοποίηση των πολιτικών, στρατιωτικών και συμμαχικών λειτουργιών της υποδομής. Με αυτή τη λογική, η προκρινόμενη τοποθεσία Β δεν αποτελεί απλώς τη βέλτιστη χωρική επιλογή, αλλά τον πυρήνα μιας τεκμηριωμένης πολιτικής υποδομών για την ΠΑΜΘ με σαφή ευρωπαϊκό, εθνικό και γεωστρατηγικό ρόλο.

Φάση	Κύριος στόχος	Βασικές ενέργειες	Φορείς Υλοποίησης (Ενδεικτικά)	Αναμενόμενο αποτέλεσμα
I	Θεσμική Κατοχύρωση	Καθορισμός θεσμικού πλαισίου διττής χρήσης, ένταξη σε εθνικό σχεδιασμό & ευρωπαϊκά προγράμματα (π.χ. CEF-Transport).	ΥΠΕΘΑ, Υπουργείο Υποδομών & Μεταφορών, ΓΕΕΘΑ	Πολιτικό-διοικητική θεμελίωση & εξασφάλιση Στρατηγικής Αποδοχής
II	Τεχνική & Οικονομική Ωρίμανση	Εκπόνηση Ανάλυσης Κόστους-Οφέλους (CBA), Σύνταξη Λειτουργικών, Τεχνικών και Επιχειρησιακών Προδιαγραφών. Διαμόρφωση Μοντέλου Μικτής Διοίκησης.	ΓΕΕΘΑ/ΓΕΑ, Εξειδικευμένοι Σύμβουλοι, Υπ. Υποδομών & Μεταφορών	Πλήρης Τεχνική, Χρηματοοικονομική και Επιχειρησιακή Τακτική
III	Επιχειρησιακή Ενσωμάτωση	Σχεδιασμός Διαλειτουργικότητας, Ενσωμάτωση σε Πλάνα Πολιτικής Προστασίας & Ευρωπαϊκής Αξιοποίησης.	ΓΕΕΘΑ, EU Military Staff, Πολιτική Προστασία	Επιχειρησιακή Έκταση & Ανθεκτική Υποδομή Στρατηγικής Υποστήριξης

Πίνακας 4: Ενδεικτικός Οδικός Χάρτης Υλοποίησης της Πρότασης

Το παρόν άρθρο ανέδειξε ότι η διατύπωση προτάσεων για τη χωροθέτηση αεροπορικής υποδομής διττής χρήσης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δεν περιορίζεται σε μια αμιγώς τεχνική ή χωροταξική αποτίμηση. Με αφετηρία το εύρημα ότι η τοποθεσία Β αποτελεί τη σταθερότερη και καταλληλότερη λύση, το άρθρο μετέφερε την ανάλυση από το επίπεδο της τεχνικής καταλληλότητας στο πεδίο της πολιτικής υποδομών, αναδεικνύοντας τις στρατηγικές συνέπειες της συγκεκριμένης επιλογής.

Η βασική συμβολή του άρθρου έγκειται στην ανάδειξη της νέας υποδομής όχι ως απομονωμένου περιφερειακού έργου, αλλά ως κόμβου με σύνθετη λειτουργία και ευρύτερη στρατηγική σημασία. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η προτεινόμενη κατεύθυνση συνάδει με τις τρέχουσες προτεραιότητες της Στρατιωτικής Κινητικότητας και με την ενίσχυση του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών ως πλαισίου υποδομών με αυξημένα χαρακτηριστικά διττής χρήσης. Σε στρατηγικό και εθνικό επίπεδο, αναδεικνύεται ότι η ΠΑΜΘ μπορεί να λειτουργήσει ως νευραλγικός άξονας σύνδεσης αεροπορικών, χερσαίων και διασυνωριακών ροών, ενισχύοντας την επιχειρησιακή ανθεκτικότητα και την υποστηρικτική ικανότητα της ανατολικής πτέρυγας της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνάφεια με τη λογική του Άρθρου 3 της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας.

Παράλληλα, διαμορφώνονται συγκεκριμένοι άξονες για την πρακτική υλοποίηση της πρότασης. Σε επιχειρησιακό επίπεδο, ο Διεθνής Αερολιμένας Χανίων «Ι. Δασκαλογιάννης» αναδεικνύεται ως λειτουργικό εγχώριο πρότυπο συνύπαρξης και κλιμάκωσης σε περιβάλλον πολλαπλών χρηστών. Σε τακτικό επίπεδο, προτείνεται η συγκρότηση μόνιμης ελληνογαλλικής Πολεμικής Μοίρας, με πυρήνα αεροσκάφη Rafale και προοπτική μελλοντικής ενσωμάτωσης F-35, ως εφαρμόσιμου μοντέλου διακρατικής συνεργασίας, αποτροπής και διαλειτουργικότητας 4.5^{ης} και 5^{ης} γενιάς.

Τέλος, οι προτάσεις του παρόντος άρθρου προσεγγίζονται υπό το πρίσμα της διοικητικής και οικονομικής βιωσιμότητας. Σε θεσμικό επίπεδο, αναδεικνύονται οι βασικές προϋποθέσεις ενός μοντέλου μικτής διακυβέρνησης για τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας και τη μετάβαση από καθεστώς ειρήνης σε καθεστώς κρίσης. Σε τεχνικό και οικονομικό επίπεδο, τίθεται ως άμεση προτεραιότητα η εκπόνηση Ανάλυσης Κόστους-Οφέλους και προτείνεται ένα μικτό χρηματοδοτικό σχήμα, με συνδυασμό εθνικών πόρων και CEF-Transport, ώστε το έργο να αξιολογηθεί όχι μόνο ως εθνική δαπάνη, αλλά και ως δυνητική επένδυση ευρωπαϊκής ανθεκτικότητας.

Συμπερασματικά, μέσα από τον τριφασικό οδικό χάρτη υλοποίησης που προτείνεται στο παρόν άρθρο, η προκρινόμενη τοποθεσία Β στη Ροδόπη δεν αντιμετωπίζεται πλέον απλώς ως χωρικό αποτέλεσμα της πολυκριτηριακής ανάλυσης, αλλά ως πυρήνας μιας συγκροτημένης πολιτικής στρατηγικών υποδομών. Με αυτή την προσέγγιση, η Ροδόπη αποκτά ιδιαίτερη σημασία ως γεωγραφικός χώρος εγκατάστασης υποδομής διττής χρήσης, ικανής να υποστηρίξει σύγχρονες ανά-

γκες ασφάλειας, συλλογικής άμυνας και περιφερειακής ανάπτυξης στην ανατολική πτέρυγα της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1. Robert Furey, "What Makes it Military: A Note on Joint-Use & Shared-Use Airports," Hoyle Tanner, May 23, 2022, <https://www.hoyletanner.com/joint-use-airports/>.
2. Transportation Research Board, Strategic Planning in the Airport Industry, ACRP Report 20 (Washington, DC: Transportation Research Board, 2009), 6–8, 16–18, https://crp.trb.org/acrp0715/wp-content/themes/acrp-child/documents/028/original/ACRP_20_Strategic_Planning_in_the_Airport_Industry.pdf.
3. European Commission, Directorate-General for Mobility and Transport, "Military Mobility," accessed May 4, 2026, https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/military-mobility_en.
4. "NSA Souda Bay – About," Commander, Navy Region Europe, Africa, Central, accessed May 24, 2026, <https://cnreurfcent.cnmc.navy.mil/Installations/NSA-Souda-Bay/About/>.
5. Νικόλαος Βασιλειάδης, «Στρατηγική επιλογή θέσης ενός Πολιτικού-Στρατιωτικού Αεροδρομίου στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης υπό το πρίσμα της κάλλιστης διαχείρισης εκδήλωσης καταστροφών και κρίσεων με χρήση πολυκριτηριακής χωρικής ανάλυσης και ασαφούς λογικής» (Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2023), διαθέσιμη στο ΕΛΙΣΜΕ, <https://elisme.gr/stratigiki-epilogi-thesis-enos-politikou-stratitokou-aerodromiou-stin-perifereia-anatolikis-makedonias-thrakis/>.
6. Turan Erman Erkan and Wael Mohamed Elsharida, "Combining AHP and ROC with GIS for Airport Site Selection: A Case Study in Libya," *ISPRS International Journal of Geo-Information* 9, no. 5 (2020): 312, <https://doi.org/10.3390/ijgi9050312>.
7. National Aeronautics and Space Administration, "Advanced Spaceborne Thermal Emission and Reflection Radiometer (ASTER)," *Earthdata*, accessed May 4, 2026, <https://www.earthdata.nasa.gov/data/instruments/aster>.
8. Copernicus Land Monitoring Service, "Copernicus Land Monitoring Service," accessed May 4, 2026, <https://land.copernicus.eu/en>.
9. Βασιλειάδης, «Στρατηγική επιλογή θέσης ενός Πολιτικού-Στρατιωτικού Αεροδρομίου», 65.
10. R. W. Saaty, "The Analytic Hierarchy Process—What It Is and How It Is Used," *Mathematical Modelling* 9, nos. 3–5 (1987): 161–176, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0270025587904738>.
11. F. Hutton Barron and Bruce E. Barrett, "Decision Quality Using Ranked Attribute Weights," *Management Science* 42, no. 11 (1996): 1515–1523, <https://doi.org/10.1287/mnsc.42.11.1515>.
12. Erkan and Elsharida, "Combining AHP and ROC with GIS for Airport Site Selection," 23.
13. Barron and Barrett, "Decision Quality Using Ranked Attribute Weights," 1516–1517.
14. Esri, "Raster Calculator (Spatial Analyst Tools)," ArcGIS Pro Documentation,

accessed May 24, 2026, <https://doc.esri.com/en/arcgis-pro/latest/tool-reference/spatial-analyst/raster-calculator.html>.

15. European Commission, “Military Mobility.”

16. European Parliament and Council of the European Union, Regulation (EU) 2024/1679 of 13 June 2024 on Union guidelines for the development of the trans-European transport network, amending Regulations (EU) 2021/1153 and (EU) No 913/2010 and repealing Regulation (EU) No 1315/2013, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401679.

17. Resilience, Civil Preparedness and Article 3,” NATO, updated November 13, 2024, <https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/resilience-civil-preparedness-and-article-3>.

18. NSA Souda Bay – About.

19. Prime Minister of the Hellenic Republic, “Prime Minister Kyriakos Mitsotakis’ Statements following his meeting with the President of the French Republic Emmanuel Macron,” April 25, 2026, <https://www.primeminister.gr/en/2026/04/25/38380>.

20. “Greece - Defense,” International Trade Administration, U.S. Department of Commerce, last published September 4, 2025, <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/greece-defense>.

21. Hellenic Republic Ministry of National Defence, “LOA sent to MOD/GDDIA for the supply of F-35 fighters to Greece,” April 10, 2024, <https://www.mod.mil.gr/en/loa-sent-to-mod-gddia-for-the-supply-of-f/>.

22. Resilience, Civil Preparedness and Article 3, European Commission, “Military Mobility.”

23. “Connecting Europe Facility,” European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA), accessed May 4, 2026, https://cinea.ec.europa.eu/programmes/connecting-europe-facility_en.

24. “EU Budget 2028–2034,” European Commission, accessed May 4, 2026, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/eu-budget-2028-2034_en.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Επισμηναγός (Ι) Νικόλαος Βασιλειάδης είναι Σπουδαστής της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς της ΑΔΙΣΠΟ. Είναι απόφοιτος της Σχολής Ικάρων και διαθέτει περισσότερες από 2.000 ώρες πτήσης σε αεροσκάφη F-4 και F-16. Κατέχει τέσσερις μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών και είναι υποψήφιος διδάκτωρ στη Μηχανική Ασφάλειας Συστημάτων (System Safety Engineering). Είναι μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στην ασφάλεια πολύπλοκων συστημάτων, στην επιχειρησιακή ανθεκτικότητα, στη διαλειτουργικότητα και στις αμυντικές εφαρμογές προηγμένων υποδομών και τεχνολογιών.

Η τουρκική στρατιωτική παρουσία σε Συρία και Λιβύη: αναδιαμόρφωση της περιφερειακής ασφάλειας και επιπτώσεις για Ελλάδα και Κύπρο

του Ταγματάρχη (ΠΒ) Μιχαήλ Αβραάμ, Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Σύνοψη

Το άρθρο εξετάζει την τουρκική στρατιωτική παρουσία σε Συρία και Λιβύη ως εργαλείο προβολής ισχύος και τη συμβολή της στην αναδιαμόρφωση της ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο. Αξιοποιώντας τη νεοκλασική ρεαλιστική προσέγγιση, τη θεωρία περιφερειακών συμπλεγμάτων ασφάλειας και το Operational Design Framework, αναλύονται συγκριτικά οι στρατηγικοί στόχοι της Άγκυρας, τα μέσα υλοποίησης και οι επιπτώσεις τους. Το άρθρο καταλήγει σε προτάσεις αναπροσαρμογής της ελληνικής και κυπριακής στρατηγικής στις νέες παραμέτρους ασφάλειας της περιοχής.

Εισαγωγή

Οι ισχυροί πράττουν ό,τι τους επιτρέπει η δύναμή τους, ενώ οι αδύναμοι υφίστανται ό,τι είναι αναγκασμένοι να υποστούν.

—Θουκυδίδης¹

Η αναφορά του Θουκυδίδα αποκτά ιδιαίτερη σημασία στη σύγχρονη διεθνή πραγματικότητα, όπου η ισχύς δεν εκδηλώνεται αποκλειστικά μέσω στρατιωτικών μέσων, αλλά και μέσω της ικανότητας ενός κράτους να επηρεάζει το περιβάλλον του και να διαμορφώνει εξελίξεις προς όφελός του. Σε αυτή την πραγματικότητα, η Ανατολική Μεσόγειος και η Μέση Ανατολή αποτελούν πεδία αυξημένου γεωπολιτικού ενδιαφέροντος, στα οποία αναδύονται ανταγωνισμοί, συγκρούσεις και ανακατανομές ισχύος.²

Η Τουρκία, ως περιφερειακή δύναμη με αυξανόμενες φιλοδοξίες, επιδιώκει τα τελευταία χρόνια να ενισχύσει τη θέση της, αξιοποιώντας τόσο στρατιωτικά όσο και πολιτικά εργαλεία. Η παρουσία της σε κρίσιμες περιοχές, όπως η Συρία και η Λιβύη, φαίνεται πως δεν περιορίζεται σε αποσπασματικές ενέργειες αλλά εντάσσεται σε μια ευρύτερη στρατηγική, η οποία αποσκοπεί στη διεύρυνση της επιρροής της και στη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού περιφερειακού περιβάλλοντος. Η στρατηγική αυτή αντανάκλα μια μετάβαση από πιο ήπιες μορφές άσκησης ισχύος σε πιο ενεργητικές και σε ορισμένες περιπτώσεις, στρατιωτικοποιημένες πρακτικές.³ Μετά το 2011, και ιδιαίτερα στο πλαίσιο των ανακατατάξεων που προκάλεσε η Αραβική Άνοιξη, η τουρκική εξωτερική πολιτική αποκτά πιο δυναμικό και παρεμβατικό χαρακτήρα. Η εμπλοκή της σε περιφερειακές συγκρούσεις, η αξιοποίηση στρατιωτικών επιχειρήσεων και η ανάπτυξη συνεργασιών με τοπικούς δρώντες καταδεικνύουν μια πιο ενεργητική προσέγγιση στη διαχείριση των γεωπολιτικών εξελίξεων. Οι επιλογές αυτές επηρεάζουν άμεσα τις ισορροπίες στην Ανατολική Μεσόγειο, δημιουργώντας νέες προκλήσεις, αλλά και ευκαιρίες για τα κράτη της περιοχής.

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα του άρθρου αφορά τη φύση της τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας σε Συρία και Λιβύη ως συνεκτικής στρατηγικής προβολής ισχύος, καθώς και τις επιπτώσεις της για την αναδιαμόρφωση της ελληνικής και κυπριακής στρατηγικής στην Ανατολική Μεσόγειο.

Σκοπός του άρθρου είναι να απαντήσει στο ερώτημα αυτό μέσα από δύο επίπεδα ανάλυσης. Στο αναλυτικό επίπεδο, δίνεται το ερμηνευτικό πλαίσιο για την τουρκική συμπεριφορά μέσα από τον συνδυασμό των τριών αναλυτικών εργαλείων: της νεοκλασικής ρεαλιστικής προσέγγισης για την κατανόηση της τουρκικής εξωτερικής συμπεριφοράς, της θεωρίας περιφερειακών συμπλεγμάτων ασφάλειας για την κατανόηση του ευρύτερου περιβάλλοντος, και του Operational Design Framework (ODF) για τη δομή της επιμέρους ανάλυσης κάθε πεδίου. Στο πρακτικό επίπεδο συμβάλλει στην αναδιαμόρφωση της ελληνικής και κυπριακής στρατηγικής, ώστε αυτή να ανταποκρίνεται στις νέες παραμέτρους ασφάλειας της Ανατολικής Μεσογείου.

Η ανάλυση κινείται σε τρία επίπεδα. Εξετάζει τους στρατηγικούς στόχους που επιδιώκει η Άγκυρα σε Συρία και Λιβύη, τα μέσα με τα οποία τους υπηρετεί (στρατιωτικά, διπλωματικά και ενεργειακά) και τις επιπτώσεις των επιλογών αυτών στο περιφερειακό σύστημα ασφάλειας και ειδικότερα στις ισορροπίες ασφάλειας Ελλάδας και Κύπρου.

Ιστορικό και Γεωπολιτικό Πλαίσιο

Το γεωπολιτικό περιβάλλον της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζεται από αλληλένδετες κρίσεις, ρευστές ισορροπίες και έντονο ανταγωνισμό ισχύος.⁴ Η περιοχή, λόγω της στρατηγικής της θέσης και της σύνδεσής της με κρίσιμους ενεργειακούς και θαλάσσιους διαδρόμους, αποτελεί έναν από τους βασικούς χώρους αναμέτρησης περιφερεια-

κών και διεθνών δυνάμεων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Τουρκία επιχειρεί να αναβαθμίσει τη θέση της ως αυτόνομος γεωπολιτικός δρών, συνδυάζοντας διεκδικητικό λόγο, στρατιωτική παρουσία εκτός συνόρων και συστηματική αμφισβήτηση του υφιστάμενου status quo σε θαλάσσιους και ενεργειακούς χώρους. Η κατανόηση της τουρκικής στρατηγικής απαιτεί τόσο ιστορική όσο και ιδεολογική προσέγγιση, καθώς η σύγχρονη εξωτερική πολιτική της Άγκυρας εδράζεται σε παλαιότερα θεωρητικά σχήματα και χαρακτηρίζεται από σταδιακή μετατόπιση από την έμφαση στην άμυνα προς την ενεργητική προβολή ισχύος.

Η πρώτη καθοριστική καμπή αυτής της πορείας εντοπίζεται στην περίοδο της Αραβικής Άνοιξης. Το δόγμα των «μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες» στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι η Τουρκία μπορούσε να λειτουργήσει ως γέφυρα μεταξύ Δύσης και Μέσης Ανατολής, αξιοποιώντας εργαλεία ήπιας ισχύος, όπως η διπλωματία, η οικονομική συνεργασία και οι πολιτισμικοί δεσμοί.⁵ Ωστόσο, η εμπλοκή της Άγκυρας στις εσωτερικές εξελίξεις αραβικών κρατών, η ρήξη με το καθεστώς της Συρίας και η ανάδυση του κουρδικού ζητήματος στη βόρεια Συρία ανέδειξαν την ανάγκη υιοθέτησης πιο σκληρών αντιλήψεων ασφάλειας. Ορόσημο σε αυτή τη μετατόπιση αποτέλεσε το αποτυχημένο πραξικόπημα του 2016, το οποίο οδήγησε σε εκτεταμένες εκκαθαρίσεις στις Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις (ΤΕΔ) και σε θεσμική συγκέντρωση εξουσιών στην Προεδρία. Έκτοτε, η εξωτερική πολιτική αποκτά σαφώς πιο στρατιωτικοποιημένο χαρακτήρα, με τη στρατιωτική ισχύ να αναδεικνύεται σε βασικό εργαλείο τόσο για την προστασία του καθεστώτος όσο και για την προώθηση περιφερειακών φιλοδοξιών.

Το ιδεολογικό υπόβαθρο αυτής της στρατηγικής αποτυπώνεται στη σύζευξη της θεωρίας του «Στρατηγικού Βάθους» με την αντίληψη της «Γαλάζιας Πατρίδας».⁶ Η θεωρία του Στρατηγικού Βάθους αντιμετωπίζει την Τουρκία ως κράτος με ιστορική και γεωγραφική κεντρικότητα, το οποίο μπορεί να αναπτύξει κύκλους επιρροής σε περιοχές όπως τα Βαλκάνια, τη Μέση Ανατολή και τον Καύκασο. Με αυτή τη λογική, η οθωμανική κληρονομιά, οι θρησκευτικοί και πολιτιστικοί δεσμοί, καθώς και η γεωγραφική θέση μετατρέπονται από στοιχεία ταυτότητας σε εργαλεία άσκησης εξωτερικής πολιτικής. Σε συμπληρωματικό επίπεδο, η έννοια της «Γαλάζιας Πατρίδας» επεκτείνει αυτή τη λογική στον θαλάσσιο χώρο, παρουσιάζοντας τις θάλασσες γύρω από την Τουρκία ως ζωτικό πεδίο κυριαρχίας και επιρροής. Η προσέγγιση αυτή συνδέει άμεσα τις θαλάσσιες ζώνες και τους ενεργειακούς πόρους της Ανατολικής Μεσογείου με την ίδια την ασφάλεια και την επιβίωση του τουρκικού κράτους, προσδίδοντας ιδεολογική και στρατηγική νομιμοποίηση σε πολιτικές διεκδίκησης και αποτροπής.⁷

Οι στρατηγικές αυτές επιλογές αποτυπώνονται με τη μεγαλύτερη σαφήνεια σε δύο πεδία κρίσης, τη Συρία και τη Λιβύη, τα οποία εξετάζονται αναλυτικά στο παρόν άρθρο. Επιπρόσθετα, το γεωπολιτικό σκηνικό διαμορφώνεται από τη δράση διεθνών και περιφερειακών δρώντων, με κυριότερους τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Ρωσία, το NATO και την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και από τα σχήματα συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου, Αιγύπτου και Ισραήλ, των οποίων ο ρόλος αναλύεται στη συνέχεια σε σχέση με τις επιπτώσεις της τουρκικής παρουσίας.

Διαφορετικές σχολές προσεγγίζουν τη συμπεριφορά της Άγκυρας από διαφορετικές οπτικές. Άλλοι μελετητές την ερμηνεύουν ως αναθεωρητική προσπάθεια μεταβολής του περιφερειακού status quo, άλλοι την αναλύουν ως έκφραση νεοοθωμανικής αναβίωσης, άλλοι την ταξινομούν ως πολιτική «μέσης δύναμης» μεταξύ ανταγωνιστικών κέντρων ισχύος, και άλλοι την κατανοούν ως αναζήτηση στρατηγικής αυτονομίας.⁸

Χωρίς να επιδιώκεται η επίλυση αυτής της θεωρητικής συζήτησης, το παρόν άρθρο υιοθετεί τη νεοκλασική ρεαλιστική προσέγγιση ως καταλληλότερο ερμηνευτικό εργαλείο. Η ανάλυση που ακολουθεί στηρίζεται στη νεοκλασική ρεαλιστική προσέγγιση, η οποία επιτρέπει τη σύνδεση των μεταβολών του διεθνούς περιβάλλοντος με τις εσωτερικές πολιτικές και θεσμικές επιλογές της Τουρκίας.⁹ Επικουρικά, η ανάλυση αξιοποιεί τη θεωρία περιφερειακών συμπλεγμάτων ασφάλειας της Σχολής της Κοπεγχάγης για την κατανόηση του ευρύτερου περιβάλλοντος της Ανατολικής Μεσογείου ως ενιαίου χώρου αλληλεξαρτήσεων ασφάλειας και τέλος συμπληρωματικά το Operational Design Framework (ODF) χρησιμοποιείται ως αναλυτικό εργαλείο οργάνωσης της συγκριτικής εξέτασης των δύο περιπτώσεων.¹⁰

Η εξέταση των δύο πεδίων υποστηρίζεται από το ODF, όπως αυτό έχει αναπτυχθεί στην επιχειρησιακή πρακτική. Πρόκειται για συστηματικό αναλυτικό πλαίσιο που χρησιμοποιείται για τη μελέτη στρατιωτικών επιχειρήσεων και επιτρέπει τη σύνδεση της επιχειρησιακής δράσης με τους μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους ενός κράτους. Δομεί την ανάλυση γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες. Το στρατηγικό περιβάλλον αφορά το πλαίσιο μέσα στο οποίο δρα το κράτος, οι στρατηγικοί στόχοι προσδιορίζουν τι επιδιώκει, ενώ οι φάσεις και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων δείχνουν πώς οι ενέργειες εξυπηρετούν τους στόχους. Η επιδιωκόμενη τελική κατάσταση αποτυπώνει το μακροπρόθεσμο επιθυμητό αποτέλεσμα.¹¹

Με βάση αυτή τη θεωρητική αφετηρία, η Συρία και η Λιβύη εξετάζονται ως μελέτες περίπτωσης, οι οποίες επιτρέπουν τη συγκριτική αποτίμηση των στρατηγικών στόχων που επιδιώκει η Άγκυρα, των μέσων με τα οποία τους υλοποιεί (στρατιωτικά, διπλωματικά και ενεργειακά εργαλεία), και των επιπτώσεων που προκύπτουν για το περιφερειακό σύστημα ασφάλειας. Η επιλογή των δύο αυτών πεδίων δεν είναι τυχαία. Παρά τις διαφορές τους ως προς τη γεωγραφική θέση, το νομικό καθεστώς εμπλοκής και το επιχειρησιακό περιβάλλον, τα δύο πεδία αναδεικνύουν με σαφήνεια τη μετάβαση από μια αμυντική λογική ασφάλειας σε μια ενεργητική περιφερειακή παρουσία. Η συγκριτική αυτή εξέταση επιτρέπει να αναδειχθούν τόσο τα κοινά χαρακτηριστικά της τουρκικής στρατηγικής όσο και οι διαφοροποιήσεις της ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής.¹²

Τουρκική Στρατιωτική Παρουσία σε Συρία και Λιβύη

Η εξέταση των δύο πεδίων προϋποθέτει την κατανόηση του εσωτερικού πλαισίου που διαμόρφωσε τη στροφή της Άγκυρας προς μία πιο διεκδικητική εξωτερική πολιτική. Το πραξικόπημα του 2016 αποτέλεσε σημείο καμπής για τη λειτουργία του πολιτικοστρατιωτικού συστήματος. Η ενίσχυση των εξουσιών της Προεδρίας, οι εκκαθαρίσεις στις τάξεις των ενόπλων δυνάμεων και η αναδιοργάνωση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων οδήγησαν στη διαμόρφωση ενός πιο συγκεντρωτικού και πολιτικά ελεγχόμενου μοντέλου διακυβέρνησης. Σε αυτό το νέο πλαίσιο, οι ΤΕΔ αναβαθμίστηκαν σε βασικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής, ενώ η ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας ενίσχυσε την επιδίωξη μεγαλύτερης στρατηγικής αυτονομίας.

Επιπλέον, η αστάθεια στη Μέση Ανατολή και η αβεβαιότητα ως προς τη στάση των μεγάλων δυνάμεων δημιούργησαν σημαντικά κενά ισχύος, τα οποία η Άγκυρα εκμεταλλεύτηκε για να μεταβεί σε μια πιο ενεργητική πολιτική περιφερειακής παρουσίας.¹³ Η μετάβαση αυτή αποτυπώνει με σαφήνεια τη βασική διαπίστωση του νεοκλασικού ρεαλισμού, ότι οι μεταβολές στο διεθνές περιβάλλον φιλτράρονται από τις εσωτερικές δομές του κράτους και διαμορφώνουν την εξωτερική του συμπεριφορά.

Υπό αυτές τις συνθήκες, οι περιπτώσεις της Συρίας και της Λιβύης αποτελούν τα πλέον πρόσφορα παραδείγματα του τρόπου με τον οποίο η Τουρκία μετατρέπει τη στρατιωτική της παρουσία σε εργαλείο πολιτικής επιρροής. Πρόκειται για δύο διαφορετικά θέατρα επιχειρήσεων, με διαφορετικούς βαθμούς νομιμοποίησης, επιχειρησιακές απαιτήσεις και γεωπολιτικά χαρακτηριστικά, τα οποία όμως συγκλίνουν σε μια κοινή στρατηγική λογική. Η χρήση της στρατιωτικής ισχύος όχι μόνο για την αντιμετώπιση άμεσων απειλών, αλλά και για τη διαμόρφωση πολιτικών αποτελεσμάτων και τη μακροχρόνια εδραίωση περιφερειακής επιρροής. Η ανάλυση κάθε πεδίου ακολουθεί τη σχεδιαστική λογική του ODF και αναπτύσσεται διαδοχικά μέσα από τους τέσσερις άξονές του.

Η Συρία ως Πεδίο Εκμάθησης και Εδαφικής Εδραίωσης

Στο επίπεδο του στρατηγικού περιβάλλοντος και των στρατηγικών στόχων, η τουρκική παρουσία στη Συρία εξελίχθηκε σε μία από τις πιο σύνθετες και μακρόχρονες εξωτερικές εμπλοκές της σύγχρονης τουρκικής πολιτικής. Η αφετηρία της συνδέθηκε με τη βαθμιαία αποσταθεροποίηση που προκάλεσε η «Αραβική Άνοιξη», όταν η Συρία μετατράπηκε σε πεδίο σύγκρουσης μεταξύ τοπικών, περιφερειακών και διεθνών δρώντων. Για την Άγκυρα, η κρίση αυτή δεν αποτέλεσε μόνο απειλή για τη σταθερότητα των νοτίων συνόρων της, αλλά και ευκαιρία αναδιάταξης του στρατηγικού της περιβάλλοντος. Μετά τα γεγονότα του 2016, η Τουρκία υιοθέτησε σαφώς πιο αυτόνομη και παρεμβατική στρατηγική, με κύριους στόχους την προστασία των συνόρων, τον περιορισμό της επιρροής των κουρδικών Μονάδων Προστασίας του Λαού (YPG) και τη δημιουργία ζώνης ασφαλείας κατά μήκος της τουρκοσυριακής μεθορίου.¹⁴ Στη βάση αυτή, εξαπέλυσε διαδοχι-

κές στρατιωτικές επιχειρήσεις: «Ασπίδα του Ευφράτη» (2016-2017), «Κλάδος Ελαίας» (2018), «Πηγή Ειρήνης» (2019) και «Ασπίδα της Άνοιξης» (2020) με στόχο την αποδυνάμωση των κουρδικών δυνάμεων, τη διακοπή της εδαφικής τους συνέχειας και την εδραίωση τουρκικού ελέγχου σε κρίσιμες περιοχές.¹⁵ Η αλληλουχία αυτή των επιχειρήσεων δε συνιστά σειρά αποσπασματικών αντιδράσεων. Αντικατοπτρίζει τη συστηματική μετατροπή της απειλής σε αφορμή για επανακαθορισμό του στρατηγικού περιβάλλοντος της Άγκυρας, όπου η εξωτερική προβολή ισχύος λειτουργεί ως εργαλείο διαχείρισης εσωτερικών διακυβευμάτων και ανασχηματισμού των ισορροπιών στο περιφερειακό περιβάλλον της Συρίας και της νότιας Μέσης Ανατολής.

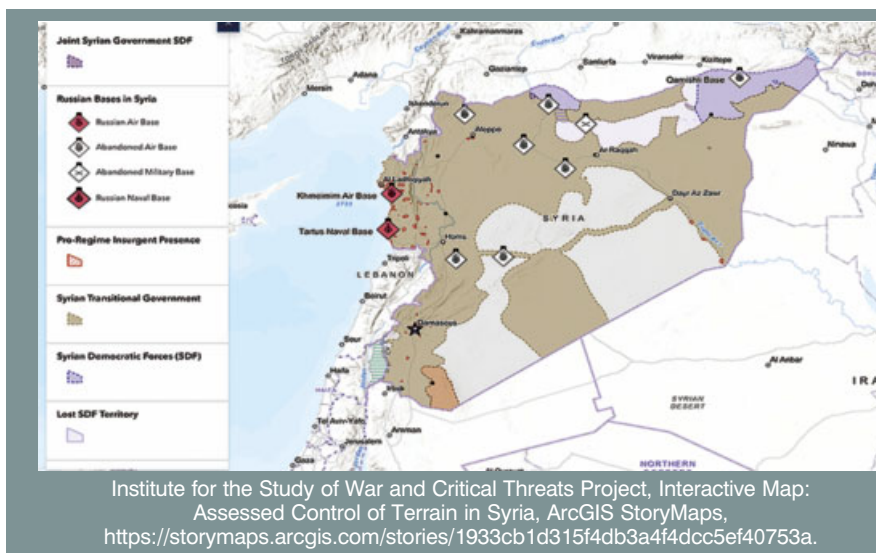
Στο επίπεδο των φάσεων και των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων, η τουρκική εμπλοκή στη Συρία απέκτησε πιο σταθερά χαρακτηριστικά. Η δημιουργία δικτύου βάσεων, παρατηρητηρίων, διοικητικών δομών και μηχανισμών ασφαλείας στις περιοχές της Αφρίν, του Τζαραμπλούς, του Αλ Μπαμπ και του Ιντλίμπ επέτρεψε στην Άγκυρα να μετατρέψει μια αρχική επιχείρηση συνοριακής ασφάλειας σε υβριδικό σύστημα ελέγχου περιοχών εντός συριακού εδάφους. Στις περιοχές αυτές λειτουργούν τοπικά διοικητικά συμβούλια σε συντονισμό με τις τουρκικές παραμεθόριες επαρχίες, σχολεία με τουρκικό πρόγραμμα σπουδών και αστυνομικές ακαδημίες που εκπαιδεύουν τοπικές δυνάμεις ασφαλείας, ενώ κυκλοφορεί η τουρκική λίρα και χρησιμοποιούνται τουρκικές υπηρεσίες ταχυδρομείου και τηλεπικοινωνιών.¹⁶ Η παρουσία αυτή ενισχύθηκε από τη συνεργασία με τον Συριακό Εθνικό Στρατό (Syrian National Army - SNA), έναν συνασπισμό ενόπλων ομάδων υπό τουρκική επιρροή. Παράλληλα, η Τουρκική Υπηρεσία Διαχείρισης Καταστροφών (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı - AFAD) και άλλοι κρατικοί φορείς συνέβαλαν στη διοικητική και κοινωνική εδραίωση της τουρκικής επιρροής στις περιοχές αυτές.¹⁷ Την ίδια στιγμή, οι ρωσοτουρκικές διευθετήσεις και ιδίως οι συμφωνίες του Σότσι, καθώς και η συμμετοχή της Άγκυρας στη Διαδικασία της Αστάνη, αναγνώρισαν ουσιαστικά τον ρόλο της ως κρίσιμου παράγοντα στη βορειοδυτική Συρία.¹⁸

Ως προς την επιδιωκόμενη τελική κατάσταση, η συριακή εμπλοκή προσέφερε στην Τουρκία επιχειρησιακά, πολιτικά και τεχνολογικά οφέλη. Οι ΤΕΔ απέκτησαν εμπειρία σε επιχειρήσεις χαμηλής και μεσαίας έντασης, ενώ η εκτεταμένη χρήση μη επανδρωμένων αεροχημάτων (Unmanned Aircraft System - UAS) λειτούργησε ως πεδίο δοκιμής και επιτάχυνσης της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας. Η εξέλιξη της συριακής κρίσης και η ανάδειξη νέων δρώντων στο μεταπολεμικό σκηνικό, συμπεριλαμβανομένου του Ahmed al Sharaa, κατέδειξαν ότι η μακροχρόνια τουρκική στρατιωτική παρουσία είχε ήδη μετατραπεί σε πολιτικό κεφάλαιο.¹⁹

Η εμπλοκή αυτή δεν ήταν χωρίς κόστος. Η σημαντικότερη απώλεια των Τουρκικών Ένοπλων Δυνάμεων σημειώθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2020, όταν 33 Τούρκοι στρατιώτες σκοτώθηκαν στο Μπαλιούν του Ιντλίμπ από συριακά πυρά. Συνάμα, η διεθνής νομιμοποίηση των ενεργειών παρέμεινε αμφισβητούμενη, όπως αποτυπώθηκε στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24^{ης} Οκτωβρίου 2019, το οποίο καταδίκασε την επιχείρηση «Πηγή Ειρήνης» ως παραβίαση του διε-

θνούς δικαίου.²⁰ Οικονομικές επιβαρύνσεις, ανθρώπινες απώλειες και ζητήματα διεθνούς νομιμοποίησης ανέδειξαν τα όρια μιας στρατηγικής που, αν και αποτελεσματική σε επίπεδο επιρροής, παραμένει αμφιλεγόμενη.²¹ Η συριακή εμπειρία λειτούργησε έτσι ως πεδίο εκμάθησης, στο οποίο η Τουρκία δοκίμασε και βαθμονόμησε τους συνδυασμούς στρατιωτικών, πολιτικών και τεχνολογικών εργαλείων που θα μεταφερθούν με προσαρμογές, στο πεδίο της Λιβύης.

Η Λιβύη ως Πεδίο Επίδειξης και Θαλάσσιας Επέκτασης

Στο επίπεδο του στρατηγικού περιβάλλοντος και των στρατηγικών στόχων, η τουρκική στρατιωτική παρουσία στη Λιβύη ακολούθησε διαφορετική διαδρομή, αλλά εξυπηρέτησε παρεμφερείς στρατηγικούς σκοπούς. Το βασικό θεσμικό της έρεισμα ήταν το Μνημόνιο Κατανόησης με την Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας (Government of National Accord - GNA) το 2019, το οποίο παρείχε στην Άγκυρα νομική και πολιτική βάση για την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων και συμβούλων στη χώρα.²² Στον λιβυκό εμφύλιο, η Τουρκία υποστήριξε αποφασιστικά την κυβέρνηση της Τρίπολης απέναντι στον Λιβυκό Εθνικό Στρατό (Libyan National Army - LNA) του Χαλίφα Χάφταρ, παρέχοντας UAS, στρατιωτικούς συμβούλους και υλικοτεχνική υποστήριξη.²³ Η παρέμβασή της αποδείχθηκε καθοριστική, καθώς ανέκοψε την προέλαση του LNA και μετέβαλε τους επιχειρησιακούς συσχετισμούς υπέρ της Τρίπολης. Στη συνέχεια, η Τουρκία εγκατέστησε δυνάμεις σε σημεία όπως η Μισράτα και η αεροπορική βάση Αλ Ουατίγια. Εκεί αναπτύχθηκαν Τούρκοι στρατιωτικοί εκπαιδευτές, σύμβουλοι και συστήματα αεράμυνας. Αξιοποιήθηκαν Σύροι μαχητές προσκεείμενοι στις τουρκικές δυνάμεις, οι οποίοι σύμφωνα με έκθεση του Αμερικανικού Υπουργείου Άμυνας ανήλθαν σε 3.500 έως 3.800 κατά τους πρώτους τρεις μήνες του 2020, ενώ μεταγενέστερες εκτιμήσεις αναφέρουν τη συνεχιζόμενη παρουσία περίπου 5.000 μαχητών έως τα τέλη του 2021.²⁴

Στο επίπεδο των φάσεων και των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων, η Λιβύη λειτούργησε ως χώρος επίδειξης και επιβεβαίωσης των δυνατοτήτων της τουρκικής

αμυντικής βιομηχανίας. Η χρήση Bayraktar TB2, θωρακισμένων Kirpi και συστημάτων επικοινωνιών Aselsan ενίσχυσε τη διεθνή εικόνα της Τουρκίας ως αξιόπιστου κατασκευαστή στρατιωτικής τεχνολογίας και συνέβαλε στην προώθηση των εξαγωγών της. Οι αμυντικές εξαγωγές της Τουρκίας αυξήθηκαν από περίπου 2 δισεκατομμύρια δολάρια το 2019 σε 7,2 δισεκατομμύρια δολάρια το 2024, σημειώνοντας αύξηση 30 τοις εκατό σε ένα μόλις έτος, ενώ τα Bayraktar TB2 εξάγονται πλέον σε περισσότερες από 35 χώρες. Σύμφωνα με την κατάταξη του Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), η Τουρκία ανήλθε το 2024 στη 17^η θέση των μεγαλύτερων εξαγωγέων όπλων παγκοσμίως, ενώ πέντε τουρκικές εταιρείες εντάχθηκαν στις 100 κορυφαίες αμυντικές εταιρείες παγκοσμίως.²⁵ Αυτή η ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, σε συνδυασμό με την επακόλουθη της αμυντική διπλωματία και τις συνεργασίες με τρίτες χώρες, ενισχύει συστηματικά τη διεθνή παρουσία της Άγκυρας.²⁶

Η στρατιωτική εμπλοκή συνοδεύτηκε από ήπια ισχύ που εκφράζεται με την παρουσία της Τουρκικής Υπηρεσίας Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΤΙΚΑ), του πολιτιστικού Ιδρύματος Yunus Emre και της Προεδρίας Θρησκευτικών Υποθέσεων (Diyanet), μέσω των οποίων ενίσχυσαν τους δεσμούς με τοπικούς φορείς και διαμόρφωσαν ευνοϊκό κοινωνικό περιβάλλον για τη διατήρηση της τουρκικής επιρροής.²⁷ Η συνδυαστική αυτή αξιοποίηση στρατιωτικών, βιομηχανικών και κοινωνικών εργαλείων αποτυπώνει την πληρότητα της σχεδιαστικής λογικής που υιοθετεί η Άγκυρα. Κάθε φάση επιχειρήσεων εξυπηρετεί συγκεκριμένα αποτελέσματα, τα οποία με τη σειρά τους συνδέονται με την επιδιωκόμενη τελική κατάσταση, δηλαδή τη δημιουργία ενός σταθερού περιβάλλοντος επιρροής.

Ως προς την επιδιωκόμενη τελική κατάσταση, η Λιβύη υπερέβη κατά πολύ τα όρια μιας βορειοαφρικανικής κρίσης. Το θαλάσσιο σκέλος του Μνημονίου του 2019 αξιοποιήθηκε από την Άγκυρα ως μέσο προβολής της «Γαλάζιας Πατρίδας» και αμφισβήτησης των θαλασσίων ζωνών Ελλάδας και Κύπρου.²⁸ Η κίνηση αυτή αντικατοπτρίζει την αναθεωρητική στροφή που εντοπίζει η νεοκλασική ρεαλιστική ανάλυση στη σύγχρονη τουρκική εξωτερική πολιτική, η οποία επιδιώκει την αναμόρφωση του περιφερειακού status quo μέσα από τον συνδυασμό υλικής ισχύος και ιδεολογικών σχημάτων.²⁹ Μέσω αυτής της συμφωνίας, η Τουρκία επιδίωξε να επεκτείνει την επιρροή της στην Ανατολική Μεσόγειο, να αντισταθμίσει τις συνεργασίες Ελλάδας, Κύπρου και Αιγύπτου και να ενισχύσει τον ρόλο της ως υπολογίσιμου παράγοντα στη Βόρεια Αφρική. Η αξιοποίηση αυτή του Μνημονίου του 2019 αποτυπώνει την προσπάθεια της Άγκυρας να επεκτείνει τα όρια του περιφερειακού συμπλέγματος της Ανατολικής Μεσογείου στις δυναμικές της κεντρικής Μεσογείου και της Βόρειας Αφρικής, ενσωματώνοντας έτσι ένα ευρύτερο γεωγραφικό πεδίο στις δικές της προτεραιότητες ασφάλειας.

Συγκριτική Ανάγνωση των Στρατηγικών Επιλογών

Η συγκριτική εξέταση των δύο περιπτώσεων δείχνει ότι, παρότι οι δύο περιπτώσεις παρουσιάζουν σημαντικές δομικές διαφορές, υπηρετούν τον ίδιο στρατηγικό σκοπό: τη μετατροπή της στρατιωτικής παρουσίας σε εργαλείο διπλωματικής, πολιτικής και οικονομικής επιρροής. Στη Συρία, η έμφαση δίνεται στην ασφάλεια των συνόρων και στην εδαφική σταθεροποίηση. Στη Λιβύη, κυριαρχεί η θεσμική νομιμο-

ποίηση, η θαλάσσια διάσταση και η δυναμική γεωπολιτική παρέμβαση. Η συστηματική εφαρμογή των τεσσάρων αξόνων του ODF σε καθένα από τα δύο πεδία επιτρέπει τη συγκριτική αυτή ανάγνωση.³⁰ Οι διαφορετικές φάσεις, οι διακριτοί στόχοι και οι αντίστοιχες τελικές καταστάσεις των δύο πεδίων αναδεικνύονται με τρόπο που επιτρέπει τη συστηματική σύγκριση των τουρκικών επιλογών. (βλ. Πίνακα 1)

Άξονας Σύγκρισης	Συρία	Λιβύη
Στόχος	Ασφάλεια συνόρων, αντιμετώπιση κουρδικής επιρροής, εδαφική εδραίωση	Θαλάσσια προβολή, πολιτική επιρροή στη Β. Αφρική, ενεργειακή/νομική διεκδίκηση
Μέσα	Χερσαίες επιχειρήσεις, βάσεις, παρατηρητήρια, Συριακός Εθνικός Στρατός	Μνημόνιο 2019, UAS, ναυτική παρουσία, σύμβουλοι, Σύροι μαχητές
Χαρακτήρας Επιχειρήσεων	Διαρκής χερσαία παρουσία	Επεισοδιακή - καθοριστική παρέμβαση
Στρατηγικό αποτέλεσμα	Ενεργητική περιφερειακή προβολή (μακροχρόνια επιρροή στη Βόρεια Συρία)	Ενεργητική περιφερειακή προβολή (μακροχρόνια επιρροή σε Βόρεια Αφρική και Ανατολική Μεσόγειο)
Διεθνής νομιμοποίηση	Αμφισβητούμενη, καταδικαστικά ψηφίσματα	Διασπασμένη, εξαρτάται από την αναγνώριση της κυβέρνησης της Τρίπολης
Επίπτωση για Ελλάδα και Κύπρο	Άμεση, μέσω αναβάθμισης τουρκικής επιχειρησιακής εμπειρίας και γειτνίασης με τα ανατολικά της Κύπρου	Άμεση, μέσω αμφισβήτησης θαλασσιών ζωνών, ενεργειακής αρχιτεκτονικής και παρουσίας νοτίως Ελλάδας και Κύπρου

Αναδιαμόρφωση της Περιφερειακής και Εθνικής Ασφάλειας

Η στρατιωτική παρουσία της Τουρκίας σε Συρία και Λιβύη συνέβαλε καθοριστικά στην αναδιαμόρφωση του περιφερειακού συστήματος ασφάλειας της Ανατολικής Μεσογείου, χωρίς ωστόσο να αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα μεταβολής. Οι παρεμβάσεις αυτές εντάχθηκαν σε ένα διευρυμένο γεωπολιτικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο διασταυρώνονται οι στρατηγικές μεγάλων και περιφερειακών δυνάμεων.

Η ανάλυση που προηγήθηκε ανέδειξε ότι η τουρκική στρατηγική κινείται σε τρία διακριτά επίπεδα. Στο στρατιωτικό επίπεδο αξιοποιεί επιχειρήσεις, στρατιωτικές βάσεις και τοπικούς ενόπλους δρώντες. Στο διπλωματικό επίπεδο αξιοποιεί μνημόνια και θεσμικές συνεργασίες. Στο ενεργειακό και θαλάσσιο επίπεδο διεκδικεί κυριαρχικά δικαιώματα και αμφισβητεί την περιφερειακή ενεργειακή αρχιτεκτονική. Ο συνδυασμός αυτών των τριών επιπέδων διαμόρφωσε νέες παραμέτρους στη συζήτηση για

την περιφερειακή σταθερότητα. Η εγκατάσταση στρατιωτικών βάσεων σε συριακό και λιβυκό έδαφος, η ενίσχυση της ναυτικής παρουσίας και η χρήση UAS προσδίδουν στην Άγκυρα αυξημένη δυνατότητα άμεσης παρέμβασης στο περιβάλλον ασφάλειας της Ανατολικής Μεσογείου και ενισχύουν τον στρατηγικό προβληματισμό σε Ελλάδα και Κύπρο, αναδεικνύοντας τα όρια της νατοϊκής συνοχής και της ευρωπαϊκής στρατηγικής παρουσίας στην περιοχή.³¹

Οι εξελίξεις αυτές καθιστούν την Ανατολική Μεσόγειο ένα ιδιαίτερα ευμετάβλητο περιβάλλον ασφάλειας, στο οποίο η ταυτόχρονη εμπλοκή περιφερειακών και διεθνών δρώντων δημιουργεί ένα πλέγμα αλληλεξαρτήσεων που εκτείνεται πέρα από τις παραδοσιακές εστίες έντασης, με κρίσιμες επιπτώσεις στη συλλογική σταθερότητα.

Το γεωπολιτικό σκηνικό διαμορφώνεται επίσης και από τη δράση άλλων διεθνών και περιφερειακών δρώντων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιμετωπίζουν την περιοχή ως κρίσιμο χώρο ενεργειακής και στρατιωτικής παρουσίας, επιδιώκοντας ταυτόχρονα να διατηρήσουν την Τουρκία εντός του νατοϊκού πλαισίου παρά τις εντάσεις. Η Ρωσία αξιοποιεί την παρουσία της στη Συρία και τις ενεργειακές συνεργασίες για να ενισχύσει τη θέση της, διαμορφώνοντας μια σχέση ταυτόχρονης συνεργασίας και ανταγωνισμού με την Άγκυρα. Το NATO λειτουργεί ως θεσμικό πλαίσιο, στο οποίο αποτυπώνονται αυτές οι αντιφάσεις, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της ενεργειακής πολιτικής, των κυρώσεων και των κρατών μελών της, κυρίως της Ελλάδας και της Κύπρου, ασκεί σημαντική κανονιστική και οικονομική επιρροή.³²

Απέναντι στο ασταθές αυτό περιβάλλον, Αθήνα και Λευκωσία επιδιώκουν να ενισχύσουν τη στρατηγική τους θέση μέσω συνεργασιών και θεσμικής εξισορρόπησης. Οι τριμερείς συνεργασίες Ελλάδας, Κύπρου και Αιγύπτου, καθώς και Ελλάδας, Κύπρου, Ισραήλ συγκροτούν τον βασικό πυρήνα αυτής της προσέγγισης, παρέχοντας θεσμοποιημένο πλαίσιο συντονισμού τόσο στον τομέα της άμυνας όσο και στον τομέα της ενέργειας. Η συμμετοχή της Ιορδανίας διευρύνει το δίκτυο αυτό, κυρίως σε πολιτικό και ενεργειακό επίπεδο, ενώ η δημιουργία του East Mediterranean Gas Forum και η εμβάθυνση των σχέσεων με τη Γαλλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες προσθέτουν περαιτέρω στρατηγικό βάθος στην ελληνική και κυπριακή πολιτική ασφάλειας.

Ελλάδα και Κύπρος δεν επιδιώκουν απλώς διπλωματική στήριξη, αλλά οικοδομούν ένα δικτυωμένο πλέγμα αποτροπής και πολιτικής εξισορρόπησης έναντι της τουρκικής παρουσίας.³³ Η συμπεριφορά αυτή εντάσσεται στη λογική της εξισορρόπησης που περιγράφει η ρεαλιστική θεωρία των διεθνών σχέσεων, σύμφωνα με την οποία τα κράτη απαντούν σε αναθεωρητικές κινήσεις περιφερειακών δυνάμεων μέσα από τη συγκρότηση συμμαχιών και θεσμικών δικτύων. Η συγκρότηση αυτή με τη σειρά της διαμορφώνει το ίδιο το περιφερειακό σύμπλεγμα της Ανατολικής Μεσογείου, καθιστώντας τις σχέσεις των μελών του πιο πυκνές και πιο θεσμοποιημένες.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η ενεργειακή διάσταση. Η σταδιακή ανάπτυξη έργων διασύνδεσης, όπως ο EuroAsia Interconnector και ο GREGY, ενισχύει την ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια και περιορίζει τα περιθώρια γεωοικονομικής επιρ-

ροής της Τουρκίας.³⁴ Η ένταξη της Ανατολικής Μεσογείου σε ευρωπαϊκά δίκτυα ενέργειας δεν αποτελεί τεχνική ή οικονομική επιλογή, αλλά στρατηγική απάντηση σε μια περιοχή όπου η ενέργεια συνδέεται πλέον άμεσα με την ασφάλεια και την περιφερειακή ισχύ. Τα έργα αυτά ενισχύουν τη διαφοροποίηση πηγών και οδεύσεων, μετατρέποντας την περιοχή σε εναλλακτικό ενεργειακό κόμβο για την ίδια την Ευρώπη.

Η Τουρκία αντιμετωπίζει τις εξελίξεις αυτές ως πρόκληση για τις αξιώσεις που προβάλλει στην Ανατολική Μεσόγειο, ιδιαίτερα μετά το Μνημόνιο Οριοθέτησης Θαλασσίων Ζωνών με τη Λιβύη.³⁵ Κατά την τουρκική οπτική, τα νέα ενεργειακά σχήματα και οι θεσμικές πρωτοβουλίες της περιοχής επιχειρούν να την παρακάμψουν και να περιορίσουν τον ρόλο της στο περιφερειακό ενεργειακό σύστημα. Σε αυτή τη λογική εντάσσονται τόσο οι δηλώσεις Τούρκων αξιωματούχων όσο και οι δραστηριότητες ερευνητικών και γεωτρητικών πλοίων σε θαλάσσιες περιοχές όπου Ελλάδα και Κύπρος ασκούν, σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, κυριαρχικά δικαιώματα Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.³⁶ Με αυτόν τον τρόπο, η Άγκυρα επιδιώκει να επιβάλει την παρουσία της ως αναγκαίου παράγοντα στις περιφερειακές ενεργειακές εξελίξεις, ακόμη και όταν οι σχεδιασμοί διαμορφώνονται χωρίς τη συμμετοχή της.

Οι τουρκικές κινήσεις οδηγούν τα κράτη της περιοχής σε περαιτέρω εμβάθυνση των μεταξύ τους συνεργασιών. Οι ηλεκτρικές διασυνδέσεις, τα πολυμερή σχήματα συνεργασίας και οι ενεργειακές συνέργειες δεν αποτελούν μόνο έργα υποδομής, αλλά και εργαλεία πολιτικής σταθερότητας και συλλογικής ασφάλειας. Η συνολική εικόνα δείχνει ότι η τουρκική στρατιωτική παρουσία σε Συρία και Λιβύη έχει ενισχύσει τη στρατιωτικοποίηση της Ανατολικής Μεσογείου και έχει οξύνει τον ανταγωνισμό γύρω από την ασφάλεια και την ενέργεια. Ταυτόχρονα όμως, έχει ενεργοποιηθεί αντίρροπες δυναμικές εξισορρόπησης, μέσα από νέες περιφερειακές συμμαχίες και θεσμικές πρωτοβουλίες.³⁷

Για την Ελλάδα και την Κύπρο, η εξέλιξη αυτή έχει άμεσες συνέπειες. Η διεύρυνση της τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας, σε συνδυασμό με το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», έχει αναδιαμορφώσει το περιβάλλον ασφάλειας, καθώς η Άγκυρα δεν περιορίζεται πλέον στις παραδοσιακές εστίες έντασης του Αιγαίου, αλλά προβάλλει ισχύ σε ένα ευρύτερο τόξο που εκτείνεται από τη βόρεια Συρία και τη Λιβύη έως την Ανατολική Μεσόγειο και το κατεχόμενο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.³⁸ Η παρουσία αυτή, σε συνδυασμό με την ενίσχυση του στόλου, τη χρήση UAS και την αξιοποίηση βάσεων σε πολλαπλά σημεία, διευρύνει την ακτίνα στρατιωτικής επιρροής της Τουρκίας και αυξάνει τις δυνατότητές της να ασκεί πίεση σε θαλάσσιες περιοχές ελληνικής και κυπριακής δικαιοδοσίας.³⁹

Η νέα αυτή πραγματικότητα ασφάλειας απαιτεί από την Αθήνα και τη Λευκωσία μια συνεκτική πολιτικοστρατιωτική προσέγγιση. Η ενίσχυση της συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών, η διασύνδεση στρατιωτικών, διπλωματικών και πληροφοριακών δομών, καθώς και η εμβάθυνση των συνεργασιών με χώρες όπως η Αίγυπτος και το Ισραήλ, λειτουργούν ως πολλαπλασιαστής ισχύος. Η σαφής ιεράρχηση στόχων, ο καθορισμός «κόκκινων γραμμών», η ενίσχυση της θαλάσσιας και αεροπορικής ισχύος, καθώς και η αξιοποίηση νομικών και διπλωματικών εργαλείων, συγκροτούν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αντιμετώπισης.

Η προσέγγιση αυτή όμως εμπεριέχει και προκλήσεις. Η υπερβολική έμφαση στη στρατιωτική διάσταση ενδέχεται να οδηγήσει σε κούρσα εξοπλισμών και φθορά πόρων, ενώ μια παθητική στάση μπορεί να παγιώσει τετελεσμένα. Εξίσου κρίσιμη είναι και η ορθή ανάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος, καθώς η υπερεκτίμηση της στήριξης από συμμάχους ή η υποτίμηση της ρευστότητας των διεθνών ισορροπιών μπορεί να οδηγήσει σε επιλογές χωρίς ρεαλιστική βάση.

Τα τριμερή και πολυμερή σχήματα με άλλα κράτη θα πρέπει να λειτουργούν όχι μόνο ως μηχανισμοί συντονισμού σε θέματα ενέργειας και ασφάλειας, αλλά και ως πολιτικό μήνυμα ότι η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί ένα ενιαίο γεωστρατηγικό σύστημα, όπου αλληλοσυνδέονται τα συμφέροντα πολλαπλών δρώντων.⁴⁰ Η αναγνώριση αυτή είναι ουσιαστική γιατί αναγκάζει τη χάραξη στρατηγικής, όπου η ασφάλεια συγκροτείται μέσα από τις αλληλεπιδράσεις του συνόλου των δρώντων και όχι μέσα από μεμονωμένες διμερείς σχέσεις.

Η αναδιαμόρφωση του περιβάλλοντος ασφάλειας της Ανατολικής Μεσογείου επιβάλλει αντίστοιχη αναπροσαρμογή των στρατηγικών επιλογών της Ελλάδας και της Κύπρου. Η μετάβαση από διμερείς αντιπαραθέσεις προς ένα ολοκληρωμένο σύστημα περιφερειακών αλληλεπιδράσεων απαιτεί στρατηγική που λειτουργεί ταυτόχρονα σε τρία επίπεδα. Στο στρατιωτικό, μέσω της ενίσχυσης ποιοτικών και ποσοτικών δυνατοτήτων αποτροπής. Στο διπλωματικό, μέσω της εμβάθυνσης πολυμερών συνεργασιών και στο ενεργειακό, μέσω της εδραίωσης μιας ολοκληρωμένης αρχιτεκτονικής διασύνδεσης και ασφάλειας. Η αλληλεπίδραση των τριών αυτών αξόνων αποτελεί προϋπόθεση για τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής στρατηγικής απάντησης που να ανταποκρίνεται στη νέα πραγματικότητα.

Στο στρατιωτικό επίπεδο, η ελληνική στρατηγική, μέσω του προγράμματος «Ατζέντα 2030» του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, με αμυντικές δαπάνες περί το 3,8 επί της εκατό του ΑΕΠ, εστιάζει στην ανάπτυξη της «Ασπίδας του Αχιλλέα», ενός πολυεπίπεδου αντιαεροπορικού και αντιπυραυλικού συστήματος, στην απόκτηση μαχητικών F-35 και στην εγκατάσταση συστημάτων Exocet MM40 Block 3C σε νησιωτικό έδαφος.⁴¹ Παράλληλα, η ανάπτυξη ταχέως αναπτυσσόμενων δυνάμεων αντίδρασης σε στρατηγικά νησιά, όπως το Καστελλόριζο, με βάση το ισραηλινό μοντέλο εξειδικευμένης ταχείας αντίδρασης, καθώς και η ανάδειξη της Κρήτης ως κεντρικού κόμβου ναυτικών και αεροπορικών επιχειρήσεων στην Ανατολική Μεσόγειο, ενισχύουν τη δυνατότητα αποτροπής σε ολόκληρο το νοτιοανατολικό Αιγαίο.⁴²

Από την πλευρά της Κύπρου, η αναβάθμιση της ναυτικής βάσης «Ευάγγελος Φλωράκης» στο Μαρί και της αεροπορικής βάσης «Ανδρέας Παπανδρέου» στην Πάφο, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του ευρωπαϊκού προγράμματος SAFE και την προμήθεια νέων αμυντικών συστημάτων από το Ισραήλ, ενισχύει την κυπριακή αποτρεπτική ικανότητα.⁴³ Στο διπλωματικό επίπεδο, η εμβάθυνση του τετραμερούς σχήματος Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ και Ηνωμένων Πολιτειών παρέχει το θεσμικό πλαίσιο για συντονισμένη απάντηση. Το σχήμα αυτό θεσμοθετήθηκε με τη Συμφωνία για την Ασφάλεια και την Ενεργειακή Συνεργασία στην Ανατολική Μεσόγειο ("Eastern Mediterranean Security and Energy Partnership Act") του 2019 και ενισχύεται μέσω της προτεινόμενης Νομοθετικής Πράξης για την Αμερικανο-Ελληνο-Ισραηλινή Εταιρική Σχέση κατά της Τρομοκρατίας και της Ναυτικής Ασφάλειας στην Ανατολική

Μεσόγειο ("American-Hellenic-Israeli Eastern Mediterranean Counterterrorism and Maritime Security Partnership Act") του 2025. Η συνέχιση των τριμερών συνόδων κορυφής Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ, οι ασκήσεις "Noble Dina" και "Argonaut", καθώς και η συνεργασία στο πλαίσιο του Φόρουμ Φυσικού Αερίου Ανατολικής Μεσογείου ("East Mediterranean Gas Forum"), συμπληρώνουν αυτή την αρχιτεκτονική.⁴⁴ Στο ενεργειακό επίπεδο, η ολοκλήρωση του "Great Sea Interconnector" και του έργου "GREGY" αποτελεί όχι μόνο οικονομική, αλλά και στρατηγική προτεραιότητα, καθώς διασυνδέει την Ευρωπαϊκή Ένωση με τις πηγές της Ανατολικής Μεσογείου και της Βόρειας Αφρικής, παρακάμπτοντας τις αναθεωρητικές διεκδικήσεις της Άγκυρας.

Συμπεράσματα

Η ανάλυση της τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας σε Συρία και Λιβύη ανέδειξε ότι η Άγκυρα δε χρησιμοποιεί τη στρατιωτική ισχύ περιστασιακά, αλλά ως σταθερό εργαλείο προστασίας του καθεστώτος, προώθησης περιφερειακών φιλοδοξιών και διεύρυνσης της επιρροής της. Η εξέταση των δύο πεδίων κατέδειξε ότι οι στρατηγικοί στόχοι της Άγκυρας, τα μέσα με τα οποία τους υλοποιεί και οι επιπτώσεις των επιλογών αυτών συνδέονται μεταξύ τους με τρόπο που αναδεικνύει συνοχή και όχι αυτοσχεδιασμό.

Η ανάλυση των δύο πεδίων αναδεικνύει τρία βασικά ευρήματα. Η τουρκική παρουσία σε Συρία και Λιβύη δεν αποτελεί σειρά αντιδραστικών επιλογών, αλλά εκδήλωση συνεκτικής στρατηγικής μετάβασης από αμυντική σε ενεργητική προβολή ισχύος, η οποία αξιοποιεί συστηματικά στρατιωτικά, διπλωματικά και ενεργειακά εργαλεία. Η Ανατολική Μεσόγειος έχει μετατραπεί σε ενιαίο περιφερειακό σύστημα ασφάλειας, όπου οι κινήσεις της Άγκυρας πυκνώνουν τις αλληλεπιδράσεις και ενεργοποιούν αντίρροπες δυναμικές εξισορρόπησης από τους υπόλοιπους δρώντες. Η τουρκική στρατηγική παρουσιάζει εσωτερικές αντιφάσεις και όρια, όπως φάνηκε από το ανθρώπινο και διπλωματικό κόστος της συριακής εμπλοκής και τις αμφισβητήσεις στη λιβυκή θαλάσσια πρωτοβουλία.

Από αυτά τα ευρήματα προκύπτει σαφής κατεύθυνση για την ελληνική και κυπριακή στρατηγική. Η αναπροσαρμογή της δεν μπορεί να περιοριστεί σε μεμονωμένες απαντήσεις, αλλά πρέπει να κινηθεί ταυτόχρονα σε τρία επίπεδα. Στρατιωτικό, διπλωματικό και ενεργειακό. Πρόκειται για στρατηγική αναγνώριση ότι η ασφάλεια στην περιοχή αυτή δεν επιτυγχάνεται με μεμονωμένες ενέργειες, αλλά με συστηματική παρουσία και πολυεπίπεδη δράση στο σύνολο του περιφερειακού συστήματος.⁴⁵

Από τη συγκριτική εξέταση των δύο περιπτώσεων αναδεικνύεται ότι, παρά τις επιμέρους διαφορές ως προς το νομικό καθεστώς, τη μορφή εμπλοκής και το επιχειρησιακό περιβάλλον, και τα δύο πεδία υπηρετούν τον ίδιο στρατηγικό σκοπό. Τη μετατροπή της στρατιωτικής παρουσίας σε εργαλείο διπλωματικής, πολιτικής και οικονομικής επιρροής. Στο επίπεδο του ερευνητικού ερωτήματος, η συμβολή της τουρκικής παρουσίας στη διαμόρφωση του περιφερειακού συστήματος ασφάλειας είναι ουσιαστική και διπλή αφού πυκνώνει τις αλληλεπιδράσεις στην Ανατολική Μεσόγειο, ενεργοποιώντας αντίρροπες δυναμικές εξισορρόπησης από τους υπόλοιπους δρώντες.

Για την Ελλάδα και την Κύπρο, η κατανόηση αυτού του διπλού μηχανισμού αποτελεί προϋπόθεση για τη διαμόρφωση μιας ρεαλιστικής στρατηγικής που δεν περιορίζεται σε διμερείς αντιπαραθέσεις, αλλά κινείται στο σύνολο της περιοχής.

1. Θουκυδίδης, *Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου*, βιβλίο Ε, 89.
2. Ahmet Davutoğlu, *Το Στρατηγικό Βάθος: Η διεθνής θέση της Τουρκίας* (Stratejik Derinlik. Türkiye'nin uluslararası konumu), μτφ. Νικόλαος Ραπτόπουλος, επιμ. Νεοκλής Σαρρής (Αθήνα: Ποιότητα, 2010); Nikos Moudouros, "Blue Homeland" and Cyprus: The "Survival of the State" Coalition and Turkey's Changing Geopolitical Doctrine in the Eastern Mediterranean", *Vestnik RUDN. International Relations* 21, no. 3 (2021): 459 - 471, <https://doi.org/10.22363/2313-0660-2021-21-3-459-471>.
3. Georgios Maris, Floros Flouros and Ioannis Galariotis, "The Changing Security Landscape in South-Eastern Mediterranean: Assessing Turkey's Strategies as a Rising Power," *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 24, no. 5 (2022): 795-814, <https://doi.org/10.1080/19448953.2022.2037962>; Filippou Proedrou, "A Geopolitical Account of the Eastern Mediterranean Conundrum: Sovereignty and Energy Security," *Cambridge Review of International Affairs*, 2023, <https://doi.org/10.1080/09557571.2021.1897088>.
4. Zenonas Tziarras, "The Eastern Mediterranean in Turkish Foreign Policy: From the Defensive to the Assertive," in *A Companion to Modern Turkey's Centennial: Political, Sociological, Economic and Institutional Transformations since 1923*, ed. Alpaslan Özerdem and Ahmet Erdi Öztürk (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2023), 342-354, <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9781474492515.003.0027>.
5. Το δόγμα των «μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες» (komşularla sıfır sorun) διαμορφώθηκε θεωρητικά στο έργο του Ahmet Davutoğlu *Στρατηγικό Βάθος* (2001) και εφαρμόστηκε κυρίως κατά την περίοδο που ο ίδιος είχε τον κεντρικό ρόλο στη χάραξη της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, αρχικά ως κύριος σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής του Πρωθυπουργού και στη συνέχεια ως Υπουργός Εξωτερικών (2009–2014).
6. Ο όρος «στρατηγικό βάθος» (Stratejik Derinlik) προέρχεται από το ομώνυμο έργο του Ahmet Davutoğlu και περιγράφει την ιστορική, γεωγραφική και πολιτισμική ταυτότητα της Τουρκίας. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η Τουρκία διαθέτει πολλαπλούς περιφερειακούς κύκλους επιρροής (Βαλκάνια, Μέση Ανατολή, Καύκασος), τους οποίους οφείλει να αξιοποιήσει προκειμένου να αναδειχθεί σε περιφερειακή δύναμη με διευρυμένο στρατηγικό ρόλο; Η έννοια της «Γαλάζιας Πατρίδας» (Mavi Vatan) διαμορφώθηκε από τον Τούρκο ναύαρχο Cem Gürdeniz το 2006 και αναπτύχθηκε περαιτέρω από τον ναύαρχο Cihat Yaycı. Πρόκειται για ναυτικό στρατηγικό δόγμα που διεκδικεί εκτεταμένη θαλάσσια κυριαρχία της Τουρκίας σε περιοχές της Μαύρης Θάλασσας, του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου, σε αντιπαράθεση με τα κυριαρχικά δικαιώματα Ελλάδας και Κύπρου.

- Το δόγμα έχει υιοθετηθεί επίσημα από την τουρκική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία και αξιοποιείται ως νομικό και πολιτικό πλαίσιο για την τουρκική παρουσία στη Λιβύη. Βλ. Aurélien Deni-zeau, Mavi Vatan, the "Blue Homeland": The Origins, Influences and Limits of an Ambitious Doctrine for Turkey, *Études de l'Ifri* (Paris: Institut français des relations internationales, April 2021), <https://www.ifri.org/en/studies/mavi-vatan-blue-homeland-origins-influences-and-limits-ambitious-doctrine-turkey>; Ryan Gingeras, "Blue Homeland: The Heated Politics Behind Turkey's New Maritime Strategy," *War on the Rocks*, June 2, 2020, <https://warontherocks.com/2020/06/blue-homeland-the-heated-politics-behind-turkeys-new-maritime-strategy/>.
7. Francesco Siccardi, "How Syria Changed Turkey's Foreign Policy," *Carnegie Endowment for International Peace*, September 14, 2021, <https://carnegieendowment.org/research/2021/09/how-syria-changed-turkeys-foreign-policy?lang=en>; Slobodan Janković, "The South and East Mediterranean Power Struggle: Cases of Libya and Syria", *The Review of International Affairs* 71 (LXXI), no. 1178 (April–June 2020): 79 - 97.
8. Αναθεωρητική προσέγγιση, βλ. Katerina Dalacoura, "Turkish Foreign Policy in the Middle East: Power Projection and Post-Ideological Politics," *International Affairs* 97, no. 4 (2021): 1125-1142, <https://doi.org/10.1093/ia/iab082>; Marc Pierini and Francesco Siccardi, *How Syria Changed Turkey's Foreign Policy* (Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2021), <https://carnegieendowment.org/2021/05/14/how-syria-changed-turkey-s-foreign-policy-pub-84510>; Προσέγγιση του νεο-οθωμανισμού, βλ. J. Luigi M. Kunz Saponaro, *Neo-Ottomanism in Türkiye's Foreign Policy: Examining Turkish Influence in Syria (2016-2024)*, Opinion Paper 58/2025 (Madrid: Instituto Español de Estudios Estratégicos, 2025); Galip Dalay, "Turkey's Foreign Policy and the Myth of Neo-Ottomanism," *Al Jazeera*, August 5, 2020; Προσέγγιση της Μέσης Δύναμης, βλ. Asli Aydıntaşbaş, "Turkey's Middle-Power Dilemma," *Foreign Affairs*, May 2025; Göktürk Tüysüzöğlu, "Turkish Foreign Policy Transformation in the Context of Middle Power, Strategic Hedging and Eurasianism," *International Journal* (2025); Προσέγγιση Στρατηγικής Αυτονομίας, βλ. Mustafa Aydın, "Grand Strategizing in and for Turkish Foreign Policy: Lessons Learned from History, Geography and Practice," *Perceptions: Journal of International Affairs* 25, no. 2 (2020): 203-226.
9. Gideon Rose, "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy," *World Politics* 51, no. 1 (1998): 144-172, <https://doi.org/10.1017/S0043887100007814>; Zenonas Tziarras, *Turkish Foreign Policy: The Lausanne Syndrome in the Eastern Mediterranean and Middle East* (Cham: Palgrave Macmillan, 2022), <https://doi.org/10.1007/978-3-031-13294-7>.
10. Barry Buzan and Ole Wæver, *Regions and Powers: The Structure of International Security*, Cambridge Studies in International Relations 91 (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), <https://doi.org/10.1017/CBO9780511491252>; Aristotelis Tziampiris, "The New Eastern Mediterranean as a Regional Sub-System," in *The New Eastern Mediterranean: Theory, Politics and States in a Volatile Era*, ed. Spyridon N. Litsas and Aristotelis Tziampiris (Cham: Springer, 2019), 1-30, https://doi.org/10.1007/978-3-319-90758-1_1.
11. Το ODF που υιοθετείται εδώ ακολουθεί την προσέγγιση που αναπτύσσεται στο NATO *Allied Command Operations, Comprehensive Operations Planning Directive*

- (COPD), Version 3.0 (Mons: Supreme Headquarters Allied Powers Europe, 2021).
12. Η ανάλυση που ακολουθεί στηρίζεται σε ανοικτές βιβλιογραφικές και ερευνητικές πηγές στρατηγικών μελετών, χωρίς χρήση διαβαθμισμένου υλικού.
 13. Heinz-Jürgen Axt, "Conflicts and Global Powers in the Eastern Mediterranean: An Introduction," *Comparative Southeast European Studies* 70, no. 3 (2022): 393-413, <https://doi.org/10.1515/soeu-2022-0052>.
 14. Οι Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG) αναφέρονται στην κουρδική ένοπλη οργάνωση που δρα κυρίως στη βόρεια Συρία και συνδέεται επιχειρησιακά με το Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD). Βλ. Sherko Kirmanj, "The Syrian Conflict: Regional Dimensions and Implications," *Journal of International Studies* 10 (2020), <https://doi.org/10.32890/jis.10.2014.7948>.
 15. Kirmanj, "The Syrian Conflict"; Alexander McKeever, "The Governance Structure of Turkish-Controlled Afrin," *The Commentaries* 3, no. 1 (2023): 107-122, <https://doi.org/10.33182/tc.v3i1.3081>.
 16. Για το υβριδικό σύστημα διοίκησης στις τουρκοκρατούμενες περιοχές της Συρίας, βλ. International Crisis Group, *Steadying the New Status Quo in Syria's North East*, Middle East Report 200 (Brussels: ICG, 2019), <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/syria/200-steadying-new-status-quo-syrias-north-east>; Carnegie Middle East Center, "Turkey's Northern Syria Project: Sustainability and Local Economy," 2021, <https://carnegie-mec.org>.
 17. Η Αρχή Διαχείρισης Καταστροφών και Εκτάκτων Αναγκών (τουρκικά: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı - AFAD) αποτελεί κρατικό οργανισμό υπαγόμενο στο Υπουργείο Εσωτερικών της Τουρκίας. Βλ. Republic of Türkiye – Disaster and Emergency Management Authority (AFAD), *Annual Report 2022* (Ankara: AFAD Publications, 2023), <https://en.afad.gov.tr/plans>.
 18. Οι Συμφωνίες του Σότσι (2018 - 2019) αποτέλεσαν σειρά διμερών συνεννοήσεων μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας για την αποστρατιωτικοποίηση της περιοχής του Ιντλίμπ. Βλ. Manhal Baresh, *The Sochi Agreement and the Interests of Guarantor States* (San Domenico di Fiesole: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2019), <https://hdl.handle.net/1814/60545>; Η Διαδικασία της Αστάνα ξεκίνησε το 2017 ως μηχανισμός συντονισμού ανάμεσα σε Ρωσία, Τουρκία και Ιράν για τη διαχείριση των εχθροπραξιών στη Συρία. Βλ. Samer Abboud, "Making Peace to Sustain War: The Astana Process and Syria's Illiberal Peace," *Peacebuilding* 9, no. 3 (2021): 326-343, <https://doi.org/10.1080/21647259.2021.1895609>.
 19. Η Hay'at Tahrir al Sham (Οργάνωση Απελευθέρωσης του Λεβάντε - HTS) αποτέλεσε μη κρατικό ένοπλο δρώντα (Non-State Armed Group). Βλ. Ahmet Keser and Fareed Fakhoury, "Hay'at Tahrir Al-Sham (HTS) from an Insurgent Group to a Local Authority," *Studies in Conflict & Terrorism* 48, no. 1 (2025): 46-66; Tarik Basbugoglu, "Syria: Understanding Assad's Unexpected Fall," *Political Insight* 16, no. 1 (2025): 22-25, <https://doi.org/10.1177/20419058251332341>.
 20. Hulusi Akar, Statement by the Turkish Minister of National Defense on Operation Spring Shield, March 1, 2020 "Operation Spring Shield: How Far Will Turkey's Latest Syria Offensive Go?", *Rudaw*, March 2, 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/syria/02032020>; European Parliament, *Resolution on the*

Turkish Military Operation in Northeast Syria and Its Consequences, RC-B9-0123/2019, October 24, 2019, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2019-0123_EN.html.

21. McKeever, "The Governance Structure of Turkish-Controlled Afrin," 110.

22. Η Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας (Government of National Accord - GNA) ήταν η διεθνώς αναγνωρισμένη εκτελεστική αρχή της Λιβύης που σχηματίστηκε το 2015. Βλ. United Nations Support Mission in Libya (UNSMIL), "Libyan Political Agreement," Skhirat, Morocco, 17 December 2015, <https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/Libyan%20Political%20Agreement%20-%20ENG%20.pdf>.

23. Ο Λιβυκός Εθνικός Στρατός (Libyan National Army – LNA) είναι ο στρατιωτικός σχηματισμός που συγκρότησε ο στρατάρχης Χαλίφα Χάφταρ. Βλ. András Málnácssy, "Turkey's Military Role in Libya and Its Wider Strategic Environment in the Eastern Mediterranean Basin," *Journal of Central and Eastern European African Studies* 2, no. 2 (2022): 104-121, <https://doi.org/10.59569/jceas.2022.2.2.66>; Ahmet Burak, "Türkiye-Libya Relations: Türkiye's Eastern Mediterranean Policy," *Bezbednosni dijalozi* 15, no. 1 (2024): 133-148, <https://doi.org/10.47054/SD24151133b>.

24. US Department of Defense, Office of the Inspector General, *East Africa and North and West Africa Counterterrorism Operations: Lead Inspector General Report to the United States Congress* (April 1 - June 30, 2020), released July 17, 2020, <https://www.dodig.mil>; UN Security Council, Panel of Experts on Libya, *Final Report* (S/2022/427), 27 May 2022, [https://digitallibrary.un.org/record/3977030;Syrians for Truth and Justice, "Libya: 5,000 Syrian Mercenaries Continue to Operate in Tripoli," December 13, 2021, https://stj-sy.org/en/libya-5000-syrian-mercenaries-continue-to-operate-in-tripoli/](https://digitallibrary.un.org/record/3977030;Syrians for Truth and Justice, \).

25. Republic of Türkiye, Presidency of Defense Industries (SSB), "Defense and Aerospace Exports Reach Record \$7.2 Billion in 2024," official statement, January 2025; Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), *SIPRI Yearbook 2025: Armaments, Disarmament and International Security* (Oxford: Oxford University Press, 2025); SIPRI, "The SIPRI Top 100 Arms-Producing and Military Services Companies, 2024," December 2025, <https://www.sipri.org/databases/armsindustry>; Asli Aydıntaşbaş, "Turkey's Middle-Power Dilemma," *Foreign Affairs*, May 2025.

26. İsmet Akça and Barış Alp Özden, "The Military Turn in Turkey's Political Economy: Defense Industry, Growth Strategy, and Power Bloc Formation," *Contemporary Politics* (2025): 1-16, <https://doi.org/10.1080/13569775.2025.2587725>.

27. Η Τουρκική Υπηρεσία Συνεργασίας και Συντονισμού (Türk İşbirliği ve Koordinasyon İdaresi Başkanlığı – TİKA) αποτελεί τον επίσημο φορέα διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας της Τουρκίας. Το Ίδρυμα Yunus Emre (Yunus Emre Enstitüsü) είναι ο δημόσιος πολιτιστικός οργανισμός που προωθεί την τουρκική γλώσσα και πολιτισμό στο εξωτερικό. Η Diyanet (Diyanet İşleri Başkanlığı) είναι η Προεδρία Θρησκευτικών Υποθέσεων της Τουρκίας, αρμόδια για τη διαχείριση των ισλαμικών θρησκευτικών ζητημάτων και τη διεθνή θρησκευτική παρουσία της χώρας. Βλ. Turkish Cooperation and Coordination Agency (TİKA), *Türkiye Development Assistance Report 2023* (Ankara: TİKA, 2023), <https://tika.gov.tr/wp->

- content/uploads/2025/05/TURKIYE-DEVELOPMENT-ASSISTANCEREPORT-2023-ENG-final.pdf; Yunus Emre Enstitüsü, 2024 *Faaliyet Raporu* (Ankara: Yunus Emre Enstitüsü, 2024), <https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2024%20FAALI%CC%87YET%20RAPORU.pdf>; Ahmet Erdi Öztürk and Bahar Baser, "The Transnational Politics of Religion: Turkey's Diyanet, Islamic Communities and Beyond," *Turkish Studies* 23, no. 5 (2022): 701-721, <https://doi.org/10.1080/14683849.2022.2068414>.
28. Serhat Süha Çubukçuoğlu, *Evolving Geopolitics of the Global Commons in Turkey: Maritime Policy, Energy Security, and Regional Diplomacy 2016-2021* (PhD diss., Johns Hopkins University, 2022), <http://jhir.library.jhu.edu/handle/1774.2/67002>.
29. Tziarras, *Turkish Foreign Policy*, κεφ. 4.
30. Katerina Dalacoura, "Turkish Foreign Policy in the Middle East: Power Projection and Post-Ideological Politics," *International Affairs* 97, no. 4 (2021): 1125-1142, <https://doi.org/10.1093/ia/iiaab082>; Ioannis N. Grigoriadis, "The European Union in the Eastern Mediterranean in 2020: Whither Strategic Autonomy," *Journal of Common Market Studies* 61, no. 4 (2023), <https://doi.org/10.1111/jcms.13247>.
31. Ahmet Sözen, "A Paradigm Shift in Turkish Foreign Policy: Transition and Challenges," *Turkish Studies* 11, no. 1 (2010): 103-123, <https://doi.org/10.1080/14683841003747062>.
32. Oxford Analytica, "Greece and Cyprus Seek to Curb Turkish East Med Moves," *Expert Briefings*, 2025, OXAN-DB292572, <https://doi.org/10.1108/OXAN-DB29257>.
33. Mona Sukkarieh, *The East Mediterranean Gas Forum: Regional Cooperation Amid Conflicting Interests*, Briefing (Natural Resource Governance Institute, February 2021), https://resourcegovernance.org/sites/default/files/documents/the_east_mediterranean_gas_forum_regional_cooperation_amid_conflicting_interests_0.pdf.
34. Ο EuroAsia Interconnector είναι έργο διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας μέσω υποθαλάσσιου καλωδίου υψηλής τάσης συνεχούς ρεύματος, που συνδέει τα δίκτυα ηλεκτρισμού Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ. Έχει χαρακτηριστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος (Project of Common Interest – PCI) και αποτελεί τη μεγαλύτερη υποθαλάσσια διασύνδεση ηλεκτρικής ενέργειας στον κόσμο. Από το 2023, ο αρχικός φορέας υλοποίησης μετονομάστηκε σε Great Sea Interconnector και ο ΑΔΜΗΕ ανέλαβε ως νέος φορέας υλοποίησης. Ο GREGY Interconnector είναι έργο υποθαλάσσιας ηλεκτρικής διασύνδεσης μεταξύ Αιγύπτου και ηπειρωτικής Ελλάδας, μήκους περίπου 954 χιλιομέτρων, για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο Έργων Κοινού και Αμοιβαίου Ενδιαφέροντος (PCI/PMI) της ΕΕ, καθώς και στο πρόγραμμα Global Gateway. Βλ. European Commission, "Commission Participates in Launch of EuroAsia Electricity Interconnector," 14 October 2022, https://commission.europa.eu/news-and-media/news/commission-participates-launch-euroasia-electricity-interconnector-2022-10-14_en; European Commission, Directorate-General for International Partnerships, "GREGY – High Voltage Electrical Interconnection in the Eastern Mediterranean," https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/gregy-high-voltage-electrical-interconnection-eastern-mediterranean_en.

35. Το Μνημόνιο Οριοθέτησης Θαλασσίων Ζωνών Τουρκίας-Λιβύης υπογράφηκε στις 27 Νοεμβρίου 2019 μεταξύ της Τουρκίας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας (GNA). Έχει προκαλέσει ευρεία διεθνή κριτική, καθώς παραβιάζει ή αγνοεί τα κυριαρχικά δικαιώματα Ελλάδας και Κύπρου. Βλ. Zekiye Nazlı Kansu, "An Assessment of Eastern Mediterranean Maritime Boundary Delimitation Agreement Between Turkey and Libya," *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 30, no. 1 (2020): 51-84, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/khobilim/article/759360>.
36. Theodore C. Kariotis, "A Greek Exclusive Economic Zone in the Aegean Sea," *Mediterranean Quarterly* 18, no. 3 (2007): 56-71, <https://muse.jhu.edu/article/220513>.
37. George Joffe, ed., *Perspectives on Development: The Euro-Mediterranean Partnership* (London: Routledge, 1999), <https://doi.org/10.4324/9781003417095>.
38. Davutoğlu, *To Στρατηγικό Βάθος*.
39. Kariotis, "A Greek Exclusive Economic Zone," 60.
40. Sukkarieh, *The East Mediterranean Gas Forum*; Sözen, "A Paradigm Shift," 110.
41. Hellenic Republic, Ministry of National Defence, "Minister of National Defence N. Dendias Presents Phase B of 'Agenda 2030' Armed Forces Reform," July 25, 2025, <https://www.mod.mil.gr/en/minister-of-national-defence-n-dendias-presents-phase-b-of/>; "Greece's Defense Evolution: The 2025 Strategic Review," *Greek Reporter*, December 22, 2025, <https://greekreporter.com/2025/12/22/greece-defense-evolution-2025-strategic-review/>.
42. Anthony Avice Du Buisson, "Kastellorizo Is the Key to Turkish and Greek Ambitions in the Eastern Mediterranean," *Global Security Review*, July 29, 2020, <https://globalsecurityreview.com/kastellorizo-key-to-turkish-greek-ambitions-eastern-mediterranean/>; Hellenic Ministry of National Defence, *White Paper for the Armed Forces* (Athens: HMOD, 1997), Chapter 2, <https://www.resdal.org/Archivo/gre-cap2.htm>.
43. "Cyprus Is Strengthening Its Defence Capabilities, the Minister of Defence Says," *Cyprus Business News*, March 24, 2026, <https://www.cbn.com.cy/article/127294/cyprus-is-strengthening-its-defence-capabilities-the-minister-of-defence-says>; "Cyprus Procuring Three New Weapons Systems from Israel, Greece to Join Them in Exercises in 2026," *The National Herald*, January 4, 2026, <https://www.thenationalherald.com/cyprus-procuring-three-new-weapons-systems-from-israel-greece-to-join-them-in-exercises-in-2026/>.
44. Η Eastern Mediterranean Security and Energy Partnership Act, που ψηφίστηκε ως τμήμα του Further Consolidated Appropriations Act of 2020, εδραίωσε επίσημα τη συνεργασία των ΗΠΑ με Ελλάδα, Κύπρο και Ισραήλ στους τομείς της ασφάλειας και της ενέργειας. Η American-Hellenic-Israeli Eastern Mediterranean Counterterrorism and Maritime Security Partnership Act of 2025 επεκτείνει το πλαίσιο αυτό σε ζητήματα αντιτρομοκρατίας και ναυτικής ασφάλειας. Το East Mediterranean Gas Forum, που ιδρύθηκε το 2019 με έδρα το Κάιρο, συγκεντρώνει Αίγυπτο, Ισραήλ, Κύπρο, Ελλάδα, Ιταλία, Ιορδανία και Παλαιστινιακή Αρχή για τον συντονισμό της ενεργειακής πολιτικής της περιοχής. Οι ασκήσεις "Noble Dina" απο-τελούν ετήσιες τριμερείς ναυτικές ασκήσεις Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ, ενώ οι ασκήσεις "Argonaut" περιλαμβάνουν επίσης τη συμμετοχή των Ηνωμένων

Πολιτειών. Βλ. "American-Hellenic-Israeli Eastern Mediterranean Counterterrorism and Maritime Security Partnership Act of 2025," H.R. 2510, 119th Cong. (2025), <https://www.congress.gov/bill/119th-congress/house-bill/2510/text>; "Joint Declaration – The 10th Trilateral Summit of Israel, Greece, and Cyprus," Prime Minister of the Hellenic Republic, December 22, 2025, <https://www.primeminister.gr/en/2025/12/22/37647>; U.S. Department of State, "Joint Statement on the 3+1 Energy Ministerial in Athens, Greece," November 6, 2025, <https://www.state.gov/releases/office-of-the-spokesperson/2025/11/joint-statement-on-the-31-energy-ministerial-in-athens-greece>; East Mediterranean Gas Forum, "About EMGF," <https://emgf.org>.

45. Akça and Özden, "The Military Turn in Turkey's Political Economy."

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ταγματάρχης (ΠΒ) Μιχαήλ Χρ. Αβραάμ είναι αξιωματικός της Εθνικής Φρουράς, με εκτενή υπηρεσιακή εμπειρία σε Μοίρες Πεδινού και Αυτοκινούμενου Πυροβολικού, Πολλαπλών Εκτοξευτών, καθώς και σε Αντιαεροπορική Μοίρα Κατευθυνομένων Βλημάτων. Κατάγεται από το κατεχόμενο χωριό Άγιος Επίκτητος της επαρχίας Κερύνειας. Είναι απόφοιτος της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων (2003) και της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου της 23ης Εκπαιδευτικής Σειράς. Έχει φοιτήσει με διακεκριμένη επίδοση σε όλα τα σχολεία και έχει τιμηθεί με όλα τα προβλεπόμενα μετάλλια και διαμνημονεύσεις του βαθμού του. Την περίοδο 2019-2022 υπηρέτησε ως Τμηματάρχης στη Διοίκηση Πυροβολικού του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς (ΓΕΕΦ), ενώ την περίοδο 2023-2025 ως Υποδιοικητής της 181 Α/Κ ΜΜΠ. Είναι υποψήφιος Διδάκτωρ του Τμήματος Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου, με αντικείμενο έρευνας την εργαλειοποίηση των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στη Διοίκηση από το Πανεπιστήμιο Κύπρου, καθώς και μεταπτυχιακός φοιτητής στις Στρατηγικές Σπουδές στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην τουρκική εξωτερική πολιτική και στρατηγική, στην περιφερειακή ασφάλεια της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς και στη χρήση των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων ως εργαλείου εξωτερικής πολιτικής. Από το 2022 διατελεί Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος «ΠΕΡΙΚΛΗΣ». Είναι έγγαμος και πατέρας δύο τέκνων. Ομιλεί την αγγλική γλώσσα.

Από το Ντονμπάς στη Θράκη. Η Εξέλιξη της Επιχειρησιακής Τέχνης και ο σύγχρονος πόλεμος

του Ταγματάρχη (ΠΖ) Βασιλείου Πατσιούρα, Σπουδαστή της 23^{ης} ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

*Το καλύτερο για έναν στρατό που βρίσκεται σε άμυνα είναι να γνωρίζει
πώς να περάσει στην επίθεση την κατάλληλη στιγμή και να την αναλάβει*

Antoine-Henri Jomini¹

Σύνοψη

Τι μπορεί να μας διδάξει το Ντονμπάς στην άμυνα της Θράκης; Το άρθρο αυτό ξεκινά από αυτό το ερώτημα και συνδέει την πολεμική εμπειρία της Ουκρανίας με τις ιδιαίτερες συνθήκες του Έβρου. Η συνεχής επιτήρηση, τα drones, τα πυρά ακριβείας και ο ηλεκτρονικός πόλεμος έχουν κάνει το πεδίο μάχης πιο διαφανές και πολύ πιο επικίνδυνο. Απέναντι σε αυτή την πραγματικότητα, η άμυνα δεν μπορεί να στηρίζεται πλέον μόνο σε ορύγματα και αριθμούς. Χρειάζεται βάθος, διασπορά, γρήγορη πληροφόρηση, ενοποιημένο και σύγχρονο δίκτυο διοίκησης και ελέγχου και τη δυνατότητα άμεσης αντεπίθεσης. Με βάση τα διδάγματα του Ντονμπάς και της Χερσώνας, προτείνεται μια ζωνική οργάνωση της Θράκης, όπου αισθητήρες, UAS, anti-drone συστήματα, πυροβολικό και εφεδρείες λειτουργούν ως ένα σύνολο. Η τεχνολογία δεν παρουσιάζεται από μόνη της ως λύση, αλλά ως ένα εργαλείο στα χέρια του διοικητή. Το βασικό μήνυμα είναι σαφές: οι παλιές αρχές του πολέμου παραμένουν ζωντανές, αρκεί να προσαρμοστούν εγκαίρως στις απειλές του σήμερα, με σχέδιο, εκπαίδευση και καθαρό επιχειρησιακό σκοπό.

Εισαγωγή

Ο χαρακτήρας των συγκρούσεων συνεχώς μεταλλάσσεται. Μολονότι η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη αναδιαμορφώνει τα διαθέσιμα μέσα, η εφαρμογή της επιχειρησιακής τέχνης παραμένει ένα αρκετά απαιτητικό εγχείρημα. Η κατάλληλη αξιοποίηση του εδάφους, η συγκέντρωση επαρκούς μαχητικής ισχύος, ο συντονισμός ελιγμού και πυρών σε συνδυασμό με τη θέληση και τις ικανότητες του Διοικητή να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες καταστάσεις, συνιστούν διαχρονικά βασικούς παράγοντες του πολέμου. Μελετώντας την ιστορία, ανακαλύπτει

κανείς ότι, παρά τις εξελίξεις και τις αλλαγές της κοινωνίας και της τεχνολογίας, οι θεμελιώδεις αρχές πολέμου που εφάρμοσαν οι στρατιωτικοί ηγέτες από τα δύσβατα ορεινά εδάφη της Πίνδου το 1940 μέχρι τις απέραντες πεδιάδες της Ουκρανίας δεν έχουν αναιρεθεί. Αντιθέτως, μετασχηματίζονται και παραμένουν κρίσιμες σε κάθε πολεμική αντιπαράθεση. Το ίδιο κρίσιμες και αναγκαίες καθίστανται και για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της άμυνας στο Θέατρο Επιχειρήσεων της Θράκης.

Ζούμε πλέον σε ένα περιβάλλον αυξημένων υβριδικών απειλών, όπου η ταχύτητα υλοποίησης των στρατιωτικών διαδικασιών, η εκτεταμένη χρήση Μη Επανδρωμένων Συστημάτων (UAS), ο εντατικός ηλεκτρονικός πόλεμος και η πρωτοφανής διαφάνεια του πεδίου μάχης απαιτούν ριζικές αναθεωρήσεις στον ελληνικό στρατό, ο οποίος καλείται να συνδυάσει τα διδάγματα του παρελθόντος με τα δεδομένα του παρόντος. Η περίπτωση της Ουκρανίας μας δείχνει σήμερα πώς μία δύναμη οφείλει να αναπτύσσει την άμυνά της, όταν υστερεί σε δυναμική έναντι του αντιπάλου. Το Θέατρο Επιχειρήσεων της Θράκης ενσαρκώνει το σημείο τομής αυτής της πολεμικής προσέγγισης.

Η παρούσα ανάλυση επιχειρεί να συνδέσει τα επιχειρησιακά διδάγματα του Ρωσοουκρανικού πολέμου με τις ανάγκες άμυνας στο Θέατρο Επιχειρήσεων της Θράκης. Εστιάζει στις τακτικές που αναδείχθηκαν στο Ντονμπάς και τη Χερσώνα, όπου η μαζική χρήση UAV, αισθητήρων, πυρών ακριβείας, ηλεκτρονικού πολέμου και μέσων πληροφοριακής υποστήριξης μετέτρεψε το πεδίο μάχης σε χώρο συνεχούς επιτήρησης και ταχείας στοχοποίησης. Προβάλλοντας τα δεδομένα αυτά στο ιδιαίτερο περιβάλλον της Θράκης, η ανάλυση εξετάζει πώς οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις και οι κατευθύνσεις της Ατζέντας 2030 μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός ρεαλιστικού αμυντικού πλάνου. Σκοπός είναι μέσω της ανάλυσης των διδαγμάτων από το σύγχρονο πεδίο μάχης, να προταθεί ένα αμυντικό πλαίσιο που θα αναγνωρίζει τις τρωτότητες της περιοχής, θα περιορίζει τα μειονεκτήματα των φίλων δυνατοτήτων και θα αξιοποιεί στο μέγιστο βαθμό τα πλεονεκτήματα του εδάφους, λαμβάνοντας υπόψη τους φυσικούς, επιχειρησιακούς και τεχνολογικούς περιορισμούς της εφαρμογής της.

Ντονμπάς και Χερσώνα. Διδάγματα από το σύγχρονο πεδίο μάχης

Οι επιχειρήσεις στο Ντονμπάς και τη Χερσώνα ανέδειξαν το σύγχρονο πεδίο μάχης ως χώρο συνεχούς επιτήρησης, άμεσης στοχοποίησης και ταχείας προσβολής. Η εκτεταμένη χρήση δορυφόρων, UAS, θερμικών καμερών και ραντάρ μεγάλης εμβέλειας περιορίζει δραστικά τη δυνατότητα απόκρυψης, ιδίως για στρατηγεία, συγκεντρωμένες δυνάμεις και κρίσιμες υποδομές. Όπως επισημαίνεται σε μελέτη του NATO, «το σύγχρονο πεδίο μάχης γίνεται ολοένα πιο διαφανές, δεν υπάρχει πλέον ασφαλές καταφύγιο στον πόλεμο».² Η εμπειρία της Ουκρανίας δείχνει ότι σε ένα τέτοιο περιβάλλον η επιβίωση δεν εξαρτάται μόνο από την ισχύ πυρός, αλλά και από την ανθεκτικότητα, τη διασπορά, τη δικτύωση και την τεχνολογική υπεροχή που προστατεύουν τα μέσα και το προσωπικό.³

Στο Ντονμπάς, η συνεχής επιτήρηση του πεδίου διαδραμάτισε κομβικό ρόλο στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων. Τα επίγεια και εναέρια κυρίως μέσα που χρησιμοποιούσαν οι Ουκρανοί προκάλεσαν σημαντικές απώλειες στις Ρωσικές δυνάμεις πεζικού καθιστώντας την απόκρυψη δυσκολότερη και πιο απαιτητική.⁴ Κάθε κίνηση στο πεδίο εντοπιζόταν από UAS αναγνώρισης κι επιτήρησης σε πραγματικό χρόνο, στοχοποιούνταν και άμεσα βαλλόταν από το Ουκρανικό πυροβολικό. Η δυναμική αυτή ανέδειξε την ζωτικής σημασίας αξιοποίηση ενός πυκνού δικτύου αισθητήριων συστημάτων, η ορθή χρησιμοποίηση των οποίων δύναται να επιφέρει καθοριστικό πλεονέκτημα σε κάθε αμυνόμενο.⁵

Η εκστρατεία για την απελευθέρωση της Χερσώνας παρέχει επιπλέον διδάγματα για επιχειρήσεις σε επίπεδο και εκτεθειμένο περιβάλλον. Η περιοχή της Χερσώνας συνιστά ένα απέραντο πεδινό έδαφος που διασχίζεται από το Δνείπερο ποταμό και έχει πολλά υδάτινα εγκάρσια κωλύματα. Παρουσιάζει λειτουργικές ομοιότητες με τον Έβρο ως προς το πεδινό έδαφος, τα υδάτινα κωλύματα και την ανάγκη άμυνας σε βάθος, την οποία υιοθέτησαν και οι ουκρανικές μονάδες. Κατασκεύασαν ένα μεγάλο αριθμό οχυρωματικών έργων κατά μήκος του μετώπου όπως χαρακώματα, σκέπαστρα, θέσεις μάχης για μικρές ομάδες και εικονικές θέσεις για παραπλάνηση των ρωσικών συστημάτων αναγνώρισης και έστρωσαν ναρκοπέδια και παγίδες σε εκτεθειμένες περιοχές, αντισταθμίζοντας την απουσία φυσικής κάλυψης. Δημιούργησαν διαδοχικές γραμμές άμυνας και παραπλανητικές εγκαταστάσεις, υποβαθμίζοντας δραστικά την αριθμητική υπεροχή του αντιπάλου.⁶

Η Χερσώνα ανέδειξε με έντονο τρόπο την αξία της δικτυοκεντρικής άμυνας, όπου όλα τα συστήματα συνδέθηκαν σε ένα ενιαίο σύστημα διοίκησης & ελέγχου (C2). Ο συντονισμός αυτός παρείχε έγκαιρη προειδοποίηση για επερχόμενα πλήγματα, παρεμβολές στις επικοινωνίες των Ρώσων και στοχευμένα πλήγματα σε ρωσικά συστήματα διοίκησης και ελέγχου και σε κρίσιμες εχθρικές υποδομές και εγκαταστάσεις.⁷ Ειδικά απέναντι στην απειλή των ρωσικών drone-καμικάζι (Shahed-136 “Geran”, Lancet κ.ά.), η Ουκρανία ανέπτυξε, σύμφωνα με τα πρότυπα του NATO, ένα πολυεπίπεδο σύστημα ενοποιημένης αεράμυνας από μαχητικά αεροσκάφη και ελικόπτερα σε ρόλο περιπολίας, ραντάρ επιφανείας και μέσων ηλεκτρονικού πολέμου, ομάδων MANPADS, αυτόνομων αντιαεροπορικών πυροβόλων και ομάδων πολυβόλων.⁸ Εξασφαλίζοντας την αναχαίτιση των περισσότερων ρωσικών απειλών και την επιβιωσιμότητα των Μονάδων της.⁹

Η ρωσική πλευρά από την άλλη, βρήκε την απάντηση στη σθεναρή άμυνα της Ουκρανίας. Η νέα τακτική αντιμετώπισης του παραπάνω προβλήματος αφορούσε στη χρήση κατευθυνόμενων βομβών ολίσθησης (UMPK) εναντίον των ισχυρών ουκρανικών οχυρωματικών έργων. Τα βλήματα αυτά βάλλονται από αεροσκάφη από απόσταση μέχρι και 90 χιλιομέτρων από τη γραμμή επαφής, προκαλώντας σοβαρά πλήγματα στον αντίπαλο. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε τις ουκρανικές δυνάμεις σε μεγαλύτερη διασπορά των τμημάτων, σε συνεχή κινητικότητα με εναλλακτικές θέσεις προς αποφυγή αποκάλυψης των θέσεών τους και σε ενεργητική αεράμυνα για την προστασία τους.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η οργάνωση της άμυνας σε επαρκές βάθος είναι απαραίτητη, διότι αρχικά απαγορεύει στον εχθρό να εκμεταλλευτεί πιθανές εισχωρήσεις σε σημεία της αμυντικής περιοχής, παρέχει κάλυψη και απόκρυψη ελαχιστοποιώντας τις απώλειες από πυροβολικό και περιπλανώμενα πυρομαχικά, αλλά απαιτεί αυξημένη κινητικότητα μεταξύ εναλλακτικών θέσεων για να μειώσει τον κίνδυνο καταστροφής από βόμβες ολίσθησης.¹⁰ Η ουκρανική εμπειρία δείχνει ότι η άμυνα σε βάθος είναι ένας συνδυασμός διασποράς, αισθητήρων, πυρών, C2 και κινητικότητας που προσφέρει και στη Θράκη ένα πλαίσιο επιβίωσης και χρήσης της τεχνολογίας για να αντισταθμιστεί η αριθμητική υπεροχή του αντιπάλου.

Στο Θέατρο Επιχειρήσεων της Θράκης, οι ημέτερες δυνάμεις πιθανόν να αντιμετωπίσουν μαζικά πυρά κατά την έναρξη των επιχειρήσεων. Ο αντίπαλος εκτιμάται ότι θα παρακολουθεί το πεδίο και θα κατευθύνει τα πλήγματα μέσω UAS, στοχεύοντας τα κέντρα διοίκησης και ελέγχου, την αεράμυνα, τις ισχυρά οργανωμένες θέσεις πεζικού και πυροβολικού και τις εφεδρείες. Η ορθή εφαρμογή των αρχών του πολέμου στην οργάνωση της άμυνας του Έβρου ποταμού, προσαρμοσμένης στο νέο πολυδιάστατο (multidomain) επιχειρησιακό περιβάλλον, θα αποτελέσουν καθοριστικό παράγοντα για την επιτυχή αντιμετώπιση του αντιπάλου και την τελική επικράτηση στον αγώνα του χώρου και του χρόνου. Στη συνέχεια της ανάλυσης, θα εξεταστεί πώς αυτά τα διδάγματα μπορούν να εφαρμοστούν στη μοναδική «υβριδική» περίπτωση της Θράκης.

Ατζέντα 2030 και τεχνολογική προσαρμογή για τη Θράκη

Το νέο ελληνικό σχέδιο «Ατζέντα 2030» έχει διττή σημασία: συνιστά αφενός μία αντίδραση στις προκλήσεις ασφαλείας της πατρίδας μας, τόσο του παρόντος όσο και του μέλλοντος, και αφετέρου μία προσπάθεια μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού των Ενόπλων Δυνάμεων του 21^{ου} αιώνα. Τα διδάγματα από τις ένοπλες συγκρούσεις του παρελθόντος, η εξέλιξη της τεχνολογίας και οι νέες απειλές που καθημερινά αναδύονται, επιβάλλουν ένα συνεκτικό σχέδιο που θα συνδέει τα νέα μέσα με συγκεκριμένες επιχειρησιακές ανάγκες. Εστιάζοντας στη Θράκη, διακρίνουμε τέσσερις κύριους τομείς δράσης της Ατζέντας 2030 που επιχειρούν να κάνουν πράξη τα διδάγματα της Ουκρανίας:

Εικόνα 1: Η αμυντική αρχιτεκτονική τριών στρωμάτων, «Ατζέντα 2030»

1) Η Ασπίδα του Αχιλλέα και ο θόλος anti-drone

Η Ατζέντα 2030 προβλέπει ένα πολυεπίπεδο και πολυδιάστατο σύστημα άμυνας ανεπτυγμένο σε μία ενιαία αμυντική αρχιτεκτονική τριών στρωμάτων (εικόνα 1) για το Θέατρο Επιχειρήσεων της Θράκης¹¹:

α) *Αντιπυραυλική άμυνα*. Το πρώτο αυτό στρώμα αφορά στην αντιμετώπιση βαλλιστικών και πυραύλων cruise, και αναφέρεται σε ελληνικά μέσα, όπως οι εκτοξευτές Patriot PAC-III και οι S-300 PMU-1.

β) *Αντιαεροπορική άμυνα*. Το δεύτερο στρώμα αφορά στην αντιμετώπιση επανδρωμένων αεροσκαφών και πυραύλων cruise μεσαίου και χαμηλού ύψους και αναφέρεται σε μέσα, όπως οι Patriot, οι HAWK και οι Crotale που ήδη διαθέτει το ελληνικό οπλοστάσιο. Η πρόκληση της ελληνικής βιομηχανίας και των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας είναι να λειτουργήσουν υπό την ομπρέλα επικαλυπτόμενων ζωνών κάλυψης υπό ένα ενιαίο σύστημα διοίκησης και ελέγχου.

γ) *Αντι-Drone άμυνα*. Εδώ η Ατζέντα αφορά στα μη επανδρωμένα συστήματα και αναφέρεται σε πυροβόλα μικρού βεληνεκούς, πυραύλους σημειακής άμυνας, μέσα ηλεκτρονικού πολέμου και φορητά αντι-drone συστήματα ανίχνευσης και παρεμβολής για την προστασία των στρατευμάτων από σμήνη Drones και φονικά mini-drones, όπως τα συστήματα εγχώριας κατασκευής «Κένταυρος», «Υπερίων» και «Τηλέμαχος» της Ελληνικής Αμυντικής Βιομηχανίας (ΕΑΒ) και του Ελληνικού Κέντρου Αμυντικής Καινοτομίας (ΕΛΚΑΚ).¹²

2) Δυνάμεις και δόγμα ηλεκτρονικού πολέμου [Electronic Warfare (EW)]

Δεδομένης της επίδρασης του ηλεκτρομαγνητικού φάσματος στις επικοινωνίες, τα ραντάρ και τα συστήματα εντοπισμού θέσης (GPS), ιδρύονται καινούριες μοναδες ηλεκτρονικού πολέμου, όπως το 1^ο Συγκρότημα Επικοινωνιών-Ηλεκτρονικού Πολέμου-Πληροφορικής και Επιτήρησης στη Θράκη, αντανακλώντας την προτεραιότητα που δίδεται στην περιοχή. Τα νέα συστήματα EW θα περιλαμβάνουν ισχυρούς παρεμβολείς GPS/Glonass για τον αποσυντονισμό των εχθρικών πυραύλων και drones, φορητούς ανιχνευτές ασυρμάτων εκπομπών και κινητά κέντρα κυβερνοάμυνας, ενώ έχει προγραμματιστεί και η συστηματική εκπαίδευση του προσωπικού σε τακτικές ηλεκτρονικής μάχης.¹³

Σκοπός είναι να μπορεί η ελληνική άμυνα στον Έβρο να λειτουργεί ακόμη και εάν τα συμβατικά μέσα «τυφλωθούν» όταν πέσει το δίκτυο επικοινωνιών. Στη Χερσώνα, οι Ουκρανοί έδειξαν ότι με ισχυρό EW μπορούσαν να αποκόψουν τα ρωσικά drones από τους χειριστές τους και να τα καταρρίψουν εύκολα. Αντίστοιχα, τα ελληνικά «Υπερίων» θα δημιουργούν ηλεκτρονικούς θόλους προστασίας πάνω από τις φίλιες δυνάμεις, ενώ το ραντάρ «Τηλέμαχος» θα εντοπίζει ακόμη και μικροσκοπικά drones που πετούν χαμηλά.¹⁴ Το δόγμα που συνοδεύει αυτές τις ικανότητες είναι ότι η Ελλάδα θα πρέπει να «κερδίσει τον πόλεμο του φάσματος», δηλαδή να επικρατήσει στο ηλεκτρομαγνητικό περιβάλλον, μέσω της αποτελεσματικής χρήσης του ηλεκτρονικού πολέμου, της προστασίας των φίλιων επικοινωνιών και της παρεμπόδισης των αντίστοιχων δυνατοτήτων του αντιπάλου.

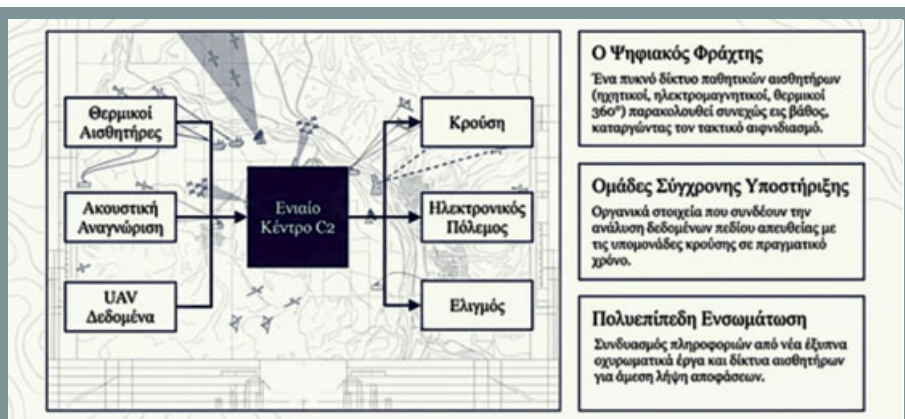
3) Εκσυγχρονισμός οχυρώσεων και αμυντικών θέσεων

Το πρόγραμμα «522 οχυρωματικά έργα» αφορά σε νέες θέσεις μάχης, σκέπαστρα προστασίας από κατακόρυφες προσβολές, νέες αντιαρματικές γραμμές, υπόγεια καταφύγια και θέσεις πυρών πολυβόλων και Α/Τ όπλων και προστα-

σία από UAV και πυροβολικό.¹⁵ Αυτό ευθυγραμμίζεται πλήρως με την ουκρανική πρακτική, όπου η επιβίωση των Μονάδων απαιτούσε να διαθέτουν καλά διαμορφωμένες, βαθιές και καλυμμένες θέσεις. Επίσης, περιλαμβάνονται μέτρα προστασίας από σύγχρονες απειλές, όπως ειδικές ενισχυμένες στέγες για τις ζωτικές εγκαταστάσεις που ενισχύουν την απόκρυψη από UAV.¹⁶ Η αμυντική οργάνωση του Έβρου πρέπει να αυξάνει το κόστος της διάβασης, να επιβραδύνει τον αντίπαλο και να παρέχει χρόνο στις εφεδρείες να αντεπιτεθούν.

4) Δικτυοκεντρική διοίκηση και «ψηφιακός φράχτης» αισθητήρων

Τέλος, η Ατζέντα 2030 δίνει έμφαση στην ενοποίηση όλων των συστημάτων σε ένα δίκτυο C2 (Command & Control) που θα καλύπτει χώρους από τον Έβρο ως το Αιγαίο. Ειδικά για τη Θράκη, σχεδιάζεται ένας «ψηφιακός φράχτης» κατά μήκος των συνόρων. Αυτό σημαίνει ότι όλα τα μέσα επιτήρησης, από κάμερες ημέρας και νύχτας, αισθητήρες ήχου, βιομετρικοί ανιχνευτές, καθώς και τα δεδομένα από UAV, drones και περιπολικά, θα συγκλίνουν σε ένα Ενιαίο Κέντρο Ελέγχου.¹⁷ Η σύνδεση όλων των συστημάτων σε ένα ενιαίο δίκτυο Διοικήσεως και Ελέγχου (C2) (Εικόνα 2) καθίσταται κρίσιμη προτεραιότητα για τον μελλοντικό εθνικό στρατηγικό και επιχειρησιακό σχεδιασμό.¹⁸

Εικόνα 2: Δικτυοκεντρική Διοίκηση και Ψηφιακός Χάρτης

Περιορισμοί και μελλοντικές προκλήσεις

Παρότι το προτεινόμενο πλαίσιο είναι φιλόδοξο και συνεκτικό, η υλοποίησή του συνοδεύεται από σοβαρούς επιχειρησιακούς και οργανωτικούς περιορισμούς. Πρώτον, το μικρό επιχειρησιακό βάθος της Θράκης περιορίζει δραστικά τα χρονικά περιθώρια αντίδρασης, καθώς η μετακίνηση ενισχύσεων, η αναπλήρωση απωλειών και η μετάβαση από την άμυνα στην αντεπίθεση απαιτούν υψηλό επίπεδο συντονισμού. Δεύτερον, τα υδάτινα κωλύματα, όπως ο ποταμός Έβρος και οι παραπόταμοί του μπορούν να επιβραδύνουν την εχθρική ενέργεια, αλλά δυσχεραίνουν την ευελιξία των φίλων δυνάμεων και την ταχεία εκδήλωση αντεπιθέσεων.

Τρίτον, η αποτελεσματικότητα ενός δικτυοκεντρικού συστήματος άμυνας εξαρτάται από την ανθεκτικότητα των επικοινωνιών, των αισθητήρων και των σταθμών διοίκησης και ελέγχου, οι οποίοι σε ένα περιβάλλον ηλεκτρονικού πολέμου, κυβερνοεπιθέσεων και συνεχούς στοχοποίησης θα αποτελέσουν στόχους υψηλής προτεραιότητας. Τέταρτον, η πολυεπίπεδη αεράμυνα και αντι-UAS άμυνα μπορεί να πιεστεί από επιθέσεις κορεσμού, ιδίως όταν ο αντίπαλος χρησιμοποιεί μεγάλο αριθμό φθηνών UAS ή περιπλανώμενων πυρομαχικών με σκοπό την εξάντληση των ακριβότερων μέσων αναχαίτισης. Πέμπτον, η τεχνολογική αναβάθμιση δεν αρκεί από μόνη της, εάν δεν συνοδεύεται από εκπαίδευση προσωπικού, ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, εξοικείωση με συστήματα τεχνητής νοημοσύνης και διακλαδικότητα. Η Ελλάδα μπορεί να επενδύσει σε εξοπλισμούς και εγχώρια παραγωγή drones και anti-drones, όμως η πραγματική αξία αυτών των μέσων θα κριθεί από την ικανότητα ένταξής τους σε ένα ενιαίο, ανθεκτικό και λειτουργικό σύστημα μάχης.¹⁹

Προτάσεις για το μέλλον στο ΘΕ Θράκης

Έχοντας αναλύσει το επιχειρησιακό περιβάλλον μίας διαφορετικής περιοχής και τον χαρακτήρα του πολέμου της νέας εποχής, αντιλαμβανόμαστε ότι οι προκλήσεις του μέλλοντος είναι εμφανείς και συνεχώς αυξάνονται. Σε αυτό το σημείο, επιχειρείται μια σύνθεση όλων των στοιχείων που αναλύθηκαν παραπάνω και παρουσιάζεται ένα μοντέλο άμυνας του Έβρου και η προστιθέμενη αξία του για τον ελληνικό στρατηγικό, επιχειρησιακό και τακτικό σχεδιασμό στο μέλλον.

Αναδιαμόρφωση του Θεάτρου Επιχειρήσεων

Η ουκρανική σύγκρουση επιβεβαίωσε ότι η αξιοποίηση του βάθους στην άμυνα, με διαδοχικές αμυντικές γραμμές, οχυρωματικά έργα και υδάτινα κωλύματα, προκαλεί σημαντική φθορά στον επιτιθέμενο. Παρότι η εφαρμογή των αρχών του πολέμου παραμένει συνολικά αναγκαία, κρίσιμοι παράγοντες είναι η ορθή αρχική διάταξη των δυνάμεων και ο συντονισμός πυρών και κωλυμάτων μέσα από ένα σύγχρονο ενιαίο δίκτυο διοίκησης και ελέγχου και ένα ενοποιημένο σύστημα αεράμυνας. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο βασικός αντικειμενικός σκοπός της φίλιας ηγεσίας, δηλαδή η απορρόφηση της επιθετικής ορμής του εχθρού και η απόκτηση και διατήρηση της πρωτοβουλίας από τις φίλιες δυνάμεις.

Στο Θέατρο Επιχειρήσεων της Θράκης, η ορθή αξιοποίηση του εδάφους δύναται να εξασφαλίσει τον απαραίτητο χρόνο και χώρο για την αναχαίτιση του εχθρού, τον εφελκυσμό του σε κατάλληλους χώρους καταστροφής και την εκδίωξη σκόπιμων, έγκαιρων και εφικτών αντεπιθέσεων.²⁰

Η παραδοσιακή αμυντική οργάνωση του πεδίου αντικαθίσταται από δυναμικά μοντέλα διαχείρισης του χώρου, προσαρμοσμένα στην ευρεία χρήση UAS και δορυφόρων, στα πυρομαχικά μεγάλου βεληνεκούς και στις διακλαδικές επιχειρήσεις.²¹ Η άμυνα πρέπει να δομείται πλέον σε αλληλεπικαλυπτόμενους δακτυλίους εμπλοκής, όπου κάθε κλιμάκιο διοίκησης ελέγχει την πληροφορία και αναχαιτίζει άμεσα τις απειλές στον τομέα ευθύνης του.

Κατά συνέπεια, οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις οφείλουν να ανασχεδιάσουν το Θέατρο Επιχειρήσεων Έβρου σε περιοχές και ζώνες, βάσει του βεληνεκούς των οπλικών συστημάτων. Η προσέγγιση αυτή ενσωματώνει αισθητήρες, ηλεκτρονικό πόλεμο και C-UAS σε ένα νέο αμυντικό πλαίσιο, ενισχύοντας τόσο τη Διοίκηση και τον Έλεγχο όσο και τη διάταξη των δυνάμεων στο πεδίο.

Η Ασπίδα του Αχιλλέα έχει πέντε πεδία σε εθνικό επίπεδο, αλλά η εφαρμογή στη Θράκη εστιάζει σε τρεις λειτουργίες, αντιπυραυλική, αντιαεροπορική, C-UAS συνδεδεμένες και σε πλήρη αντιστοίχιση με τους τρεις ομόκεντρους δακτυλίους που προτείνει η μέλετη του Center for Strategic and Budgetary Assessments (CSBA) των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής που περιγράφει τί πρέπει να γίνει για να περάσει η αεράμυνα και η αντιπυραυλική άμυνα των ΗΠΑ από μία αποσπασματική, ακριβή και ανεπαρκή μορφή, σε μία πολυεπίπεδη, ολοκληρωμένη και καταναεμμένη αρχιτεκτονική άμυνας απέναντι σε επιθέσεις αποδιοργάνωσης, ιδίως από βαλλιστικούς και cruise πυραύλους.²²

Προτείνεται λοιπόν μια αρχιτεκτονική τριών ομόκεντρων δακτυλίων για λειτουργία γύρω από μια βάση ή κρίσιμη εγκατάσταση. Ο outer ring λειτουργεί μακριά από τον στόχο, με έγκαιρη προειδοποίηση, αισθητήρες και προσβολή φορέων ή εισερχόμενων απειλών σε μεγάλη απόσταση. Ο inner ring προστατεύει την άμεση περίμετρο της βάσης με επίγειους και εναέριους αισθητήρες και ακολουθούμενες εμπλοκές. Ο close-in ring είναι η τελευταία γραμμή, δηλαδή η σημειακή άμυνα πάνω στον ίδιο τον στόχο, με πολύ βραχεία αντίδραση και έμφαση και σε non-kinetic μέσα (βλέπε εικόνα 1).

Η Ατζέντα 2030, όπως παρουσιάζεται επισήμως από το ΥΠΕΘΑ, κινείται σε πιο ευρύ, εθνικό και διακλαδικό επίπεδο. Η προσέγγιση αυτή μπορεί μέσω της «Ασπίδας του Αχιλλέα» να προσαρμοστεί και να διαμορφωθεί στα ελληνικά δεδομένα μέσα από μία συνεκτική και απλοποιημένη αναδιαμόρφωση του ΘΕ της Θράκης συνθέτοντας ένα συνεκτικό μοντέλο πολυεπίπεδης άμυνας, προσαρμοσμένο στα δεδομένα της Θράκης.

Η πρόταση περιλαμβάνει ένα επιχειρησιακό πλαίσιο από πέντε περιοχές-ζώνες (Εικόνα 3), σύμφωνα με τα Νατοϊκά πρότυπα και τους ελληνικούς στρατιωτικούς κανονισμούς:

1) Περιοχή Ασφάλειας Μετόπισθεν

Αφορά το πλαίσιο όπου διατηρούνται κρίσιμες υποδομές, λειτουργούν τα Κέντρα Διοικήσεως στρατηγικών κλιμακίων και οργανώνονται τα δίκτυα εφεδρειών και διοικητικής μέριμνας. Η περιοχή αυτή αφορά σε επιχειρήσεις «μετόπισθεν» και πρέπει να θωρακιστεί με προστατευμένα στρατηγεία, υπόγειες εγκαταστάσεις C2 και σταθμούς EW μεγάλης ισχύος, σε συμφωνία με την Ατζέντα 2030.²³ Εδώ βασικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσουν τα συστήματα «Τηλέμαχος» και «Κένταυρος» παρέχοντας ασφάλεια στρατιωτικών εγκαταστάσεων και αεροδρομίων.

2) Ζώνη Αναχαίτισης

Η Ζώνη Αναχαίτισης αποτελεί την περιοχή άμεσης επαφής με τον αντίπαλο και λειτουργεί ως χώρος συγκράτησης, φθοράς και ελεγχόμενης προσβολής των επιτιθέμενων δυνάμεων. Η αποστολή της δεν είναι μόνο η αναχαίτιση της εχθρικής προώθησης, αλλά και η διοχέτευσή της σε δυσμενείς για τον αντίπαλο χώρους, όπου το έδαφος, τα φυσικά και τεχνητά κωλύματα και η φίλια παρατήρηση μπορούν να πολλαπλασιάσουν την αποτελεσματικότητα της άμυνας. Αφορά σε επιχειρήσεις «άμεσες ή εγγύς» στην φίλια πλευρά.²⁴

Στη ζώνη αυτή απαιτείται συνδυασμός αντιαρματικών μέσων, στοιχείων άμεσων πυρών, φορητών αντιαεροπορικών όπλων, UAS μικρής εμβέλειας και δυνατοτήτων ηλεκτρονικού πολέμου για την αντιμετώπιση εχθρικών μη επανδρωμένων συστημάτων. Βασικό ρόλο μπορούν επίσης να διαδραματίσουν συστήματα όπως ο «Υπερίων», ο «Τηλέμαχος» και ο «Κένταυρος», εφόσον ενταχθούν σε ένα ευρύτερο δίκτυο επιτήρησης, προειδοποίησης και προστασίας.²⁵

Το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι η καθήλωση, η φθορά και ο εφελκυσμός της εχθρικής δύναμης, ώστε να διαμορφωθούν ευνοϊκές συνθήκες για την ενεργοποίηση των επόμενων στρωμάτων άμυνας και, όπου είναι εφικτό, για την εκδήλωση φίλιας αντενέργειας.

3) Ζώνη Αποφασιστικής Εμπλοκής (Αντίπαλη περιοχή)

Η Ζώνη Αποφασιστικής Εμπλοκής είναι μία Ζώνη Προσβολής (Kill Zone), η ζώνη όπου «σπάει» η εχθρική επίθεση. Πρέπει να διαθέτει πυροβόλα και όλμους ανεπτυγμένα σε βάθος για πλήρη αξιοποίηση του βεληνεκού τους, οργανικές μονάδες UAS όλων των επιπέδων, σταθμούς C2 για τακτικό συντονισμό πυρών και κωλυμάτων, FPV drones και συστήματα αντι-drone.

Η Ουκρανία στο Ντονμπάς χρησιμοποίησε μια ανάλογη μεσαία ζώνη για τη συγκέντρωση πυρών όλμων, πυροβολικού και μαζικής χρήσης UAS που προσβάλλαν τις ρωσικές δυνάμεις πριν φτάσουν σε κρίσιμα σημεία.²⁶

Η λογική παραμένει ίδια, ελληνικά όπλα ευθυτενούς και καμπύλης τροχιάς, πυροβολικό, και UAS μπορούν να συγκεντρώσουν καταστροφικά πυρά σε επιλεγμένες διαβάσεις και άξονες προέλασης. Αφορά σε επιχειρήσεις «άμεσες ή εγγύς», αλλά στην αντίπαλη εχθρική πλευρά.²⁷

Εδώ δημιουργείται ο πυκνός «δακτύλιος φθοράς και αποδιοργάνωσης» μεταξύ των Ζωνών Αναχαίτισης και Αποφασιστικής Εμπλοκής που προκαλεί φθορά, διακόπτει τον ρυθμό επίθεσης και προετοιμάζει είτε την αντεπίθεση σε χώρους καταστροφής ή την εκμετάλλευση μίας ευνοϊκής κατάστασης με αντεπίθεση στο εχθρικό έδαφος.

4) Μεμακρυσμένη Ζώνη (Ζώνη Διακλαδικών Επιχειρήσεων Επιχειρησιακού χαρακτήρα)

Εικόνα 3: Διαμόρφωση του Πεδίου σε Ζώνες

Η Μεμακρυσμένη Ζώνη αφορά σε επιχειρήσεις σε «βάθος» στην εχθρική περιοχή και είναι το πεδίο όπου εισέρχονται τα νέα συστήματα της Ατζέντας 2030, συστήματα πυραύλων μεγάλου βεληνεκούς (70–200 km), οι εκτοξευτές ακριβείας, UAS υψηλών δυνατοτήτων ISR/Strike (MALE), οι κύριες εφεδρείες, οι Διακλαδικές δυνάμεις. Αντιστοιχεί στο δόγμα των «deep strikes», όπου καταστρέφονται επιτελεία μεραρχιών, κέντρα διοίκησης, αποθήκες καυσίμων, γραμμές ανεφοδιασμού και περισυλλογής, πυρο-

βολαρχίες μεγάλου βεληνεκούς και όπου επιδιώκονται προσβολές επιχειρησιακών κέντρων βάρους.²⁸

5. Μεμακρυσμένη Περιοχή σε Βάθος (Περιοχή Διακλαδικών Επιχειρήσεων Στρατηγικού χαρακτήρα)

Η Μεμακρυσμένη Περιοχή επιχειρήσεων σε Βάθος αφορά την εχθρική βασική περιοχή, δηλαδή το εσωτερικό της εχθρικής διάταξης όπου λειτουργούν κρίσιμες υποδομές διοικητικής μέριμνας, οι οποίες υποστηρίζουν τη συνολική διεξαγωγή του αγώνα. Στην περιοχή αυτή βρίσκονται δρομολόγια ανεφοδιασμού, γραμμές επικοινωνιών, αποθήκες πυρομαχικών και καυσίμων, κέντρα διοίκησης και εγκαταστάσεις τεχνικής υποστήριξης. Η αποτελεσματική προσβολή αυτών των σημείων με διακλαδικές δυνάμεις και στρατηγικά πλήγματα μπορεί να αποσταθεροποιήσει την εχθρική προσπάθεια σε όλα τα επίπεδα.²⁹ Ο σκοπός είναι η διάρρηξη της εχθρικής συνοχής, η αποδυνάμωση του συστήματος διοικητικής μέριμνας και η υποβάθμιση της ικανότητας του αντιπάλου να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις του στις εγγύτερες ζώνες. Αφορά σε επιχειρήσεις σε «βάθος», όπου επιδιώκονται προσβολές στρατηγικών κέντρων βάρους.³⁰

Διεξαγωγή της άμυνας με ενσωμάτωση της τεχνολογίας

Η παραπάνω Ζωνική Αναδιαμόρφωση δεν θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα εάν δεν σχεδιαστεί, οργανωθεί και εκτελεστεί κατάλληλα η άμυνα της Θράκης. Για τον λόγο αυτό προτείνεται η διεξαγωγή σε φάσεις όπως παρακάτω:

Φάση 1^η: Επίγνωση και αποτροπή πριν την διάβαση

Ένα πυκνό δίκτυο αισθητήρων, με κάμερες, ραντάρ και παθητικούς ανιχνευτές, παρακολουθεί συνεχώς τα σύνορα και την τουρκική ενδοχώρα σε βάθος 20 έως 30 χλμ. Αμυντικά, τα φορητά anti-drone συστήματα ενισχύουν τις δυνατότητες των μικρών κλιμακίων μάχης, ενώ τα MANPADS προσδίδουν σημαντική ισχύ στις Μονάδες Α' Γραμμής κατά αντίπαλων UAS και drones. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η δημιουργία Ομάδων Σύγχρονης Υποστήριξης Μάχης (ΟΣΥΜ) σε επίπεδο Τάγματος, ως οργανικών στοιχείων με αποστολή την ανάλυση δεδομένων πεδίου, τη διασύνδεση αισθητήρων και την υποστήριξη διοικητών Μονάδων και Υπομονάδων κρούσης σε τακτικό επίπεδο (Εικόνα 4). Κάθε Διοικητής Λόχου, Δρίτης και Ομαδάρχης θα μπορεί να διαθέτει χειριστή που θα του παρέχει συνεχή εικόνα του πεδίου, ώστε να λαμβάνει ταχύτερα και καλύτερα τεκμηριωμένες αποφάσεις. Πρωταρχικός στόχος πρέπει να είναι η υποβάθμιση των δυνατοτήτων ηλεκτρονικού πολέμου του αντιπάλου και η αποτροπή επικράτησής του στο ηλεκτρομαγνητικό φάσμα. Αμέσως μετά, κρίσιμη είναι η αποτροπή επικράτησής του στον πόλεμο των UAS και των drones.

Φάση 2^η: Ανάσχεση κατά τη διάβαση

Εφόσον ο εχθρός επιχειρήσει να περάσει τον ποταμό, θα βρεθεί αντιμέτωπος με ένα συνδυασμό ναρκοπεδίων, ελεγχόμενων πλημμυρών μέσω φραγμάτων, και συνεχούς βομβαρδισμού από όπλα ευθυτενούς τροχιάς, πυροβολικό, όλμους, drones και άμεσες βολές αρμάτων και TOMA από την ελληνική πλευρά. Οι ήδη προκαθορισμένες ζώνες προσβολής (kill zones) θα ενεργοποιηθούν. Κάθε γνωστό σημείο διάβασης θα δεχτεί ταυτόχρονα πυρά από διαφορετικές κατευθύνσεις, δημιουργώντας ένα δακτύλιο φθοράς και αποδιοργάνωσης γύρω από τα προγεφυρώματα. Η άμυνα κατά UAS και drones θα πρέπει να εξασφαλίσει την επιβιωσιμότητα των φίλων δυνάμεων μέσα στην Ζώνη Εγγύς. Η αντιαεροπορική άμυνα με φορητά MANPADS θα εμποδίζει τα αντίπαλα επιθετικά ελικόπτερα να

υποστηρίξουν τη διάβαση, ενώ ομάδες ειδικών δυνάμεων θα δρουν στα μετόπισθεν του εχθρού (sabotage) για πρόσθετη φθορά στην Κρίσιμη Μεμακρυσμένη Ζώνη.

Φαση 3^η: Απομόνωση και αντεπίθεση μετά τη διάβαση

Εάν εχθρικά στοιχεία κατορθώσουν να πατήσουν στην ελληνική πλευρά, ο στόχος είναι να απομονωθούν και να μην μπορέσουν να επεκτείνουν το προγεφύρωμα. Αυτό επιτυγχάνεται με διακοπή των γραμμών ανεφοδιασμού, παρεμβολές επικοινωνιών και κυκλωτικές κινήσεις μικρών ευέλικτων ελληνικών τμημάτων. Το αποφασιστικό σημείο της ελληνικής αντίδρασης είναι ο εφελκυσμός του αντιπάλου μέσω της κινητής άμυνας και η διοχέτευσή του σε χώρους καταστροφής. Αρχικά απαιτείται η τύφλωση του αντιπάλου και η υποβάθμιση της ικανότητάς του να διεξάγει ηλεκτρονικό πόλεμο. Στη συνέχεια, τεθωρακισμένες δυνάμεις, ταχυκίνητα τμήματα πεζικού με φορητά αντιαρματικά όπλα και Ομάδες Σύγχρονης Υποστήριξης Μάχης με UAS αναγνώρισης, επιτήρησης και επιθετικά drones θα μπορούν να εξουδετερώσουν τα τμήματα που έχουν διεισδύσει. Παράλληλα, αντιαεροπορικά και anti-drone συστήματα πρέπει να προστατεύουν τις φίλιες δυνάμεις από επανδρωμένα και μη επανδρωμένα αεροσκάφη που θα επιχειρούν να ενισχύσουν τις εισχωρούσες Μονάδες. Στόχος των αντεπιθέσεων είναι η πλήρης καταστροφή των εχθρικών στοιχείων ή η εκδίωξή τους πίσω από το ποτάμι. Σχηματικά, η άμυνα του Έβρου μπορεί να αποδοθεί ως σύστημα Ζωνών Προσβολής εκατέρωθεν του ποταμού (Εικόνα 5). Από κάθε κρίσιμο σημείο διάβασης διαμορφώνεται ένας τριπλός δακτύλιος: πρώτον, ζώνη επιτήρησης, προειδοποίησης και εντοπισμού, δεύτερον, ζώνη αντιαεροπορικής και anti-drone προστασίας που καλύπτει τη φίλια περιοχή και αντανakλά τη λογική της «Ασπίδας του Αχιλλέα», και τρίτον, ζώνη πυρών φθοράς, αποδιοργάνωσης και καταστροφής, δηλαδή Ζώνη Αποφασιστικής Εμπλοκής. Ακολουθεί η Ζώνη Αναχαίτισης, όπου αναπτύσσονται η άμυνα, ο ελιγμός και η αντεπίθεση. Η αξία αυτής της προσέγγισης είναι ότι συνδυάζει όλα τα διαθέσιμα μέσα σε ένα ενοποιημένο σύστημα, όπου η τεχνολογία υπηρετεί το στρατηγικό σχέδιο και δεν λειτουργεί αυτόνομα. Έτσι, ο Έβρος παύει να θεωρείται ένα «σύνορο που μπορεί να σπάσει» και μετατρέπεται σε ένα «ακλόνητο φράγμα», το οποίο ο επιτιθέμενος θα πληρώσει πολύ ακριβά για να περάσει.³¹

Εικόνα 5: Ζώνες Προσβολής

Συμπεράσματα

Η επιχειρησιακή τέχνη αποτελεί μία διαχρονική επιστήμη που εξελίσσεται και μεταλλάσσεται. Στο παρόν άρθρο εξετάστηκαν διαφορετικές περιοχές στη νέα εποχή της τεχνολογίας και της εξέλιξης και αναδειχτηκαν τόσο τα σημεία επαφής όσο και τα τρωτά τους σημεία. Κοινός παρονομαστής παραμένουν οι βασικές αρχές πολέμου και στρατηγικής, όπως η συγκέντρωση δυνάμεων, ο αιφνιδιασμός, η παραπλάνηση, ο συντονισμός, το ηθικό και η

σωστή αξιοποίηση του χώρου, που εξακολουθούν να ισχύουν, απλώς σήμερα εφαρμόζονται με UAS, κυβερνοεπιχειρήσεις, πληροφοριακές επιχειρήσεις και έξυπνα όπλα.

Για τη Θράκη, το προτεινόμενο αμυντικό πλαίσιο συνοψίζεται σε άμυνα σε βάθος, συνεχή επιτήρηση, αποτελεσματική αναχαίτιση, έγκαιρη αντεπίθεση και διακλαδική αξιοποίηση όλων των μέσων. Βασική επιδίωξη είναι η δημιουργία πολυδιάστατης ενοποιημένης αεράμυνας και ενός καινοτόμου ενιαίου δικτύου διοίκησης και ελέγχου, που θα αποτελούν τον πυρήνα ενός ολοκληρωμένου αμυντικού πλαισίου. Από το πεδίο των τριών διαστάσεων, όπου οι μηχανοκίνητες και τεθωρακισμένες δυνατότητες αναδείχθηκαν ως τέκνα της βιομηχανικής επανάστασης, περνάμε στις πεδινές εκτάσεις του Ντονμπάς και στο πεδίο των πέντε διαστάσεων, όπου UAS, drones, ηλεκτρομαγνητικό φάσμα και κυβερνοπόλεμος κυριαρχούν στο σύγχρονο επιχειρησιακό και πληροφοριακό περιβάλλον. Εάν επιτευχθεί αυτή η σύνθεση, η γραμμή του Έβρου δεν θα είναι απλώς ένα φυσικό σύνορο, αλλά ένα απόρρητο τείχος που θα αποδεικνύει τι μπορεί να πετύχει ο Ελληνικός Στρατός όταν συνδυάζει ιστορία, τεχνολογία και επιχειρησιακή τέχνη.

Βεβαίως, για να γίνει πράξη αυτό το όραμα, απαιτείται να ξεπεραστούν αρκετές προκλήσεις. Αρχικά να διασφαλιστεί η συνέχιση της χρηματοδότησης και της πολιτικής στήριξης στην Ατζέντα 2030, να ολοκληρωθούν έγκαιρα εξοπλιστικά προγράμματα, όπως η παραγωγή ελληνικών Μη Επανδρωμένων Οπλικών Συστημάτων, να εκπαιδευτεί εντατικά το ανθρώπινο δυναμικό στις νέες τακτικές, και να διατηρηθεί υψηλό φρόνημα παρά τις υβριδικές πιέσεις της Τουρκίας. Η μέχρι τώρα πορεία δείχνει θετικά σημάδια ότι η Ελλάδα προοδεύει, κατασκευάζει δικά της συστήματα και αναδιαρθρώνει τις Ένοπλες Δυνάμεις της. Η πλήρης αξιοποίηση όμως αυτών απαιτεί χρόνο και επιμονή.

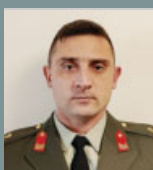
Σε κάθε περίπτωση, το παράδειγμα της Θράκης, όπως διαμορφώνεται, έχει ήδη μια προστιθέμενη αξία, διότι λειτουργεί ως «γέφυρα» μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος στη στρατιωτική σκέψη. Διδάσκει στους σύγχρονους επιτελείς ότι οι παλιές μάχες δεν είναι απλά ιστορία, αλλά εφόδια για το παρόν και οδηγοί για το μέλλον και ότι η τεχνολογία από μόνη της δεν αρκεί εάν δεν ενταχθεί σε ένα ρεαλιστικό σχέδιο. Η Ελλάδα μπορεί να θωρακίσει τη Θράκη, ώστε να μην σπάσει ποτέ η γραμμή του Έβρου, στέλλοντας ένα ηχηρό μήνυμα αποτροπής: πως όποιος επιχειρήσει να περάσει το ποτάμι, θα βρεθεί αντιμέτωπος με ένα φρούριο ισχυρών αντιβαλλιστικών, αντιπυραυλικών και anti-drone δυνατοτήτων που σε συνδυασμό με την αποφασιστικότητα και το όραμα του Έλληνα μαχητή θα παραμένει σταθερό, αδιαπέραστο και ανίκητο στο χώρο και το χρόνο.

1. Antoine-Henri Jomini, *The Art of War*, trans. G. H. Mendell and W. P. Craighill, new ed. (Philadelphia: J. B. Lippincott & Co., 1862), 183, <https://www.gutenberg.org/files/13549/13549-h/13549-h.htm>
2. Todd A. Schmidt, "The Russia-Ukraine Conflict Laboratory: Observations Informing IAMD", *Military Review*, March-April 2024, <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/March-2024/Russia-Ukraine-Conflict-Laboratory/> (Ανακτήθηκε 26 Μαρτίου 2026)
3. Mark Pomerleau, «U.S. Army Is Already Taking Lessons from Ukraine's Drone Attack on Russia's Strategic Bombers», *DefenseScoop*, 2 Ιουλίου 2025, <https://defensescoop.com/2025/06/02/ukraine-drone-attack-russia-strategic-bombers-lessons-us-army/> και Mykhaylo Zabrotskyi et al., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022* (London: Royal United Services Institute, 30 November 2022), 2, <https://rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/preliminary-lessons-conventional-warfighting-russias-invasion-ukraine-february-july-2022>
4. Jack Watling and Nick Reynolds, *Emergent Approaches to Combined Arms Maneuver in Ukraine*, Royal United Services Institute (RUSI), London: RUSI, October 2025, 10-11
5. Watling and Reynolds, *Emergent Approaches*, 14-15
6. Jack Watling and Nick Reynolds, *Tactical Developments During the Third Year of the Russo-Ukrainian War* (London: Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, February 14, 2025), 22, <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/tactical-developments-during-third-year-russo-ukrainian-war>
7. Watling and Reynolds, *Tactical Developments*, 15-16, North Atlantic Treaty Organization, AJP-3.3, *Allied Joint Doctrine for Air and Space Operations*, Edition C, Version 1 (Brussels: NATO Standardization Office, February 2026), <https://www.gov.uk/government/publications/allied-joint-doctrine-for-air-and-space-operations-ajp-33b>
8. North Atlantic Treaty Organization, *Man-Portable Air Defence Systems (MAN-PADS)*, NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50325.htm (ανακτήθηκε 24 Ιουλίου 2026), *Integrated Air and Missile Defence: A Valuable Pillar in NATO's Deterrence and Defence*, IAMD CoE's Annual Journal, vol. 2 (November 2023), https://iamd-coe.org/wp-content/uploads/2023/11/IAMD_CoE_Journal_2023.pdf#:~:text=compensated%20for%20by%20conducting%20the,collection%20areas%2C%20mountain
9. Watling and Reynolds, *Tactical Developments*, 19
10. Congressional Research Service, *Defense Primer: Loitering Munitions*, IF12156 (Washington, DC: Congressional Research Service, updated February 9, 2024), 1, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12156>, NATO Standardization Office, *Allied Joint Doctrine for Land Operations*, AJP-3.2, Edition B, Version 1 (Brussels: North Atlantic Treaty Organization, February 2022), B-1 https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-3.2_EDB_V1_E_2288.pdf#:~:text=compensated%20for%20by%20conducting%20the,collection%20areas%2C%20mountain

11. ΥΠΕΘΑ, Β' Φάση της μεταρρύθμισης "Ατζέντα 2030" (Ανακτήθηκε την 20 Φεβρουαρίου 2026)
12. Ari Cicurel and Jonah Brody, *The Shields of Achilles and David: A Greece-Israel Defense Architecture* (Washington, DC: Jewish Institute for National Security of America, February 19, 2026), 3-5, 9, https://jinsa.org/jinsa_report/the-shields-of-achilles-and-david-a-greece-israel-defense-architecture/ και Martin Chomsky, Greece resumes talks with Israel to acquire advanced air defence systems under Achilles Shield programme, Defence Industry Europe, November 12, 2025 <https://defence-industry.eu/greece-resumes-talks-with-israel-to-acquire-advanced-air-defence-systems-under-achilles-shield-programme/>
13. "Greece's Defense Spending: A 12-Year Strategy for Transformation," USA Pavilion DEFEA, April 2, 2025, 3-5 <https://usadefea.com/wp-content/uploads/2025/04/Greece-12-Yr-Defense-Spending-Plan.pdf>
14. Reuters, "Ελληνικά σχέδια για εγχώρια μαζική παραγωγή anti-drone συστημάτων," *Η Ναυτεμπορική*, Αύγουστος 5, 2025, <https://www.naftemporiki.gr/politics/1990498/reuters-ellinika-schedia-gia-egchoria-maziki-paragogi-anti-drone-systimaton/> και Alexia Kalaitzi, Inside the brain of Greece's cutting-edge drone hunter, *ekathimerini*, March 18, 2026 <https://www.ekathimerini.com/economy/1298409/inside-the-brain-of-greeces-cutting-edge-drone-hunter/>
15. Σταύρος Τζίμας, «"Σφραγίζουν" τα σύνορα στον Εβρο», *Η Καθημερινή*, 15 Δεκεμβρίου 2019, <https://www.kathimerini.gr/politics/1056218/sfragizoyn-ta-synoraston-evro/>
16. ΓΕΣ/ΔΜΧ, *Έκθεση Προόδου Οχυρωματικών Έργων Έβρου*, 2024.
17. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, *Σύστημα Ηλεκτρονικής Επιτήρησης Συνόρων*, 2024, 1-3, https://www.minocp.gov.gr/file/2025/09/E-surveillance_TT%CE%A0_%CE%94%CE%99%CE%91%CE%92.pdf
18. Cicurel and Brody, *The Shields of Achilles and David*, 3-5, 9
19. Reuters, «Reuters: Ελληνικά σχέδια για εγχώρια μαζική παραγωγή anti-drone συστημάτων», *Η Ναυτεμπορική*, 5 Αυγούστου 2025, <https://www.naftemporiki.gr/politics/1990498/reuters-ellinika-schedia-gia-egchoria-maziki-paragogi-anti-drone-systimaton/>
20. Γενικό Επιτελείο Στρατού, *Επιχειρήσεις Χερσαίων Δυνάμεων*, ΕΕ 100-1 (Αθήνα: ΓΕΣ, Δεκέμβριος 2021), τμήμα 43, 212
21. NATO, *AJP-3.2*, 14
22. Carl Rehberg and Herbert Kemp, *Strengthening the Phalanx: Layered, Comprehensive, and Distributed Air and Missile Defense in the Indo-Pacific* (Washington, DC: Center for Strategic and Budgetary Assessments, 2023), chap. 3, esp. 29-41. [https://csbaonline.org/uploads/documents/CSBA8371_\(Strengthening_the_Phalanx_Report\)_FINAL_web_1-17-24.pdf](https://csbaonline.org/uploads/documents/CSBA8371_(Strengthening_the_Phalanx_Report)_FINAL_web_1-17-24.pdf)
23. ΓΕΣ, ΕΕ 100-1, 32, Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. *Ατζέντα 2030 – Μετασχηματισμός Δυνάμεων*. Αθήνα: ΥΠΕΘΑ, 2023, 22–26
24. ΓΕΣ, ΕΕ 100-1, 32
25. Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού. *Ο Ελληνικός Στρατός στον Πόλεμο 1940–1941*. Αθήνα: ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1998, 121–140

26. Watling and Reynolds, *Tactical Developments*, 37–45
27. ΓΕΣ, EE 100-1, 32
28. ΓΕΣ, EE 100-1, 32, Watling and Reynolds, *Emergent Approaches*, 3-7
29. NATO Joint Analysis and Lessons Learned Centre (JALLC). *Deep Operations and Joint Fires in Modern Conflict*. Mons: NATO, 2022, 32–40
30. ΓΕΣ, EE 100-1, 32
31. NATO, *AJP-3.2*, Annex A to *AJP-3.2*, A-21 ; NATO STANDARD *AJP-3.14 ALLIED JOINT DOCTRINE FOR FORCE PROTECTION* Edition B, Version 1 OCTOBER 2024, 2 στο [https://assets.publishing.service.gov.uk/media/672c8d4f62831268b0b1a2be/AJP_3_14_Force_Protection_EdB_V1-O.pdf#:~:text=d,domain%20 where%20there%20are%20threats](https://assets.publishing.service.gov.uk/media/672c8d4f62831268b0b1a2be/AJP_3_14_Force_Protection_EdB_V1-O.pdf#:~:text=d,domain%20%20where%20there%20are%20threats) ; NATO STANDARD *AJP-3.3 ALLIED JOINT DOCTRINE FOR AIR AND SPACE OPERATIONS* Edition B Version 1 April 2016, 1-9 στο https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-3.3_EDB_V1_E_3700.pdf#:~:text=a,taken%20against%20attacking%20adversary%20forces και *Energy Security in the Era of Hybrid Warfare*, STO TECHNICAL REPORT, ANNEX A – NATO ENERGY SECURITY ANALYSIS, STO-TR-SAS-163, A-13, [https://publications.sto.nato.int/publications/STO%20Technical%20Reports/STO-TR-SAS-163/\\$\\$TR-SAS-163-ALL.pdf](https://publications.sto.nato.int/publications/STO%20Technical%20Reports/STO-TR-SAS-163/$$TR-SAS-163-ALL.pdf)

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ταγματάρχης (ΠΖ) Βασίλειος Πατισιούρας γεννήθηκε στη Λάρισα το 1986. Αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 2008 και έκτοτε έχει υπηρετήσει σε διάφορες Μονάδες του Ελληνικού Στρατού, σε Λέσβο, Κύπρο, Έβρο, Καστοριά και Άργος Ορεστικό, συμπληρώνοντας δώδεκα έτη διοίκησης Υπομονάδων Μηχανοκίνητου και Μηχανοποιημένου Πεζικού. Έχει συμμετάσχει σε Επιχείρηση Υποστήριξης Ειρήνης (Peace Support Operation) στην Πρίστινα, καθώς και σε πολυεθνικές ασκήσεις του NATO. Είναι απόφοιτος όλων των προβλεπόμενων σχολείων εκπαίδευσης ανά βαθμό, καθώς και της Σχολής Πολέμου Στρατού Ξηράς (ΣΠΣΞ) το 2024. Επί του παρόντος φοιτά στην Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Έχει παρακολουθήσει σειρά εξειδικευμένων σεμιναρίων του προγράμματος Joint Advanced Distributed Learning (JADL) του NATO, σε θεματικές ενότητες όπως Peace Support Operations, NATO Intelligence, Operational Cyber Threat Intelligence, Counterintelligence Awareness και Lessons Learned, κατέχοντας τα αντίστοιχα πιστοποιητικά. Ομιλεί Αγγλικά και Ισπανικά, κατέχει όλα τα προβλεπόμενα για τον βαθμό του μετάλλια και διαμνημονεύσεις, και είναι έγγαμος με τρεις γιους ηλικίας 12, 12 και 4 ετών.

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

Τελετή αποφοίτησης της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς ΑΔΙΣΠΟ

Την Παρασκευή 26 Ιουνίου 2026 πραγματοποιήθηκε στην έδρα της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) η τελετή αποφοίτησης των Σπουδαστών της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς της ΑΔΙΣΠΟ, παρουσία του Διοικητή της Διακλαδικής Διοίκησης Ακαδημαϊκής Εκπαίδευσης (ΔΙΔΑΕ), Αντιστρατήγου Αναστασίου Πολύχρονου, ο οποίος εκπροσώπησε τον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, Στρατηγό κ. Δημήτριο Χούπη.

Την τελετή τίμησαν με την παρουσία τους εκπρόσωποι των Αρχηγών των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, η Εκπρόσωπος του Πρόξενου της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη κ. Γεωργία Παστελλή, εκπρόσωποι των Θρησκευτικών, Πολιτικών, Περιφερειακών, Πανεπιστημιακών και Τοπικών Αρχών, Καθηγητές της Σχολής, προσκεκλημένοι και συγγενείς των αποφοίτων.

Συνολικά αποφοίτησαν 249 Σπουδαστές, εκ των οποίων 106 αξιωματικοί του Στρατού Ξηράς, 45 αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού, 54 αξιωματικοί της Πολεμικής Αεροπορίας, 2 αξιωματικοί των Κοινών Σωμάτων, 8 αξιωματικοί των Σωμάτων Ασφαλείας, 24 αξιωματικοί της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς και 10 αλλοδαποί αξιωματικοί από συμμαχικές και φίλες χώρες, ήτοι τέσσερις από το Βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας, ένας από τη Δημοκρατία της Ζάμπια, δύο από τη Δημοκρατία της Αρμενίας, ένας από τη Βόρεια Μακεδονία και δύο από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη.

Ομιλία Διοικητού, Υποστράτηγου Εμμανουήλ Τσακανιά, στην τελετή αποφοίτησης της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς ΑΔΙΣΠΟ

Μετά από 44 εβδομάδες εκπαίδευσης έχουμε την χαρά να αποδώσουμε 249 Επιτελείς, εφοδιασμένους με τακτική γνώση, γεωπολιτική άποψη και τεχνολογική ευρυμάθεια.

Η εκπαίδευση των Επιτελών μας, όπως κάθε χρόνο, ολοκληρώθηκε σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκη και τη Νομική Σχολή του, γεγονός για το οποίο εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας.

Με βάση τη σημερινή γεωπολιτική πραγματικότητα, η ανάγκη απόδοσης στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας επαρκώς εκπαιδευμένων Επιτελών αποτελεί εθνική, αδήριτη ανάγκη, ενισχύει την εικόνα αποτροπής και παράλληλα προβάλλει τη Χώρα μας ως κόμβο στρατιωτικής εκπαίδευσης στο εξωτερικό.

Η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου ξεκίνησε τη λειτουργία της πριν από 23 χρόνια και συνεχίζει αδιάκοπα να παρέχει τις υπηρεσίες της, αποδίδοντας κάθε χρόνο προστιθέμενη στρατιωτική αξία, κατέχοντας πρωτεύουσα θέση ανάμεσα στις ομότιμες Ευρωπαϊκές Στρατιωτικές Σχολές, γεγονός το οποίο αναγνωρίζεται και επιβεβαιώνεται σε κάθε διεθνή συνεργασία της, καθώς εκφράζονται ποικιλοτρόπως ευμενή σχόλια από τους συνεργαζόμενους φορείς.

Φιλοδοξία μας είναι, όπως η Σχολή μας πλέον καταστεί κόμβος της Ευρωπαϊκής Στρατιωτικής Εκπαίδευσης, καθώς και δεξαμενή στρατιωτικής και γεωπολιτικής σκέψης στο επιχειρησιακό επίπεδο, αναγνωρίσιμη σε ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον.

Η συνεργασία μας τόσο με τα Ελληνικά Πανεπιστημιακά Ιδρύματα όσο και με το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Άμυνας αποτελεί εφελτήριο για την επίτευξη των στόχων μας.

Ενεργούμε με εξωστρέφεια και συνεχή ανησυχία. Βελτιώνουμε και αναβαθμίζουμε την εκπαίδευση και τις διεθνείς συνεργασίες με μοναδικό κριτήριο την απόδοση στις Ένοπλες Δυνάμεις πλήρως καταρτισμένων Αξιωματικών.

Τους νέους απόφοιτους της Σχολής μας προτρέπω, όπως ενεργούν με ελεύθερη στρατιωτική σκέψη, με βάση τις γνώσεις που πήραν κατά την εκπαίδευσή τους, έχοντας πάντα υπόψιν τους ότι οι αλλαγές που επιφέρει η τεχνολογία στα μέσα και την τακτική επιβάλλουν αλλαγή νοοτροπίας και επιχειρησιακής σχεδίασης. Τα στερεότυπα καταργούνται και το σπάνιο γίνεται πιθανό στη νέα στρατιωτική πραγματικότητα που επιβάλλεται από την γεωπολιτική κατάσταση, την τεχνολογία και τις διακρατικές σχέσεις και συμμαχίες.

Γνωρίζοντας ότι το πρώτο σκαλοπάτι για τη δημιουργία της εικόνας αποτροπής αποτελεί το ισόρροπο μείγμα παρεχόμενης στρατιωτικής και ακαδημαϊκής εκπαίδευσης, ενεργούμε ανάλογα, αισιοδοξούμε επί πραγματικής βάσης και φιλοδοξούμε υπέρμετρα.

Είμαι βέβαιος ότι ο καθένας από τους 249 αποφοίτους μας θα αποτελέσει μια φωτεινή επιτελική ψηφίδα που θα ολοκληρώσει την εικόνα αποτροπής που απαιτείται για τη Χώρα μας. Η Πατρίδα μας, άλλωστε, δεν αξίζει κάτι λιγότερο, παρά το βέλτιστο και άριστο.

Εύχομαι σε όλους τους απόφοιτους υγεία και κάθε επιτυχία στο έργο που θα αναλάβουν.

Ευχαριστώ

Τελετή αποφοίτησης της 3^{ης} Σειράς Αξιωματικών του Κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΚΠΜΣ)

Την Τρίτη 12 Μαΐου 2026 πραγματοποιήθηκε στην έδρα της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) η τελετή απονομής Μεταπτυχιακών Τίτλων Σπουδών σε αποφοίτους του Κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΚΠΜΣ) της ΑΔΙΣΠΟ με τη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).

Απονεμήθηκαν μεταπτυχιακοί τίτλοι σε 207 αποφοίτους Αξιωματικούς της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς της ΑΔΙΣΠΟ, οι οποίοι παρακολούθησαν, παράλληλα με τις σπουδές τους στη Σχολή, το ΚΠΜΣ με τίτλο «Στρατηγικές Σπουδές».

Η τελετή έλαβε χώρα παρουσία του Διοικητή της Διακλαδικής Διοίκησης Ακαδημαϊκής Εκπαίδευσης (ΔΙΔΑΕ), Αντιστρατήγου Αναστάσιου Πολύχρονου, ο οποίος εκπροσώπησε τον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, Στρατηγό κ. Δημήτριο Χούπη.

Την τελετή τίμησε με την παρουσία του ο Υφυπουργός Εσωτερικών, αρμόδιος για θέματα Μακεδονίας - Θράκης, κ. Κωνσταντίνος Γκιουλέκας.

Την τελετή τίμησε επίσης η εκπρόσωπος του Γενικού Προξενείου της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη, κ. Γεωργία Παστελλή-Παντελίδου, εκπρόσωποι των πολιτικών και θρησκευτικών αρχών, εκπρόσωποι των Αρχηγών ΓΕΣ, ΓΕΝ και ΓΕΑ, Αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων, εκπρόσωποι των Σωμάτων Ασφαλείας, ακαδημαϊκές αρχές, καθώς επίσης και συγγενείς και φίλοι των αποφοίτων.

Σχολεία - Συνέδρια - Ημερίδες

Κοινό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Σχολών Πολέμου των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από την Δευτέρα 30 Μαρτίου έως την Παρασκευή 3 Απριλίου 2026 διεξάχθη στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), σε συνεργασία με τη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το Κοινό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΚΑΑ) για τις Σχολές Πολέμου των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Σκοπός του Προγράμματος είναι η παροχή ενιαίας εκπαίδευσης για τα θέματα της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας σε Σπουδαστές των Σχολών Πολέμου των κρατών-μελών της ΕΕ.

Στο Πρόγραμμα συμμετείχαν συνολικά 250 Αξιωματικοί από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η εκπαίδευση επικεντρώθηκε σε βασικές πτυχές της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Δόθηκε έμφαση στις θεμελιώδεις αρχές, στη θεσμική αρχιτεκτονική, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, στους μηχανισμούς διαχείρισης κρίσεων και στις επιχειρησιακές δράσεις της ΕΕ. Επιπλέον, τόνισε την ισχυρή συνέργεια μεταξύ στρατιωτικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και συνέβαλε ουσιαστικά στην καλλιέργεια μιας κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής κουλτούρας.

Διακεκριμένοι πανεπιστημιακοί, καθηγητές και προσωπικότητες από την Ελλάδα και από χώρες της ΕΕ τίμησαν το πρόγραμμα με την παρουσία τους. Επίσης, εκπρόσωποι Ευρωπαϊκών Οργανισμών παρουσίασαν εισηγήσεις και ανέλυσαν διάφορα θέματα που αφορούν τον τίτλο της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση ολοκληρώθηκε επιτυχώς και όλοι οι συμμετέχοντες έλαβαν την προβλεπόμενη πιστοποίηση από το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Ασφάλειας και Άμυνας.

PM²: Project Management in support of CSDP Missions and Operations

Από τη Δευτέρα 20 Απριλίου έως την Παρασκευή 24 Απριλίου 2026, η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΚΑΑ), συνδιοργάνωσε με το Γραφείο Εκπαίδευσης – Μετεκπαίδευσης και Προσωπικού της Αστυνομίας της Βόρειας Ρηνανίας – Βεστφαλίας (LAFP) εκπαίδευση με θέμα «PM²: Project Management in support of CSDP Missions and Operations».

Η εκπαίδευση διεξήχθη στις εγκαταστάσεις του Πολεμικού Μουσείου (Παράρτημα Θεσσαλονίκης).

Σκοπός της εκπαίδευσης είναι η αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των αποστολών και των επιχειρήσεων, χρησιμοποιώντας στην πράξη αυτή τη μεθοδολογία. Η μεθοδολογία PM² αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με σκοπό να επιτρέψει στους διαχειριστές έργων να παρέχουν λύσεις και οφέλη στους οργανισμούς τους, διαχειριζόμενοι αποτελεσματικά την πορεία των έργων.

Στο Πρόγραμμα συμμετείχαν συνολικά 23 εκπαιδευόμενοι από τη Γαλλία, τη Γερμανία, τη Δανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Μάλτα, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία.

Το Πρόγραμμα ολοκληρώθηκε με επιτυχία και όλοι οι εκπαιδευόμενοι έλαβαν την προβλεπόμενη πιστοποίηση.

Διοργάνωση ημερίδας με θέμα «Ψυχική Υγεία»

Τη Δευτέρα 27 Απριλίου 2026, στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), πραγματοποιήθηκε ημερίδα με θέμα «Ψυχική Υγεία», στο αμφιθέατρο της Σχολής. Η ημερίδα ανέδειξε τον ρόλο της στρατιωτικής ψυχιατρικής και κατά την διάρκειά της παρουσιάστηκαν από ειδικούς ψυχιάτρους και ψυχολόγους του Τμήματος Ψυχιατρικής Εξωνοσοκομειακής Περιθαλψής του 424 ΓΣΝΕ (424 ΓΣΝΕ/ΨΤΕΠ) θέματα που άπτονται του ενδιαφέροντος των επιτελών των Ενόπλων Δυνάμεων. Μετά την ολοκλήρωση των εισηγήσεων υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος.

Άσκηση ΤΑΑΣ ΕΡΜΗΣ

Η Άσκηση ΤΑΑΣ ΕΡΜΗΣ 26, διεξήχθη από 22 έως 29 Μαΐου 2026 στο πλαίσιο της εκπαίδευσης της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς. Πρόκειται για άσκηση σεμιναριακού τύπου (study exercise) που περιλαμβάνει παιχνίδι ρόλων και αφορά στην ενημέρωση του κοινού και τη διαχείριση των ΜΜΕ. Οργανώθηκε από την ΕΑΣ (ΑΔΙΣΠΟ), με τη συμμετοχή και βοήθεια εκπαιδευτών του ΠΚΕΕΥΕ και του Πολεμικού Μουσείου, αλλά και δημοσιογράφων των τοπικών ΜΜΕ.

Προκεχωρημένο Διατμηματικό Σχολείο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ στη Διαχείριση Κρίσεων σε Πολιτικό-Στρατηγικό Επίπεδο (AMT2)

Από τη Δευτέρα 25 Μαΐου έως την Παρασκευή 29 Μαΐου 2026, η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΚΑΑ) διεξήγαγε το Προκεχωρημένο Διατμηματικό Σχολείο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ στη Διαχείριση Κρίσεων σε Πολιτικό-Στρατηγικό Επίπεδο (AMT2).

Η εκπαίδευση διεξήχθη στις εγκαταστάσεις του Πολεμικού Μουσείου (Παράρτημα Θεσσαλονίκης).

Σκοπός του σχολείου είναι η εκπαίδευση στα θέματα σχεδιασμού και διαχείρισης κρίσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στο Πρόγραμμα συμμετείχαν συνολικά 14 εκπαιδευόμενοι από τη Δανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Κύπρο, την Ολλανδία και τη Σουηδία.

Εκπαιδευτές από την ΑΔΙΣΠΟ, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης και το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσίασαν εισηγήσεις και συντόνισαν την ομαδική-πρακτική εκπαίδευση.

Το Πρόγραμμα ολοκληρώθηκε με επιτυχία και όλοι οι εκπαιδευόμενοι έλαβαν την προβλεπόμενη πιστοποίηση.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΕΦ

Την Τετάρτη 06 Μαΐου 2026, ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς (Α/ΓΕΕΦ), Αντιστράτηγος Εμμανουήλ Θεοδώρου, επισκέφτηκε την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) και πραγματοποίησε ομιλία στους Σπουδαστές της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς (ΕΣ), με θέμα «Προκλήσεις, προοπτικές και στρατηγικοί στόχοι του ΓΕΕΦ».

Ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς αποφοίτησε από την 1^η Εκπαιδευτική Σειρά (ΕΣ) της ΑΔΙΣΠΟ.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΕΘΑ

Την Τρίτη 2 Ιουνίου 2026, ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ, Στρατηγός Δημήτριος Χούπης, επισκέφθηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) στη Θεσσαλονίκη, όπου και απευθύνθηκε στους Σπουδαστές της τρέχουσας εκπαιδευτικής σειράς.

Ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ αναφέρθηκε σε θέματα που αφορούν στη Δομή Δυνάμεων, εστιάζοντας παράλληλα στα τρέχοντα εξοπλιστικά προγράμματα και την καινοτομία στις Ένοπλες Δυνάμεις. Επιπλέον, αναφέρθηκε στις τρέχουσες γεωστρατηγικές εξελίξεις, τις εξελισσόμενες κρίσεις, καθώς και στις σύγχρονες προκλήσεις στον τομέα της ασφάλειας.

Τέλος, ευχήθηκε στους σπουδαστές καλή αποφοίτηση, καλώντας τους να εκμεταλλευτούν τις γνώσεις και την εμπειρία που αποκόμισαν, κατά τη φοίτησή τους στο διακλαδικό περιβάλλον της ΑΔΙΣΠΟ.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΑ

Την Παρασκευή 12 Ιουνίου 2026, ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, Αντιπτέραρχος (Ι) Δημοσθένης Γρηγοριάδης, επισκέφτηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) και πραγματοποίησε ομιλία στους Σπουδαστές της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς (ΕΣ), με θέμα «Προκλήσεις, επιλογές και προοπτικές της Πολεμικής Αεροπορίας».

Ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας αποφοίτησε από την 5^η Εκπαιδευτική Σειρά (ΕΣ) της ΑΔΙΣΠΟ το 2008.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΕΛ.ΑΣ

Την Παρασκευή 12 Ιουνίου 2026, ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας, Αντιστράτηγος Δημήτριος Μάλλιος, επισκέφτηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) και πραγματοποίησε ομιλία στους Σπουδαστές της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς (ΕΣ), με θέμα «Αποστολή – Οργάνωση – Επιχειρήσεις Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ)».

Επίσκεψη και Ομιλία Γενικού Επιθεωρητή Πυροσβεστικού Σώματος Βορείου Ελλάδος

Την Τετάρτη 17 Ιουνίου 2026, ο Γενικός Επιθεωρητής Πυροσβεστικού Σώματος Βορείου Ελλάδος, Αντιστράτηγος Παναγιώτης Μπαθρέλλος, επισκέφτηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) και πραγματοποίησε ομιλία στους Σπουδαστές της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς (ΕΣ), με θέμα «Αποστολή – Οργάνωση – Επιχειρήσεις Πυροσβεστικού Σώματος».

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΣ

Την Παρασκευή 19 Ιουνίου 2026, ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού, Αντιστράτηγος Γεώργιος Κωστίδης, επισκέφτηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) και πραγματοποίησε ομιλία στους Σπουδαστές της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς (ΕΣ), με θέμα «Προκλήσεις – Επιλογές – Προοπτικές του Γενικού Επιτελείου Στρατού».

Ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού αποφοίτησε από την 59^η Εκπαιδευτική Σειρά (ΕΣ) της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) το 2003.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΝ

Την Παρασκευή 19 Ιουνίου 2026, ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Αντιναύαρχος Δημήτριος – Ελευθέριος Κατάρας ΠΝ, επισκέφτηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) και πραγματοποίησε ομιλία στους Σπουδαστές της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς (ΕΣ), με τίτλο «Προκλήσεις – Επιλογές – Προοπτικές του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού».

Ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού αποφοίτησε από την 1^η Εκπαιδευτική Σειρά (ΕΣ) της ΑΔΙΣΠΟ το 2004.

Επισκέψεις Ξένων Αποστολών και Προσωπικότητων

Επίσκεψη Γενικού Γραμματέα και Διευθυντή Αμυντικής Πολιτικής Υπουργείου Άμυνας Αυστρίας, Dr. Arnold H. Kammel

Την Παρασκευή 17 Απριλίου 2026, φιλοξενήθηκε στην ΑΔΙΣΠΟ αποστολή του Αυστριακού Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, στο πλαίσιο ενίσχυσης των διμερών αμυντικών σχέσεων Ελλάδας – Αυστρίας.

Η δράση είναι ανταποδοτικού χαρακτήρα στην αντίστοιχη που έλαβε χώρα στην Αυστρία τον Απρίλιο του 2025, με κύριο σκοπό τη διεξαγωγή διμερών διαβουλεύσεων. Επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας ήταν ο Γενικός Διευθυντής της ΓΔΠΕΑΔΣ, Πρέσβυς ε.τ. Μιχαήλ Σπινέλλης, και της Αυστριακής αντιπροσωπείας, ο Γενικός Γραμματέας και Διευθυντής Αμυντικής Πολιτικής του ΥΠΑΜ Αυστρίας, Dr Arnold H. Kammel.

Επίσκεψη Ακόλουθου Άμυνας Κυπριακής Δημοκρατίας, Αντιπλοίαρχου Ανδρέα Χαραλαμπίδη ΠΝ

Την Τετάρτη 22 Απριλίου 2026, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη του Ακόλουθου Άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας, Αντιπλοίαρχου Ανδρέα Χαραλαμπίδη ΠΝ, ο οποίος συνοδευόταν από τον Γενικό Πρόξενο της ΚΔ στην Θεσσαλονίκη, Κωνσταντίνο Πολυκάρπου.

Επίσκεψη αντιπροσωπείας Επιτελών Υπουργείου Άμυνας Ζάμπια

Την Πέμπτη 18 Ιουνίου 2026, στο πλαίσιο επίσκεψης ξένων αντιπροσωπειών και προσωπικοτήτων, πραγματοποίησε επίσκεψη στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου η Γραμματέας του Προξενείου της Δημοκρατίας της Ζάμπια στην Ρώμη, κ. Angela Pumulo Muyenga, συνοδευόμενη από αντιπροσωπεία 3 Αξιωματικών του Υπουργείου Άμυνας της Ζάμπια.

Η αποστολή είχε συναντήσεις με τη Διοίκηση της ΑΔΙΣΠΟ, κατά την οποία είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν από τον Διοικητή της Σχολής, Υποστράτηγο Εμμανουήλ Τσακανιά, για την αποστολή και το εκπαιδευτικό έργο της Σχολής, ενώ παράλληλα πραγματοποιήθηκε και περιήγηση στις εγκαταστάσεις της.

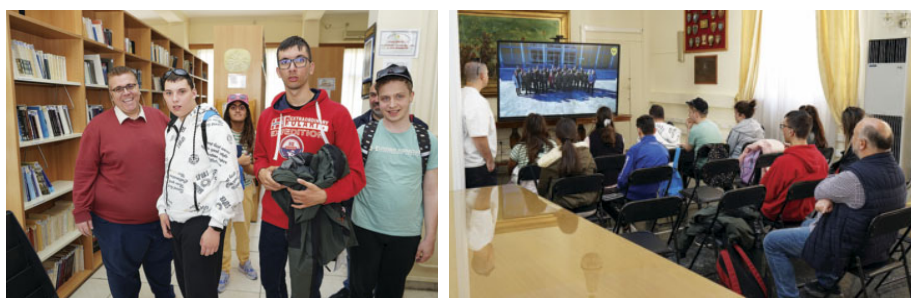
Διάφορες Εκδηλώσεις

Εκπαιδευτική Επίσκεψη στη Βεργίνα

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 3 Απριλίου 2026, πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτική επίσκεψη στη Βεργίνα, με τη συμμετοχή 221 Σπουδαστών και 7 εκπαιδευτών της ΑΔΙΣΠΟ. Οι συμμετέχοντες επισκέφθηκαν το Μουσείο των Βασιλικών Τάφων και το Πολυκεντρικό Μουσείο Αιγών, όπου ξεναγήθηκαν από επαγγελματίες ξεναγούς.

Επίσκεψη Δημόσιου Ειδικού Γυμνασίου Θεσσαλονίκης

Στις 28 Απριλίου 2026, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη μαθητών του Δημόσιου Ειδικού Γυμνασίου Θεσσαλονίκης και των συνοδών εκπαιδευτικών τους στην ΑΔΙΣΠΟ. Στο πλαίσιο της επίσκεψης πραγματοποιήθηκε ξεναγήση στους χώρους της Σχολής και ενημέρωση για την αποστολή και τον τρόπο λειτουργίας της.

Εθελοντική αιμοδοσία

Στο πλαίσιο της κοινωνικής προσφοράς των ΕΔ, στις 30 Απριλίου 2026, πραγματοποιήθηκε στην ΑΔΙΣΠΟ εθελοντική αιμοδοσία από κινητή μονάδα αιμοληψιών του ΑΧΕΠΑ.

Ενημέρωση Πυροπροστασίας

Στις 29 Απριλίου 2026, πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση πυρασφάλειας σε μόνιμο προσωπικό και στρατεύσιμους της ΑΔΙΣΠΟ, στον χώρο του γηπέδου της Σχολής.

Συμμετοχή της ΑΔΙΣΠΟ στο Aristotle Innovation Forum 2026

Η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου συμμετείχε στο Aristotle Innovation Forum 2026, το οποίο πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη από 17 έως 23 Μαΐου 2026, με διοργάνωση το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και κεντρικό προσανατολισμό την καινοτομία, την τεχνητή νοημοσύνη, την τεχνολογία και τη σύνδεση της γνώσης με την κοινωνία.

Η παρουσία της ΑΔΙΣΠΟ στη διοργάνωση ανέδειξε τη σταθερή επιδίωξη της Σχολής να συμμετέχει ενεργά στον δημόσιο επιστημονικό διάλογο για τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον ασφάλειας και άμυνας. Παράλληλα, η ΑΔΙΣΠΟ ανέλαβε ρόλο κεντρικού συντονιστή για τη συμμετοχή της Στρατιωτικής Σχολής Αξιωματικών Σωμάτων, ενισχύοντας τη θεσμική συνεργασία των στρατιωτικών εκπαιδευτικών φορέων με την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Η παρουσία αυτή εντάσσεται στη διαρκή προσπάθεια εξωστρέφειας της ΑΔΙΣΠΟ και επιβεβαιώνει τον σύγχρονο εκπαιδευτικό της προσανατολισμό, καθώς και τη σταθερή της σύνδεση με την ακαδημαϊκή κοινότητα και τις διεθνείς εξελίξεις.

Προσκυνηματική Επίσκεψη στο Άγιο Όρος

Από τις 6 έως και τις 8 Ιουνίου 2026, η Σχολή πραγματοποίησε Προσκυνηματική Επίσκεψη σε 14 Ιερές Μονές του Αγίου Όρους, με την συμμετοχή 20 στελεχών της μόνιμης δύναμης και 133 Σπουδαστών της 23^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς.

Βιβλιοθήκη Σχολής

Η στήλη με τις βιβλιογραφικές - αναγνωστικές προτάσεις από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει η βιβλιοθήκη της Σχολής

Τίτλος: Σε τροχιά πολέμου. Μπορούν Η.Π.Α και Κίνα να αποφύγουν την παγίδα του Θουκυδίδη;
Συγγραφέας: Graham Allison,
Επιστημονική επιμέλεια: Ανδρέας Γκόφας, Δημήτρης Καιρίδης
Εκδόσεις: Πεδίο

Ο Ναπολέων, πριν από δύο αιώνες, προειδοποιούσε: «Αφήστε την Κίνα να κοιμάται, όταν ξυπνήσει θα ταρακουνήσει όλο τον κόσμο». Τώρα πια η Κίνα έχει ξυπνήσει και ο κόσμος έχει ήδη αρχίσει να κλονίζεται.

Ωστόσο, πολλοί είναι οι Αμερικανοί που εξακολουθούν να βρίσκονται σε άρνηση ως προς το τι σημαίνει για τις ΗΠΑ η μεταμόρφωση της Κίνας από αγροτική επαρχία στον «μεγαλύτερο παίκτη της Ιστορίας του κόσμου». Ποια είναι όμως η Μεγάλη Ιδέα αυτού του βιβλίου; Εν συντομία, η «Παγίδα του Θουκυδίδη». Όταν μια ανερχόμενη δύναμη απειλεί να εκτοπίσει την κυρίαρχη δύναμη, θα πρέπει να ενεργοποιείται ένας συναγερμός: κίνδυνος εν όψει. Η Κίνα και οι ΗΠΑ βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε πορεία πολεμικής σύγκρου-

σης, εκτός αν και οι δύο πλευρές αναλάβουν δύσκολες και οδυνηρές δράσεις για να την αποτρέψουν.

Η Κίνα, με την ταχύτατη ανοδική πορεία της, προκαλεί τη δεδομένη κυριαρχία της Αμερικής, και αυτά τα δύο έθνη κινδυνεύουν να πέσουν σε μια θανάσιμη παγίδα, η οποία για πρώτη φορά περιγράφηκε από τον αρχαίο Έλληνα ιστορικό Θουκυδίδη. Γράφοντας για έναν πόλεμο που κατέστρεψε τις δύο γιγαντικές πόλεις-κράτη της κλασικής Ελλάδας, πριν από δύο μισά χιλιάρια χρόνια, ο Θουκυδίδης εξηγούσε: «Η άνοδος της Αθήνας και ο φόβος που προκάλεσε στη Σπάρτη ήταν αυτό που έκανε τον πόλεμο αναπόφευκτο». (Απόσπασμα από τον πρόλογο του βιβλίου).

Βιογραφικό Συγγραφέα

Ο Graham Allison είναι διευθυντής του Belfer Center for Science and International Affairs στη Σχολή Κένεντι του Χάρβαρντ, και συγγραφέας των ευπώλητων διεθνώς βιβλίων: *Lee Kuan Yew, The Grand Master's Insights on China, the United States, and the World*, *Nuclear Terrorism: the Ultimate Preventable Catastrophe*, *Essence of Decision: explaining the Cuban Missile Crisis*.

Χρημάτισε ιδρυτικός κοσμήτορας της Σχολής Κένεντι του Χάρβαρντ και υπηρέτησε ως υφυπουργός Άμυνας και ως ειδικός σύμβουλος των υφυπουργών Άμυνας κάθε προέδρου των ΗΠΑ, από τον Ρέικαν έως τον Ομπάμα. Ζει στο Μπελμόντ της Μασαχουσέτης.

Τίτλος: Βόρεια και ανατολική Αφρική. Διεθνείς σχέσεις - οικονομία
Συγγραφέας: Αικατερίνη Γενετζάκη, Γεώργιος Ε. Δουδούμης
Εκδόσεις: Λεϊμών

Την 1^η Ιανουαρίου 2024 υπογράφηκε μεταξύ της κυβέρνησης της Αιθιοπίας και των Αρχών της Σομαλilάνδης ένα Μνημόνιο Κατανόησης για την ενοικίαση στην περικόλειστη Αιθιοπία για πενήντα χρόνια μιας παράκτιας έκτασης γύρω από το λιμάνι της Μπέμπερεας για στρατιωτικούς και εμπορικούς σκοπούς με αντάλλαγμα την αναγνώριση της Σομαλilάνδης ως ανεξάρτη-

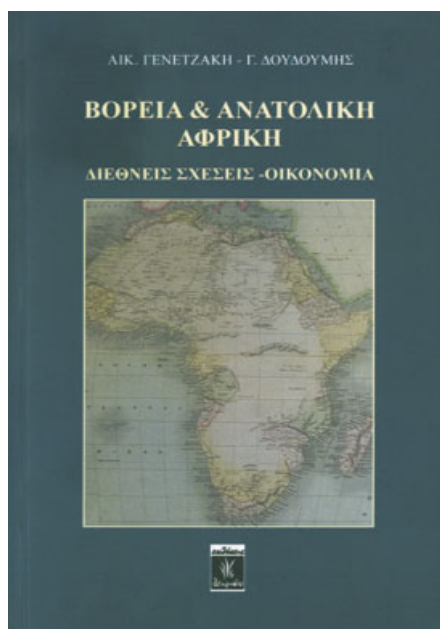
του κράτους και την παραχώρηση σε αυτήν μεριδίου της κρατικής Ethiopian Airlines. Η σομαλική κυβέρνηση χαρακτήρισε την ενέργεια αυτή της Αιθιοπίας "εχθρική κίνηση", αρνήθηκε κάθε συζήτηση για το θέμα του λιμανιού και ανακάλεσε τον πρέσβη της από την Αντίς Αμπέμπα. Επιπλέον, κατέφυγε στην Αφρικανική Ένωση και έσπευσε να κλείσει στρατιωτική συμφωνία με την Τουρκία. Εκτιμάται, ότι για τη συμφωνία Αιθιοπίας-Σομαλilάνδης μεσολάβησαν τα ΗΑΕ, τα οποία είχαν παράσχει μεγάλη στρατιωτική υποστήριξη στην κυβέρνηση της Αιθιοπίας στον πόλεμο εναντίον του Τιγκράι.

Σε αντίθεση με τα ισχύοντα στη Λιβύη και στην Τυνησία, η Αλγερία είναι ένα ηγετικό αφρικανικό κράτος, με μεγάλη έκταση, μεγάλο πληθυσμό και πλούσιο σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Όμως, η αναγνώριση από τις ΗΠΑ της κυριαρχίας του Μαρόκου επί της Δυτικής Σαχάρας δεν άφησε περιθώρια επιλογής στην Αλγερία, η οποία ενδυνάμωσε τις παραδοσιακές της σχέσεις με τη Ρωσία που υποστηρίζει την Αλγερία στη διένεξη αυτή. Η Αλγερία συμμετείχε σε στρατιωτικές ασκήσεις με τη Ρωσία στη Νότια Οσσετία, τον Οκτώβριο του 2021 και είναι ο τρίτος παγκόσμιος εισαγωγέας ρωσικών όπλων, μετά την Ινδία και την Κίνα, ενώ η Μόσχα θεωρείται ο πρώτος χρηματοδότης του αλγερινού στρατού με όπλα και στρατιωτικά συστήματα σε ποσοστό άνω του 50%, συμπεριλαμβανομένων των υποβρυχίων. Αντίστοιχα, αναθερμάνθηκαν και οι σχέσεις με την Κίνα, η οποία έχει επενδύσει στις υποδομές της Αλγερίας. (Από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου).

Βιογραφικά Συγγραφέων

Η Αικατερίνη Γενετζάκη γεννήθηκε στην Αθήνα. Είναι απόφοιτη του τμήματος Διεθνών Σχέσεων και Οργανισμών της Σχολής Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Έχει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα εξειδίκευσης στη Διακυβέρνηση Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο από το ίδιο Πανεπιστήμιο και είναι Υποψήφια Διδάκτορας στη Διεθνή Πολιτική. Το θέμα της διδακτορικής της διατριβής είναι η Πολιτική Οικονομία των Διεθνών και Περιφερειακών Σχέσεων με έμφαση στην Περιφερειακή Ολοκλήρωση και της Συγκρούσεις στην Αφρική. Έχει εργαστεί στον δημοσιο τομέα και σε θέσεις ευθύνης σε μη κυβερνητικούς οργανισμούς με αντικείμενο θέματα Διεθνούς Προστασίας και Μετανάστευσης. Συμμετείχε σε ερευνητικά συνέδρια και έχει συγγράψει μελέτες συνεισφέροντας σε ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας, μετανάστευσης, κρίσεων και περιφερειακών σχέσεων ειδικότερα για την Αφρική και την Ανατολική Μεσόγειο. Είναι μέλος του ΕΛΙΣΜΕ.

Ο Γεώργιος Ε. Δουδούμης γεννήθηκε στην Αθήνα. Είναι απόφοιτος του τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος μεταπτυχιακού Διπλώματος Εξειδίκευσης στη Διοικητική των Επιχειρήσεων. Στο διάστημα 1975-2010 υπηρέτησε 29 χρόνια ως οικονομικός διπλωμάτης στο Γεν. Προξενείο της Ελλάδος στο Μόναχο και στις Πρεσβείες της Ελλάδος στις Σαουδική Αραβία, Γιουγκοσλαβία, Ολλανδία, Αλβανία, Βουλγαρία, Ισπανία και Γερμανία. Υπηρέτησε και 6 χρόνια στην Αθήνα στα υπουργεία Εμπορίου, Εθνικής Οικονομίας και Εξωτερικών. Αποχώρησε από την υπηρεσία με τον βαθμό του Πληρεξούσιου Υπουργού Α'. Έχουν εκδοθεί 26 βιβλία του κυρίως με θέμα τα Βαλκάνια (ένα μεταφράστηκε στα Βουλγαρικά), όπως και οι 12 συμμετοχές του σε συλλογικά έργα. Μελέτες, άρθρα και συνεντεύξεις του έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά και εφημερίδες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Είναι μέλος του ΔΣ του ΕΛΙΣΜΕ.

Αποφθέγματα

Διεθνής Πολιτική

«Τα έθνη δεν έχουν σταθερούς φίλους ή εχθρούς. Έχουν μόνο σταθερά συμφέροντα.»

Λόρδος Palmerston - Βρετανός πρωθυπουργός (1784-1865)

«Το να μη λες τίποτα, ειδικά όταν μιλάς, είναι η μισή τέχνη της διπλωματίας.»

Γουίλ Ντυράν - Αμερικανός ιστορικός & φιλόσοφος (1885-1981)

«Η πραγματοποίησης των εθνικών μας πόθων δεν εξαρτάται τόσον εκ των ιδικών μας πράξεων, όσον από την συνδρομήν των διεθνών περιστάσεων, αίτινες διαφεύγουν της ιδικής μας επιρροής.»

Ελευθέριος Βενιζέλος - Έλληνας ηγέτης (1864-1936)

«Η διεθνής πολιτική είναι η ειρηνική φάση του πολέμου.»

Εβγκένι Κασέγιεφ - Σύγχρονος Ρώσος γνωμικογράφος

«Είναι σοφό να ξεκινάς από μια ακραία θέση, όταν επιδιώκεις μια επωφελή συμβιβαστική συμφωνία.»

J.M. Keynes, - Οικονομολόγος και Μαθηματικός, (1883-1946)

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

ΣΧΟΛΗ

ΠΟΛΕΜΟΥ

Η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), σύμφωνα με τον νόμο 3186/2003, παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου στους Αξιωματικούς των Ενόπλων Δυνάμεων.

Σύμφωνα με το ΠΔ 33/2020, αποστολή της είναι η παροχή διακλαδικής εκπαίδευσης σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών κλάδων και των Κοινών Σωμάτων των Ενόπλων Δυνάμεων, καθώς και σε αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος, του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής και ξένων κρατών, επί στρατιωτικών και ακαδημαϊκών θεμάτων που σχετίζονται με τα μελλοντικά τους καθήκοντα.

Σκοπός της είναι η ανάπτυξη των ικανοτήτων των σπουδαστών για σχεδίαση, διοίκηση και διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, καθώς και η προετοιμασία τους για θέσεις διοίκησης και επιτελείου σε εθνικά και συμμαχικά στρατηγεία, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Η εκπαίδευση αυτή βασίζεται στην κατανόηση του διεθνούς γεωπολιτικού περιβάλλοντος, του διεθνούς δικαίου και των διεθνών οργανισμών, στην ανάλυση διαδικασιών λήψης αποφάσεων και διαχείρισης κρίσεων, στη γνώση της Πολιτικής Εθνικής Άμυνας και στη δομή και δυνατότητες των Ενόπλων Δυνάμεων και λοιπών διαθέσιμων μέσων για την πλέον αποτελεσματική σχεδίαση σύγχρονων διακλαδικών επιχειρήσεων, σε επιχειρησιακό και στρατηγικό επίπεδο.

Παράλληλα, η Σχολή λειτουργεί ως φορέας μελέτης και ανάλυσης θεμάτων άμυνας, ασφάλειας, γεωπολιτικής στρατηγικής και νέων τεχνολογιών, οργανώνοντας επιστημονικές δράσεις και συνεργασίες με ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Επιπλέον, αναπτύσσει ερευνητικές συνεργασίες και συνάπτει συμφωνίες για κοινά μεταπτυχιακά προγράμματα, σεμινάρια και ανταλλαγές φοιτητών, με στόχο την παραγωγή γνώσης και την αξιοποίησή της από το ΓΕΕΘΑ.

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / e-mail: info@adispo.gr

